ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMPUCHÉA SURIYA

កម្ពុជសុរិយា

សៀវភៅទស្សនាវដ្ដីចេញរាល់ខែ ពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ឆ្នាំគំរប់ ៩

ខ្សែ ៨.៩. រួមគ្នា

កុងស៊ីយ៍សេនាបតីបានអនុញ្ញាតហើយ

សម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈយល់ព្រម

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព. ស. ២៤៨០

គ. ស. ១៩៣៧

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់

COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ ខេមាខេមសរណកថា (សំដែងពីវិធីដល់ព្រះត្រៃសរណគមន៍) ព្រះមហាពិទូរ-ក្រសេម រៀបរៀង ១៣៣

២ គាថាធម្មបទ ប្រែ ១៨១

៣ ច្បាប់ប្រដៅជនប្រុស-ស្រី របស់ក្រមង៉ុយ (ចប់) ២០៥

៤ រឿងកុហក ៤ នាក់ ២២១

រូបក្រៅរឿង

១ រូបនាងដី ភូមា កំពុងចេញទៅគោចរបិណ្ឌបាត ១៣១

២ លោកសង្ឃភូមា កំពុងមើលធម៌ក្នុងក្រាំង ដែលធ្វើដោយកំណាត់ចីពរ ខ្ទុកម្រាក់ ២០៣

TABLE DES MATIÈRES

I. Khemā-Khema Saraṇakathā 133

II. Gāthādhammapada traduit du Pali en Cambodgien 151

III. Conseils aux hommes et femmes par Krom Ngoy........ 205

IV. Les quatre menteurs 221

HORS TEXTE :

I. Bonzesse birmane s'en allant quêter Mandalay.......... 131

II. Bonze birman lisant le livre sacré fait à l'aide de vieux
manteaux des bonzes 203

នាងភិក្ខុនី (ឬយាយជី) ភូមា កំពុងចេញទៅគោចរបិណ្ឌបាត ។

ទេមាទេមសរណគាថា

ព្រះមហាពិទូរ ក្រសេម គន្ថរបនបណ្ឌិត

រៀបរៀង (ត)

ក៏ការដែលនឹងឈ្មោះថា "ដល់នូវលោកិយសរណគមន៍" មិនមែនសម្រេចដោយសំដីថា ដល់ៗប៉ុណ្ណោះទេ តោងប្រកបដោយអង្គ ៣ ប្រការ គឺ ១- សទ្ធា សេចក្ដីជឿជាក់ឥតលំអៀងក្នុងវត្ថុទាំង ៣ ប្រការ, ២- សម្មាទិដ្ឋិ បញ្ញាឃើញពិតឃើញប្រពៃក្នុងគុណនៃព្រះរតនត្រ័យ ហើយយឹតយកមកជាអារម្មណ៍, ៣- ជីវិតបរិច្ចាគ បរិច្ចាគជីវិតបំពោះព្រះរតនត្រ័យ សម្រេចដោយកាយនឹងវាចាគោរពប្រពៃ ដោយអាការឯណានីមួយ មានអត្តសន្និយ្យាតនជាដើម, កាលប្រកបព្រមដោយអង្គ ៣ ប្រការនេះហើយ សូម្បីសមាទានកាន់យកតែម្ដង ក៏ឈ្មោះថាកាន់យកដោយប្រពៃ មិនបាច់សមាទានទៀតក៏បាន កាលបុគ្គលមកឃើញប្រយោជន៍ក្នុងការដល់នូវព្រះត្រ័យសរណគមន៍ គប្បីញុំាងអង្គ ៣ ប្រការនេះឲ្យកើតឡើងបរិបូណ៌ក្នុងសន្តាន ហើយសមាទានកាន់យកនូវព្រះត្រៃសរណគមន៍ជាសរណៈទីពឹងឲ្យត្រឹមត្រូវតាមរបៀបដូចជានឹងថ្លែងតទៅនេះ ។

របៀបពាក្យដែលទេវតានឹងមនុស្សទាំងឡាយ មានព្រះបាទបសេនទិកោសលនឹងព្រះបាទអជាតសត្រូវជាដើម ថ្វាយ

ខ្ញុំនបំពោះព្រះភក្ត្រព្រះបរមសាស្តាក្នុងពុទ្ធសម័យ ដោយភាសាបាលីដូច្នេះ "ឯសាហំ ភន្តេ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច, ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ" ប្រែថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ខ្ញុំម្ចាស់នេះសូមដល់នូវព្រះដ៏មានព្រះភាគផង ព្រះធម៌ផង ព្រះភិក្ខុសង្ឃផង ជាសរណៈ សូមព្រះដ៏មានព្រះភាគប្រុងចាំទុកនូវខ្ញុំម្ចាស់ថា ជាឧបាសកដល់នូវព្រះរតនត្រ័យជាសរណៈស្មើដោយជីវិត ក្នុងថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ។ វេលានេះព្រះអង្គបរិនិព្វានទៅហើយ កាលបុគ្គលប្រាថ្នានឹងបូជាដោយឧបដិបត្តិ តាមពាក្យដែលមានមកក្នុងបាលីនោះក៏បាន គឺគប្បីចូលទៅកាន់ទីព្រះបដិមាករឬព្រះស្តូបចេតិយដែលបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុជាដើម នឹករំឭកនូវពុទ្ធគុណដោយគោរព ហើយពោលពាក្យបាលីនោះចុះ ដោយគិតថា ក្រាបទូលដល់សម្តេចព្រះដ៏មានព្រះភាគក៏គួរ បាននឈ្មោះថា សមាទាននូវសរណគមន៍ដោយពិត បើមិនធ្វើដូច្នេះសោត នឹងទៅពោលក្នុងសំណាក់ព្រះភិក្ខុសង្ឃតាំងពី ៤ អង្គឡើងទៅក្តី ក្នុងសំណាក់នៃគណៈ គឺភិក្ខុ ២ អង្គ ៣ អង្គក្តី

ឬក្នុងសំណាក់នៃបុគ្គល គឺភិក្ខុ ១ អង្គក្តីក៏គួរទាំងអស់ តែត្រូវផ្លាស់ពាក្យត្រង់កណ្តាល គឺ ភគវា ជានេតុ នោះចេញ ឡើបញ្ចូលពាក្យដទៃជំនួសតាមសមគួរ គឺបើពោលក្នុងសំណាក់សង្ឃឡើដាក់ពាក្យថា សង្ឃោ ជានេតុ ។ ល ។ បើពោលក្នុងសំណាក់គណៈថា អយ្យា ជានេន្តុ ។ បើពោលក្នុងសំណាក់បុគ្គលថា អយ្យោ ជានេតុ ហើយសូត្របំពេញតទៅទាល់តែចប់ ដូចពោលហើយខាងដើម មួយទៀត នឹងពោលក្នុងសំណាក់នៃវិញ្ញូជនដែលធ្លាតតិចក្តីច្រើនក្តីដោយមិនចំពោះ គប្បីផ្លាស់បទនោះជា ភោន្តោ ជានេន្តុ ។ ល ។ ឬ តុម្ហេ ជានេថ ។ ល ។ ដូច្នេះក៏គួរ បើស្រីនឹងធ្វើដូច្នេះផង គប្បីផ្លាស់បទគឺឧបាសកំនោះចេញ បញ្ចូលបទគឺ ឧបាសិកំ ជំនួសត្រង់នោះចុះ ពាក្យសមាទានជាបាលីបែបនេះ មានមកក្នុងព្រះសូត្រជាច្រើនអន្លើចំពោះជាពាក្យសមាទានរបស់គ្រហស្ថមួយជំពូក គ្រហស្ថកាលសមាទាននឹងពោលតែម្តង ឬនឹងពោលប្រិដែលដល់ទៅ ៣ ដងក៏គួរ តែគប្បីថែមក្នុងខាងដើមក្នុងវារៈទី ២ ថា ទុតិ-យម្បាហំ ភន្តេ ។ ល ។ វារៈទី ៣ ថា តតិយម្បាហំ ភន្តេ ។ ល ។

បំណែកឯព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែងអាការដែលនឹងដល់នូវព្រះត្រៃសរណគមន៍ទុកក្នុងអដ្ឋកថានៃសាមញ្ញផលសូត្រ ភយភេរវសូត្រ និងគម្ពីរខុទ្ទកបាលី គម្ពីរសារសង្គហ ទាំង ៤ អន្លើនេះមានសេចក្តីដូចគ្នា "តយិទំ ចតុធា វដ្តតិ" លោកិយសរណគមន៍ គឺចេតនាដែលញុំាងវាចាឲ្យបន្លឺឡើងនោះ រមែងសម្រេចដោយអាការ ៤ ប្រការឯណានីមួយ ក៏វាចាដែលបន្លឺចេញមកនោះនឹងដូចក្នុងបាលីក្តី មិនដូចក្តី មិនជាប្រមាណកាលប្រកបដោយអាការ ៤ ឯណានីមួយហើយ ក៏ជាសរណគមន៍ដោយពិត ។ ក៏ឯអាការទាំង ៤ នោះគឺ "អត្តសន្និយ្យាតនំ ច" ប្រគល់ថ្វាយខ្លួនដល់ព្រះរតនត្រ័យប្រការ ១ "តប្បរាយនតា ច" អធិដ្ឋានចំពោះព្រះរតនត្រ័យ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខប្រការ ១ "សិស្សភាវូបគមោ ច" ចូលទៅជិតដល់នូវភាវៈជាសិស្សស្តាប់ឱវាទប្រការ ១ "បណិបាតោ ច" ប្រព្រឹត្តគោរពឱនលំទោនក្រៃពេក ដោយអភិវាទកម្ម និងសាមីចិកម្មតាមសមគួរប្រការ ១ ។ អាការទាំង ៤ នេះជាប្រមាណក្នុងការដល់សរណគមន៍ ហើយព្រះអដ្ឋកថាចារ្យសំដែងឧទាហរណ៍ដ៏សម

គួរដល់អាការទាំង ៤ នេះទុកថា បើបុគ្គលឯណាប្រកបដោយសទ្ធានឹងបញ្ញាដូចពោលហើយ ហើយថ្វាយខ្លួនដល់ព្រះរតនត្រ័យដោយពាក្យថា "អជ្ជ អាទឹ កត្វា អហំ អត្តានំ ជីវិតំ ពុទ្ធស្ស និយ្យាទេមិ ។ ល ។ ធម្មស្ស ។ ល ។ សង្ឃស្ស និយ្យាទេមិ" ដូច្នេះ អាការនៃបុគ្គលនោះឈ្មោះថា អត្តសន្និយ្យាតនាការ ប្រែថា "ខ្ញុំម្ចាស់ប្រគល់ថ្វាយនូវខ្លួន នូវជីវិតដល់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ឲ្យនូវថ្ងៃនេះជាដើមទៅ" ក្នុងបទព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃក៏ឲ្យប្រែដូចគ្នា ផ្លាស់តែនាមព្រះធម៌ព្រះសង្ឃប៉ុណ្ណោះ ។ បទគឺ អត្តានំ ពោលសម្រាប់បុគ្គលខ្លៅមានបញ្ញាទន់ទាប ដែលសំគាល់ជីវិតថាជាខ្លួនតាមលោកវិស័យ មិនយល់ក្នុងធិរិសាសនយុត្តិ ។ បទគឺ ជីវិតំ ជាសេចក្ដីត្រង់នឹងសភាវធម៌ សមគួរដល់បុគ្គលមានបញ្ញាក្លាដឹងសាសនយុត្តិភាព កាលបើនឹងពោលដោយផ្លូវបរមត្ថ ពាក្យថា "អត្តសន្និយ្យាតន ប្រគល់ថ្វាយខ្លួន" នេះ បានដឹងកិរិយាប្រគល់ថ្វាយជីវិតនេះឯង ទោះបីជីវិតនឹងស្លាប់បង់ក៏មិនលះបង់នូវព្រះរតនត្រ័យ នេះពោលសំដៅសេចក្ដីបំណងក្នុងខនេះ សូម្បីពាក្យដទៃ ៗ ដែលបុគ្គល

ពោលជាភាសាបាលីក្ដី ភាសារបស់ខ្លួនក្ដី ដែលសម្រេចនូវអត្ថដូច្នេះក៏ឈ្មោះថា អត្ថសន្និយ្យាតនទាំងអស់ អាការនេះសមនឹងពាក្យដែលពោលក្នុងព្រះបាលី គឺ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ ។

ក្នុងតប្បរាយនតាការទី ២ នោះមានឧទាហរណ៍ថា "អជ្ជ អាទឹ កត្វា អហំ ពុទ្ធបរាយនោ ឥតិ មំ ធារេថ ។ល។ ធម្មបរាយនោ ។ល។ សង្ឃបរាយនោ ឥតិ មំ ធារេថ" ប្រែថា "ខ្ញុំម្ចាស់ជាអ្នកមានព្រះពុទ្ធជាទីទៅខាងមុខ ធ្វើនូវថ្ងៃនេះជាដើមទៅ, សូមលោកទាំងឡាយចូរចាំទុកនូវខ្ញុំម្ចាស់ដូច្នេះ" ក្នុងបទព្រះធម៌ព្រះសង្ឃក៏ឲ្យប្រែដូច្នេះ ទោះបីពាក្យដទៃៗ ដែលសំដែងនូវអត្ថថា ជាទីពឹង, ជាទីអាស្រ័យ, ជាទីរេះរាំងភ័យក៏សង្គ្រោះចូលក្នុងអាការនេះទាំងអស់ អាការនេះសមនឹងព្រះបាលីគឺ ឯសាហំ ភន្តេ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច ។

ក្នុងសិស្សភាវូបគមនាការទី ៣ មានឧទាហរណ៍ថា "អជ្ជ អាទឹ កត្វា ពុទ្ធស្ស អន្តេវាសិកោ (ឬ ឧរាទការកោ) ឥតិ

មំ ធារេថ" ប្រែថា "ខ្ញុំម្ចាស់សូមជាសិស្សនៃព្រះពុទ្ធ ធ្វើនូវថ្ងៃនេះជាដើមទៅ, សូមលោកទាំងឡាយចូរចាំទុកនូវខ្ញុំម្ចាស់ដូច្នេះ" អាការនេះរួមនឹងបាលីថា "ឧបាសកំ មំ ភគវា ធារេថ" ពាក្យទាំង ៣ អន្លើដែលពោលមកហើយ ជាអាការដ៏មានកំលាំងក្លា ប្រព្រឹត្តទៅត្រង់ដល់ព្រះរតនត្រ័យ សំរេចនូវភាវជាឧបាសកដោយពោលអស់វារៈតែម្តងដោយពិត ៗ

ក្នុងបាណិបាតនាការទី ៤ គឺប្រព្រឹត្តឱនលំទោនសំរេចជាសរណាគមន៍នោះ ដោយអំណាចបុគ្គលមានចិត្តមូលមួយក្នុងព្រះរតនត្រ័យថាជាវត្ថុដ៏ប្រសើរវិសេស ហើយទើបធ្វើនូវអភិវាទកម្មក្រាបសំពះគោរពលំអុតឱនលំទោនដល់វត្ថុទាំង ៣ មិនគោរពវត្ថុដទៃឲ្យជាងនេះ កាលព្រមដោយកាយិកគារវស្មោះមែនៗ ហើយ វាចាក៏ពោលជាផ្លូវគោរពទំនងដូចគ្នានោះ ចិត្តក៏ជ្រះថ្លាទៅក្នុងផ្លូវនិព្វានគាមិនីបដិបត្តិ គឺឧបដិបត្តិដ៏ជាហេតុឲ្យបន្លុះព្រះនិព្វានដោយអាស្រ័យព្រះរតនត្រ័យហើយ ទើបសំរេចកើតជាសរណាគមន៍ ៗ ពាក្យសមាទានវិធីដែលមកក្នុងបាលីនៃព្រះសូត្រនឹងអដ្ឋកថាដូចដែលសំដែងមកហើយខាងលើនេះ

ព្រះសង្គីតិកាចារ្យនឹងព្រះអដ្ឋកថាចារ្យលោកបង្គាប់ទុក ជាវិធីសម្រាប់ឧបាសកឧបាសិកា នឹងអ្នកចូលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសន៍ប្រើសូត្ររៀងរាបមកតាំងតែក្នុងពុទ្ធសម័យ ។

ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ព្រះអាចារ្យក្នុងប្រទេសទាំងពួងឃើញថា វិធីនោះមិនគង់ទីចេះតែផ្លាស់ប្តូរចុះឡើង គ្រហស្ថអ្នកដែលមិនចេះអរិយកភាសា មិនអាចនឹងធ្វើឲ្យបរិបូណ៌បាន ទើបយកសរណគមនបាលីក្នុងព្រះវិន័យ ដែលសម្រាប់បំបួសសាមណេរ មកឲ្យឧបាសកឧបាសិកាប្រើសូត្រក្នុងវិធីដល់សរណៈឲ្យមានរបៀបដូចគ្នាទាំងអស់ គង់នៅជាបែបមួយមិនមានរើរុះ ព្រោះហេតុយល់ថា ដែលព្រះអដ្ឋកថាចារ្យទាំងឡាយអនុញ្ញាតទុកឲ្យប្រើបែបនេះ សឹងមានប្រាកដនៅក្នុងអដ្ឋកថាខុទ្ទកបាឋនឹងសារត្ថសមុច្ច័យជាការសមគួរណាស់ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយកុំគប្បីសន្ទិះថា លាយឡំទៅដោយបព្វជ្ជាវិធីឡើយ ព្រោះការបព្វជ្ជានៃសាមណេរមានទទួលសំពត់កាសាវពស្ត្រក្នុងដំបូង បំណែកឯឧបាសកឧបាសិកាគ្មានទទួលកាសាវពស្ត្រដូច្នេះ ។

ក៏សរណគមនបាលីនោះ កាលដើមក្នុងបឋមពោធិសម័យ សម្ដេចព្រះបរមសាស្ដាទ្រង់បញ្ជូនឲ្យព្រះអរហន្តទាំងពួងចេញទៅជួយប្រកាសពុទ្ធសាសនាក្នុងជនបទតូចធំទាំងឡាយ ទាំងទ្រង់ប្រទានអនុញ្ញាតឲ្យព្រះអរហន្តអម្បាលនោះបំបួសកុលបុត្រទាំងឡាយអ្នកត្រូវការបួស ដោយឲ្យទទួលនូវបាឡីសរណគមន៍ គឺ ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមិ ។ល។ តតិយម្បិ សង្ឃំ សរណំ គច្ឆាមិ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ កុលបុត្រនោះក៏ជាភិក្ខុបរិបូណ៌ដោយចតុបារិសុទ្ធិសីល វិធីឧបសម្បទបែបនេះហៅថា សរណគមនូបសម្បទា អំណើះតមកកាលព្រះសង្ឃមានបំនួនច្រើនឡើងហើយ ទ្រង់ឲ្យលើកលែងប្រើសរណគមនូបសម្បទានោះចេញ ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យព្រះសង្ឃបំបួសកុលបុត្រជាភិក្ខុដោយវិធីហៅថា ញត្តិចតុត្ថកម្មវាចាជាជំនួស ហើយទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យយកបាលីសរណគមន៍ទៅបំបួសកុលបុត្រជាសាមណេរវិញ វេលាក្រោយព្រះថេរទាំងឡាយបានឲ្យគ្រហស្ថទាំងឡាយសមាទាននូវសរណគមនដោយសរណគមនបាលីនេះផងទៀត ក្នុងគម្ពីរអដ្ឋកថាខុទ្ទកបាឋ នឹងគម្ពីរសារត្ថសមុច្ចយ

ពោលថា សរណគមនបាលីនោះបីព្រះពុទ្ធអង្គទ្រង់អនុញ្ញាត ជាវិន័យកម្មចំពោះការបព្វជ្ជាឧបសម្បទាក៏ពិត តែថាមាន អានុភាពឲ្យសម្រេចនូវឱតារណកិច្ច គឺការយាងចុះកាន់ពុទ្ធ-សាសន៍ទាំងគ្រហស្ថទាំងបព្វជិត អធិប្បាយដោយសេចក្តី គឺឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ក្នុងការយាងចុះកាន់ឧបាសកភូមិនៃ មនុស្សនឹងទេវតាទាំងឡាយបានដោយពិត កាលមនុស្សនឹង ទេវតាកើតជ្រះថ្លាជឿជាក់ក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យហើយ ពោល ថ្វាយខ្លួនដល់ព្រះរតនត្រ័យ ដោយសរណគមនបាលីក្តី ឬ ដោយភាសានៃខ្លួនក្តី ក៏ឈ្មោះថាបានយាងចុះកាន់ពុទ្ធសាសន៍ ជាឧបាសក ឧបាសិកាដោយពិត បណ្ឌិតគាប្បីជ្រាបថា សរណគមន៍មានអានុភាពធ្វើបុគ្គលឲ្យទៅជាឧបាសក ឧបា-សិកាដោយអត្ថ គឺ សម្រេចដោយសេចក្តីជាធំ មិនបាច់ពោល ជាភាសាបាលីក៏បាន សឹងខុសគ្នានឹងវិធីបព្វជ្ជាឧបសម្បទា ៗ តោងពោលជាភាសាបាលី ហើយពោលឲ្យត្រឹមត្រូវតាមបទ ដែលបង្គាប់ទុកក្នុងអក្ខរវិធី ។

១សំខាន់ក្នុងរឿងសរណគមន៍នេះ ក៏គឺតោងប្រកប ដោយអង្គ ៣ ដូចពោលហើយខាងដើម ទើបបានឈ្មោះថា វិវដ្ដគាមិនីកុសល ជាកុសលឲ្យដល់នូវព្រះនិព្វាន អ្នក ប្រាជ្ញគប្បីជ្រាបថា សរណគមន៍នេះគ្មានសំរេចដោយហេតុ ដទៃក្រៅអំពីដែលពោលមកហើយ ត្រង់ដែលសត្វដំពូកខ្លះ ជារូបប្រមាណ គឺជាអ្នកចូលចិត្តខាងរូបល្អ កាលបាន ឃើញនូវព្រះសិរិរូបនៃសម្ដេចព្រះបរមសាស្ដាដ៏ប្រដាប់ដោយ មហាបុរិសលក្ខណៈ នឹងអសីត្យានុព្យញ្ជនបរិសុទ្ធផូរផង់ដោយ ឆព្វណ្ណរង្សី ជានយនាភិសេកនៃសត្វលោកក្ដី ឬបានឃើញ ព្រះបាដិហារ្យ គឺឥទ្ធិឫទ្ធិ៍ដែលព្រះអង្គនិរមិត្តឲ្យកើតជាអ្វីៗក្ដី ឬជ្រះថ្លាដោយបានស្ដាប់កិត្តិសព្ទសរសើរព្រះពុទ្ធឥស្សរិយយស មានប្រការផ្សេង ៗ អំពីសំណាក់នៃទេវតានឹងមនុស្សដទៃ ៗ ក្ដី ឬបានឮថាព្រះរតនត្រ័យជារបស់ប្រសើរអំពីសំណាក់បុព្វបុរស មានមាតាបិតាជាដើម ហើយកើតជ្រះថ្លាតាមចារិតនៃត្រកូល មិនបានជាអ្នកដឹងនូវគុណព្រះរតនត្រ័យដោយពិតក្ដី ឬបានឮ ព្រះសូរសៀងសម្ដេចព្រះបរមសាស្ដាដ៏ពិរោះក្រាងក្រអាវ បីដូច

ជាសម្លេងនៃមហាព្រហ្ម ហើយកើតជ្រះថ្លាក្តី ឬជាអ្នកល្អ ៗ ប្រមាណចូលចិត្តខាងឯរបស់ស្រអាប់ ៗ (គឺមិនចូលចិត្តខាងឯរបស់ឆើតពេក) កាលបានឃើញព្រះសាក្យវង្សទ្រង់នូវបង្សុកុលចីវរ, នឹងសោយនូវបិណ្ឌបាតជារបស់លាយឡំ, គង់នៅក្នុងអរញ្ញិកសេនាសនជាដើម, នឹងពេញចិត្តត្រង់ដែលព្រះអង្គប្រព្រឹត្តមធ្យ័តតាមសិក្ខាបទក្តី នឹងគាប់ចិត្តត្រង់ដែលព្រះអង្គប្រើប្រាស់បរិក្ខារដែលសៅហ្មងក្តី ទោះបីនឹងល្មះជីវិតដល់ព្រះរតនត្រ័យដោយសេចក្តីជ្រះថ្លាតាមអាការអម្បាលនេះ ក៏នៅមិនទាន់រាប់ថាជា វិវដ្តគាមិនីកុសល គ្រាន់តែជាសេចក្តីជ្រះថ្លាជាន់បុព្វភាគ (ខាងដើម) ជាបច្ច័យប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីដល់សរណគមន៍ ព្រោះមានតែសទ្ធាមួយយ៉ាង មិនបរិបូណ៌ដោយអង្គសម្បត្តិនៃសរណគមន៍ លុះតែកាលណាបុគ្គលនោះយករូបយកសំឡេង យកល្អខគុណជាឫសគល់ហើយ ញ៉ាំងសម្មាទិដ្ឋិឲ្យបង្កើតឡើងបាន ដោយអនុមានថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គឯណា ដែលប្រកបដោយព្រះរូបកាយដ៏បរិសុទ្ធផូរផង់ក្តី ប្រកបដោយបាដិហារ្យដ៏អស្ចារ្យក្តី ប្រកបដោយព្រះសូរសៀង

ដ៏ពីរោះក្តី កិត្តិសព្ទសរសើរព្រះគុណផ្ជិតផ្ជាបទូទៅក្នុងសកល លោកក្តី ឬទ្រង់លះបង់ចក្រពត្តិសិរីរាជសម្បត្តិចេញទ្រង់ផ្នួសកាន់ ភេទដ៏សៅហ្មង់ក្តី ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះមិនមែនជាអ្នក ទទេប្រាសចាកគុណសម្បត្តិ ជាអ្នកមិនចេះពិត មិនដឹងពិត ក្នុងធម៌ទាំងពួងនោះជាមិនមែន សម្មាសម្ពុទ្ធោយេរិ ព្រះអង្គ គង់ជាអ្នកត្រាស់ដឹងនូវញេយ្យធម៌ទាំងពួង ដែលមានក្នុងអតីត បច្ចុប្បន្ន អនាគត ដោយព្រះអង្គឯង គ្មានវិបរិតយៀងឃ្លាត ខុះបន្តោះជាប្រាកដ, ស្វាក្ខាតោ ធម្មោ ព្រះធម៌ដែលព្រះដ៏មាន ព្រះភាគទ្រង់សម្តែងនោះប្រាកដជាធម៌ល្អប្រពៃពិត មិនបាន ផ្តេសផ្តាសខុសចាកសភាវៈ ព្រោះថាធម៌នោះព្រះអង្គទ្រង់ជ្រើស រើសហើយដោយកំលាំងព្រះបញ្ញានាំយកមកសំដែង សុបដិ- បន្នោ សង្ឃោ ព្រះអរិយសង្ឃដ៏ជាសាវ័ករបស់ព្រះដ៏មានព្រះ ភាគ គង់ជាអ្នកបដិបត្តិល្អ បដិបត្តិប្រពៃ មិនកន្លងបង់នូវមជ្ឈិ- មាបដិបទាដោយពិត, កាលបុគ្គលស្ទង់បញ្ញាចុះធ្នះក្នុងគុណ ព្រះរតនត្រ័យដោយដ៏គួរតាមពិត ញាំងសេចក្តីជ្រះថ្លាឲ្យបង្កើត ឡើងដូច្នេះហើយ ប្រគល់កាយថ្វាយជីវិតតាមដោយលក្ខណៈ

ដែលសំដែងមកហើយខាងដើម ដោយប្រាថ្នានូវព្រះនិព្វានជាគោលក្នុងចិត្ត ទើបបាត់ជាសរណគមន៍ដ៏ឧក្រិដ្ឋ ដោយភាវនៃសរណគមន៍នោះជាវិវដ្តគាមិនីកុសល ។

១ ទៀត ទោះបីបុគ្គលដែលកើតក្នុងត្រកូលឧបាសកដែលធ្លាប់រាប់អានព្រះរតនត្រ័យ ហើយក៏អនុវត្តរាប់អានទៅតាមចារិតនៃត្រកូលនោះ ញុំាងបញ្ញាដ៏ជាសម្មាទិដ្ឋិឲ្យបង្កើតឡើងយ៉ាងនេះថា បុព្វបុរសទាំងឡាយរបស់យើងតៗមកជាច្រើនជំណាន់តែងតែរាប់អានព្រះរតនត្រ័យយកជាសរណទីពឹង ព្រះរតនត្រ័យនេះ គង់មិនមែនជាវត្ថុឥតប្រយោជន៍ទេ គង់ជាវត្ថុប្រសើរគួរជាអារម្មណ៍ ជាវិស័យនៃបញ្ញារបស់អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយជាច្រើនជំណាន់បុគ្គលមកហើយ លោកទើបរាប់អានដរាបដល់សព្វថ្ងៃនេះ កាលបុគ្គលមករៀនដូច្នេះហើយ ទើបស្ទង់បញ្ញាបុះពិចារណាក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យដោយន័យដែលពោលមកហើយ ទាល់តែកើតបញ្ញាចក្ខុឡើង ទើបជាសរណគមន៍ ទោះបីបុគ្គលកើតសេចក្ដីជ្រះថ្លាក្នុងព្រះធម៌ព្រះសង្ឃ ដោយយ៉ាងនាប

បំផុតជ្រះថ្លាក្នុងភិក្ខុមួយអង្គក្តី ជាមូលហេតុ ហើយបាននូវសម្មាទិដ្ឋិគឺបញ្ញាឃើញគុណព្រះរតនត្រ័យ ក៏មានន័យដូចគ្នានោះដែរ លក្ខណសមាទានសរណគមន៍យ៉ាងឧក្រិដ្ឋដូចដែលពោលមកនេះ មានមកក្នុងសុត្តន្តកថាទាំងឡាយជាច្រើនអន្លើ ។

ក៏ការដែលដល់នូវព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃជាសរណប៉ុណ្ណឹងហើយ ប្រហែលជានៅមិនល្មមការ គឺមិនរួចចាកទុក្ខបានទាំងអស់ ទើបក្នុងគាថាដែលឧទ្ទេសមកហើយខាងដើមសម្តេចព្រះបរមសាស្តាត្រាស់ថា តោងឃើញនូវអរិយសច្ច ៤ ដោយបញ្ញាដ៏ប្រពៃផង ទើបរួចចាកទុក្ខទាំងពួងគ្មានសេសសល់ ហេតុដូច្នោះអ្នកបដិបត្តិក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា មិនគួរនឹងពេញចិត្តតែត្រឹមសមាទានសរណគមន៍ប៉ុណ្ណោះ គួរជាបំពេញសម្មាបដិបត្តិក្នុងអរិយសច្ច ៤ នោះផង បើទោះបីបដិបត្តិមិនដិតដល់ មិនបានរួចចាកទុក្ខទាំងពួងតាមដែលអាងក្នុងជាតិនេះតែម្តង ក៏គង់ជាបានប្រសពសុខជាច្រើនប្រការ ហើយបានឈ្មោះថា បដិបត្តិត្រូវតាមផ្លូវកណ្តាល ដែលជាធម៌កំពូលក្នុង

ព្រះពុទ្ធសាសនា   ក៏អរិយសច្ចៈ ៤ នោះបានសំដែងខាងដើម មកហើយដោយសង្ខេប   អ្នកប្រាជ្ញាចង់ជ្រាបសេចក្ដីពិស្ដារ គប្បីមើលក្នុងរឿងអរិយសច្ចក្នុងទីដទៃ   អំពីនេះនឹងសំដែង១ បដិបត្តិក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍   នឹងលក្ខណដែលដាច់ឬសៅហ្មងសរណគមន៍តទៅ ។

(មានតទៅទៀត)

គាថាធម្មបទ ប្រែ

របស់អាចារ្យ ហឹម

ក្រុមជំនុំ ប្រែព្រះត្រៃបិដក

ធម្មបទេ បញ្ចមោ ពាលវគ្គោ

សុមនមាលាការវត្ថុគាថា

(៩) តញ្ច កម្មំ កតំ សាធុ   យំ កត្វា នានុតប្បតិ
យស្ស បតីតោ សុមនោ   វិបាកំ បតិសេវតិ ។

ឧប្បលវណ្ណាថេរីវត្ថុគាថា

(១០) មធុ វា មញ្ញតី ពាលោ   យាវ បាបំ ន បច្ចតិ
យទា ច បច្ចតិ បាបំ   អថ ទុក្ខំ និគច្ឆតិ ។

ជម្ពុកត្ថេរវត្ថុគាថា

(១១) មាសេ មាសេ កុសគ្គេន   ពាលោ ភុញ្ជេថ[១] ភោជនំ
ន សោ សង្ខាតធម្មានំ   កលំ អគ្ឃតិ សោឡសឹ ។

---

១ ម. ភុញ្ជេយ្យ ។

ពាលវគ្គទី ៥ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងសុមនមាលាការ

(៩) បុគ្គលធ្វើកម្មឯណាហើយ ឥតមានក្តៅក្រហាយជារឿយ (ឬ) បុគ្គលដែលមានបីតិនឹងសោមនស្សរីករាយ បានសោយផលកម្មឯណា កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយនោះ ឈ្មោះថាជាកម្មល្អប្រពៃពិត ។

គាថាក្នុងរឿងឧប្បលវណ្ណាថេរី

(១០) បាបមិនទាន់ឲ្យផលដរាបណា មនុស្សពាលតែងសំគាល់នូវបាបនោះថា មានរសផ្អែមដូចទឹកឃ្មុំដរាបនោះ លុះតែបាបឲ្យផលកាលណា ទើបមនុស្សពាលនោះដល់សេចក្តីទុក្ខលំបាក ក្នុងកាលនោះឯង ។

គាថាក្នុងរឿងជម្ពុកត្ថេរ

(១១) បុគ្គល (ឯណា) បរិភោគភោជន ប្រមាណប៉ុនចុងស្មៅកស្សរាល់ៗខែ បុគ្គលពាលនោះមិនអាចដល់មួយចំណិតដែលគេចែកជាចំណែកដប់ប្រាំមួយ ៗ ដង របស់បុគ្គលទាំងឡាយដែលដឹងធម៌ពិតនោះឡើយ ។

ធម្មបទេ បញ្ចមោ ពាលវគ្គោ

អហិបេតវត្ថុគាថា

(១២) ន ហិ បាបំ កតំ កម្មំ   សជ្ជុខីរំវ មុច្ចតិ
ឌហន្តំ ពាលមន្វេតិ   ភស្មាច្ឆន្នោវ បាវកោ ។

សដ្ឋិកូដបេតវត្ថុគាថា

(១៣) យាវទេវ អនត្ថាយ   ញត្តំ ពាលស្ស ជាយតិ
ហន្តិ ពាលស្ស សុក្កំសំ   មុទ្ធំ អស្ស វិបាតយំ ។

សុធម្មត្ថេរវត្ថុគាថា

(១៤) អសន្តំ ភាវមិច្ឆេយ្យ   បុរេក្ខារញ្ច ភិក្ខុសុ
អាវាសេសុ ច ឥស្សរិយំ   បូជា បរកុលេសុ ច ។

ពាលវគ្គទី ៥ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអហិប្រេត

(១២) កម្មលាមកអាក្រក់ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ មិនទាន់ឲ្យផលនៅឡើយនោះ ដូចទឹកដោះស្រស់ដែលគេរូតហើយនៅមិនទាន់ក្លាយពីប្រក្រតីក៏ដូច្នោះឯង បាបកម្មដែលទៅតាមបុគ្គលពាលនាំឲ្យក្តៅក្រហាយនោះ ដូចភ្លើងដែលបិទបាំងដោយផេះ ។

គាថាក្នុងរឿងសដ្ឋិកូដប្រេត

(១៣) បំណេះវិជ្ជាមនុស្សពាលកើតឡើង ដើម្បីសេចក្តីវិនាសជាកំណត់ ជារបស់តែងបំផ្លាញខួរក្បាល គឺបញ្ញានឹងបំណែកនៃកុសលធម៌របស់មនុស្សពាលនោះឲ្យវិនាសបង់ ។

គាថាក្នុងរឿងសុធម្មត្ថេរ

(១៤) ភិក្ខុពាលតែងប្រាថ្នាឲ្យគេសរសើរគុណធម៌ ដែលមិនមានក្នុងខ្លួន ១ ប្រាថ្នាបរិវារក្នុងពួកភិក្ខុទាំងឡាយ ១ ប្រាថ្នាចង់ធ្វើធំជាងគេក្នុងអាវាស (វត្ត) ១ ប្រាថ្នាចង់បានគ្រឿងសក្ការបូជារបស់ត្រកូលទាំងឡាយដទៃ ១ ។

ធម្មបទេ បញ្ចមោ ពាលវគ្គោ

មមេវ កតមញ្ញន្តុ   គិហី បព្វជិតា ឧភោ
មមេវ អតិវសា អស្សុ   កិច្ចាកិច្ចេសុ កិស្មិញ្ចិ ។
ឥតិ ពាលស្ស សង្កប្បោ   ឥច្ឆា មានោ បវឌ្ឍតិ ។

តិស្សសាមណេរវត្ថុ ។ ៥ ។

(១៥) អញ្ញា ហិ លាភូបនិសា   អញ្ញា និព្វានគាមិនី
ឯវមេតំ អភិញ្ញាយ   ភិក្ខុ ពុទ្ធស្ស សាវកោ ។
សក្ការំ នាភិនន្ទេយ្យ   វិវេកមនុព្រូហយេ ។

ពាលវគ្គោ បញ្ចមោ សមត្តោ ។

ពាលវគ្គទី ៥ ក្នុងព្រះធម្មបទ

ម្យ៉ាងទៀត សេចក្តីត្រិះរិះកើតមានដល់ភិក្ខុពាលឯណាៈថា គ្រហស្ថនឹងអ្នកបួសទាំងពីរពួកចូរដឹងចុះថា ការងារដែលជនធ្វើសម្រេចហើយព្រោះតែអាស្រ័យនូវអាត្មាអញនេះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត គ្រហស្ថបព្វជិតទាំងអស់ប្រព្រឹត្តក្នុងអំណាចសេចក្តីបង្គាប់បញ្ជារបស់អាត្មាអញតែម្យ៉ាង ក្នុងកិច្ចតូចធំទាំងឡាយកិច្ចការឯណាមួយ សេចក្តីប្រាថ្នា (តណ្ហា) នឹងមានៈ (៥ ប្រការ) រមែងចំរើនដល់ភិក្ខុពាលនោះ ។

គាថាក្នុងរឿងតិស្សសាមណេរ

(១៥) បដិបទាជាហេតុញ៉ាំងលាភឲ្យកើតឡើងមានផ្សេង ៗ, ឯបដិបទាជាហេតុនាំទៅកាន់ព្រះនិព្វានមានផ្សេង ៗ, ភិក្ខុជាសាវករបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ បើដឹងច្បាស់ហេតុទាំងពីរប្រការយ៉ាងនេះហើយ មិនគួរនឹងត្រេកអរចំពោះគ្រឿងសក្ការឡើយ គួរតែចំរើនវិវេកមានកាយវិវេកស្ងាត់កាយ គឺនៅក្នុងទីស្ងាត់ឯកឯងជាដើមវិញ ។

ពាលវគ្គ ទី ៥ ចប់ ។

ធម្មបទេ ឆដ្ឋោ បណ្ឌិតវគ្គោ

រាធត្ថេរវត្ថុគាថា

(១) និធីនំវ បវត្តារំ   យំ បស្សេ វជ្ជទស្សិនំ

និគ្គយ្ហវាទឹ មេធាវឹ   តាទិសំ បណ្ឌិតំ ភជេ

តាទិសំ ភជមានស្ស   សេយ្យោ ហោតិ ន បាបិយោ ។

អស្សជិបុនព្វសុកវត្ថុគាថា

(២) ឱវទេយ្យានុសាសេយ្យ   អសព្ភា ច និវារយេ

សតំ ហិ សោ បិយោ ហោតិ   អសតំ ហោតិ អប្បិយោ ។

បណ្ឌិតវគ្គទី ៦ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងរាធត្ថេរ

(១) បុគ្គលគួរសំឡឹងមើលលោកអ្នកប្រាជ្ញណា ដែលមានប្រាជ្ញាពោលសង្កត់សង្កិន បង្អូលប្រាប់ទោសឲ្យឃើញ ដូចមនុស្សដែលជាអ្នកបង្អូលបង្ហាញកំណប់ទ្រព្យ គួរសេពគប់នឹងលោកអ្នកប្រាជ្ញដូច្នោះចុះ ។ កាលបើបុគ្គលណាសេពគប់នឹងលោកអ្នកប្រាជ្ញយ៉ាងនោះហើយ បុគ្គលនោះតែងមានគុណសម្បត្តិដ៏ប្រសើរថ្លៃថ្លា ឥតមានបាបលាមកឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងអស្សជិបុនព្វសុក

(២) បណ្ឌិតណាបេះឲ្យឱវាទប្រៀនប្រដៅផងទាំងឡាយ ហាមឃាត់មិនឲ្យប្រព្រឹត្តធម៌របស់អសប្បុរស គឺអកុសលធម៌, បណ្ឌិតនោះតែងជាទីស្រឡាញ់របស់សប្បុរសដោយពិត មិនជាទីស្រឡាញ់នៃអសប្បុរសទាំងឡាយឡើយ ។

ធម្មបទេ ឆដ្ឋោ បណ្ឌិតវគ្គោ

ឆន្នត្ថេរវត្ថុគាថា

(៣) ន ភជេ បាបកេ មិត្តេ ន ភជេ បុរិសាធមេ
ភជេថ មិត្តេ កល្យាណេ ភជេថ បុរិសុត្តមេ ។

មហាកប្បិនត្ថេរវត្ថុគាថា

(៤) ធម្មបីតិ សុខំ សេតិ វិប្បសន្នេន ចេតសា
អរិយប្បវេទិតេ ធម្មេ សទា រមតិ បណ្ឌិតោ ។

បណ្ឌិតសាមណេរវត្ថុគាថា

(៥) ឧទកម្ហិ នយន្តិ នេត្តិកា ឧសុការា ទមយន្តិ[១] តេជនំ
ទារុំ ទមយន្តិ តច្ឆកា អត្តានំ ទមយន្តិ បណ្ឌិតា

---

១ នមយន្តីតិបិ បាឋោ ។

បណ្ឌិតវគ្គទី ៦ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងឆន្នត្ថេរ

(៣) បុគ្គលមិនត្រូវសេពគប់មិត្តលាមកទាំងឡាយ មិនត្រូវសេពគប់បុរសដែលមានគំនិតថោកទាបទាំងឡាយ, ត្រូវសេពគប់តែកល្យាណមិត្តទាំងឡាយ ត្រូវសេពគប់តែបុរសឧត្តមទាំងឡាយវិញ ។

គាថាក្នុងរឿងមហាកប្បិនត្ថេរ

(៤) បណ្ឌិតជាអ្នកផឹកធម៌ គឺពាល់ត្រូវលោកុត្តរធម៌ដោយនាមកាយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយអារម្មណ៍នឹងបាក់ធុះនូវអរិយសច្ច មានចិត្តជ្រះថ្លាហើយគ្រេកអររាល់វេលា ក្នុងធម៌ដែលព្រះអរិយៈសំដែងហើយ តែងដេកនៅជាសុខ ។

គាថាក្នុងរឿងបណ្ឌិតសាមណេរ

(៥) ធម្មតាអ្នកនាំទឹកទាំងឡាយ តែងបង្ហូរទឹក (ទៅកាន់ទីប្រាថ្នារបស់ខ្លួន) បាន, ជាងអ្នកធ្វើសរទាំងឡាយ តែងពត់កូនសរឲ្យត្រង់បាន, ជាងបាំងឈើទាំងឡាយ តែងចាំងបំពត់ឈើឲ្យត្រង់ឬវៀចតាមសេចក្ដីប្រាថ្នារបស់ខ្លួនបាន ឯបណ្ឌិតទាំងឡាយតែងទូន្មានខ្លួនឲ្យត្រង់ត្រឹមត្រូវល្អ ។

ធម្មបទេ ឆដ្ឋោ បណ្ឌិតវគ្គោ

លកុណ្ឌកភទ្ទិយត្ថេរវត្ថុគាថា

(៦) សេលោ យថា ឯកឃនោ វាតេន ន សមីរតិ
ឯវំ និន្ទាបសំសាសុ ន សមិញ្ជន្តិ បណ្ឌិតា ។

កាណមាតាវត្ថុគាថា

(៧) យថាបិ រហទោ គម្ភីរោ វិប្បសន្នោ អនាវិលោ
ឯវំ ធម្មានិ សុត្វាន វិប្បសីទន្តិ បណ្ឌិតា ។

បញ្ចសតភិក្ខុវត្ថុគាថា

(៨) សព្វត្ថ វេ សប្បុរិសា វជន្តិ
ន កាមកាមា លបយន្តិ សន្តោ
សុខេន ផុដ្ឋា អថ វា ទុខេន
ន ឧច្ចាវចំ បណ្ឌិតា ទស្សយន្តិ ។

បណ្ឌិតវគ្គទី ៦ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងលកុណ្ឌកភទ្ទិយ

(៦) ថ្មដាន់មួយដុំរមែងមិនកំរើកញាប់ញ័រដោយខ្យល់ យ៉ាងណាមិញ ឯបណ្ឌិតទាំងឡាយរមែងមិនរម្ភើបញាប់ញ័រ អំពីសេចក្ដីសរសើរនឹងសេចក្ដីនិន្ទា យ៉ាងនោះឯង ។

គាថាក្នុងរឿងកាណមាតា

(៧) អន្លង់ដែលជ្រៅមានទឹកថ្លាមិនល្អក់ យ៉ាងណាមិញ ឯបណ្ឌិតទាំងឡាយបើបានស្ដាប់ធម៌ទេសនាហើយ ក៏តែងជ្រះថ្លាដោយវិសេស យ៉ាងនោះឯង ។

គាថាក្នុងរឿងបញ្ចសតភិក្ខុ

(៨) បណ្ឌិតទាំងឡាយដែលជាសប្បុរស មានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ លះបង់ឆន្ទរាគៈក្នុងសភាវៈទាំងពួងមានបញ្ចក្ខន្ធជាដើម ហើយតែងមិនពោលពាក្យរាក់ទាក់ (នឹងអ្នកណាមួយ) ព្រោះតែសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងកាមឡើយ បើសេចក្ដីសុខទុក្ខមកប៉ះពាល់ហើយ លោកក៏មិនសំដែងអាការខ្ពស់នឹងទាប គឺត្រេកអរឬតូចចិត្តឡើយ ។

ធម្មបទេ ឆដ្ឋោ បណ្ឌិតវគ្គោ

ធម្មិកត្ថេរវត្ថុគាថា

(៩) ន អត្តហេតុ ន បរស្ស ហេតុ
ន បុត្តមិច្ឆេ ន ធនំ ន រដ្ឋំ
ន ឥច្ឆេយ្យ អធម្មេន សមិទ្ធិមត្តនោ
ស សីលវា បញ្ញវា ធម្មិកោ សិយា ។

ធម្មស្សវនវត្ថុគាថា

(១០) អប្បកា តេ មនុស្សេសុ យេ ជនា បារគាមិនោ
អថាយំ ឥតរា បជា តីរមេវានុធាវតិ ។
យេ ច ខោ សម្មទក្ខាតេ ធម្មេ ធម្មានុវត្តិនោ
តេ ជនា បារមេស្សន្តិ មច្ចុធេយ្យំ សុទុត្តរំ ។

បណ្ឌិតវគ្គទី ៦ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងធម្មិកត្ថេរ

(៩) ជាតិបណ្ឌិតរមែងមិនធ្វើអំពើបាប ព្រោះហេតុតែខ្លួន ព្រោះហេតុតែអ្នកដទៃឡើយ លោកមិនដែលប្រាថ្នាកូនឬទ្រព្យសម្បត្តិ ឬដែន (ដោយអំពើបាបឡើយ) លោកមិនប្រាថ្នាសេចក្តីសម្រេច (អ្វី) ដើម្បីខ្លួន ដោយអំពើដែលមិនប្រកបដោយធម៌ឡើយ បណ្ឌិតនោះឈ្មោះថា អ្នកមានសីល អ្នកមានបញ្ញា ជាអ្នកប្រកបដោយគន្លងធម៌ ។

គាថាក្នុងរឿងធម្មស្សវន

(១០) បណ្តាមនុស្សច្រើនពួក ជនទាំងឡាយណាដែលឆ្លងទៅកាន់ត្រើយគឺព្រះនិព្វាន ជនទាំងនោះមានប្រមាណតិចពួកសត្វក្រៅនេះតែងស្ទុះទៅកាន់ត្រើយគឺសក្កាយទិដ្ឋិជាច្រើន ។ មួយវិញទៀតពួកជនណាប្រព្រឹត្តតាមធម៌បំពោះធម៌ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សំដែងមកហើយដោយប្រពៃ ជនទាំងនោះនឹងឆ្លងតេភូមិកវដ្ត ជាលំនៅនៃមច្ចុ (រាជ) ដែលគេឆ្លងបានដោយកម្រក្រៃពេក ហើយដល់នូវត្រើយគឺព្រះនិព្វានមិនខានឡើយ ។

ធម្មបទេ ឆដ្ឋោ បណ្ឌិតវគ្គោ

បញ្ចសតអាគន្តុកភិក្ខុវត្ថុកា ៥:

(១១) កណ្ហំ ធម្មំ វិប្បហាយ សុក្កំ ភាវេថ បណ្ឌិតោ
ឱកា អនោកមាគម្ម វិវេកេ យត្ថ ទូរមំ ។
តត្រាភិរតិមិច្ឆេយ្យ ហិត្វា កាមេ អកិញ្ចនោ
បរិយោទបេយ្យ អត្តានំ ចិត្តក្លេសេហិ បណ្ឌិតោ ។
យេសំ សម្ពោធិយង្គេសុ សម្មា ចិត្តំ សុភាវិតំ
អាទានប្បដិនិស្សគ្គេ អនុបាទាយ យេ រត្តា ។
ខីណាសវា ជុតិមន្តោ តេ លោកេ បរិនិព្វុតា ។

បណ្ឌិតវគ្គោ ឆដ្ឋោ សមត្តោ ។

បណ្ឌិតវគ្គទី ៦ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងបញ្ចសតអាគន្តុកភិក្ខុ

(១១) អ្នកមានប្រាជ្ញាត្រូវចេញចាកទីអាល័យ ហើយអាស្រ័យនូវព្រះនិព្វានដែលមិនមានទីអាល័យ ហើយត្រូវលះបង់ធម៌ខ្មៅចេញហើយចំរើននូវធម៌ស ពួកសត្វរមែងត្រេកអរបានដោយកម្រក្នុងវិវេកគឺព្រះនិព្វានឯណា ។ ត្រូវលះបង់កាមទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ហើយប្រាថ្នាសេចក្ដីត្រេកអរក្នុងវិវេកគឺព្រះនិព្វាននោះឯង ធម្មតាបណ្ឌិតគួរតែជម្រះខ្លួនឲ្យស្អាតផូរផង់ចាកនីវរណធម៌ជាគ្រឿងសៅហ្មងនៃចិត្តទាំងឡាយ ។ ចិត្តដែលបុគ្គលទាំងឡាយឯណាបានចំរើនដោយប្រពៃហើយក្នុងធម៌ជាអង្គនៃបុគ្គលជាអ្នកត្រាស់ដឹងទាំងឡាយ (ឬ) បុគ្គលទាំងឡាយឯណាមិនប្រកាន់មាំដោយឧបាទាន មានចិត្តត្រេកអរចំពោះកិរិយាលះបង់នូវកិលេសជាគ្រឿងធ្វើចិត្តឲ្យសាំញ៉ាំ បុគ្គលទាំងឡាយនោះឈ្មោះថា មានកិលេសជាគ្រឿងត្រាំក្នុងសន្តានអស់ហើយ ឈ្មោះថាមានអានុភាពដ៏រុងរឿង ឈ្មោះថាមានកងទុក្ខរលត់អស់ហើយក្នុងលោក ។

បណ្ឌិតវគ្គ ទី ៦ ចប់ ។

ធម្មបទេ សត្តមោ អរហន្តវគ្គោ

ជីវកបញ្ហវត្ថុគាថា

(១) គតទ្ធិនោ វិសោកស្ស វិប្បមុត្តស្ស សព្វធិ
សព្វគន្ថប្បហីនស្ស បរិឡាហោ ន វិជ្ជតិ ។

មហាកស្សបត្ថេរវត្ថុគាថា

(២) ឧយ្យុញ្ជន្តិ សតីមន្តោ ន និកេតេ រមន្តិ តេ
ហង្សាវ បល្លលំ ហិត្វា ឱកមោកំ ជហន្តិ តេ ។

អរហន្តវគ្គទី ៧ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងជីវកបញ្ហា

(១) សេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ (ឬ) សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ រមែងមិនមានដល់ព្រះខីណាស្រព ដែលលោកមានដំណើរដ៏ឆ្ងាយដើរទៅដល់ហើយ ឥតមានសេចក្ដីសោយសោក មានចិត្តស្រឡះហើយ ចាកសភាវៈទាំងពួងមានខន្ធជាដើម, មានកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងពួងលះបង់អស់ហើយ ។

គាថាក្នុងរឿងមហាកស្សបត្ថេរ

(២) ព្រះខីណាស្រពទាំងឡាយនោះ មានស្មារតីតែងខ្វល់ខ្វាយ (ក្នុងឈាននឹងវិបស្សនាជាដើម) រមែងមិនត្រេកអរត្រង់ទីប្រកបដោយអាល័យ លោកបោះបង់ទីអាល័យទាំងពួងចោលស្រឡះ ដូចសត្វហង្សបោះបង់ស្រះដ៏បរិបូណ៌ដោយបំណីហើយហើរទៅរកទីគោចរផ្សេងទៀត យ៉ាងនោះឯង ។

ពេឡដ្ឋសីសត្ថេរវត្ថុគាថា

(៣) យេសំ សន្និចយោ នត្ថិ   យេ បរិញ្ញាតភោជនា
សុញ្ញតោ អនិមិត្តោ ច   វិមោក្ខោ យេស គោចរោ ។
អាកាសេវ សកុណានំ[១]   គតិ តេសំ ទុរន្នយា ។

អនុរុទ្ធត្ថេរវត្ថុគាថា

(៤) យស្សាសវា បរិក្ខីណា   អាហារេ ច អនិស្សិតោ
សុញ្ញតោ អនិមិត្តោ ច   វិមោក្ខោ យស្ស គោចរោ ។
អាកាសេវ សកុណានំ   បទន្តស្ស ទុរន្នយំ ។

---

១ សកុន្តានន្តិបិ បាឋោ ។

អរហន្តវគ្គទី ៧ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងពេឡដ្ឋសីសត្ថេរ

(៣) សេចក្ដីសន្សំទុកមិនមានដល់ពួកជនណា (ឬ) ពួកជនណាមានភោជនបានកំណត់ដឹងហើយ; មួយវិញទៀតវិមោក្ខ ៣ យ៉ាងគឺ សុញ្ញតវិមោក្ខ ១ អនិមិត្តវិមោក្ខ ១ អប្បណិហិតវិមោក្ខ ១ ជាទីអារម្មណ៍របស់ជនពួកណា ៗ ដំណើររបស់ជនទាំងនោះឯងគេតែងដឹងបានដោយកម្រ ដូចដំណើរនៃសត្វស្លាបទាំងឡាយកំពុងហើរទៅ ក្នុងអាកាសវេហាស៍ ដូច្នោះឯង ៗ

គាថាក្នុងរឿងអនុរុទ្ធត្ថេរ

(៤) អាសវៈទាំងឡាយរបស់បុគ្គលឯណាអស់រលីងហើយ បុគ្គលនោះមិនអាស្រ័យក្នុងអាហារ; ម្យ៉ាងទៀតវិមោក្ខទាំង ៣ យ៉ាង គឺ សុញ្ញតវិមោក្ខ ១ អនិមិត្តវិមោក្ខ ១ អប្បណិហិតវិមោក្ខ ១ ជាទីអារម្មណ៍របស់បុគ្គលណា, ស្នាមជើងរបស់បុគ្គលនោះឯងគេដឹង (គេឃើញ) បានដោយកម្រ ដូចស្នាមជើងសត្វស្លាបទាំងឡាយដែលហើរ ក្នុងអាកាសប្រទេស ដូច្នោះឯង ៗ

ធម្មបទេ សត្តមោ អរហន្តវគ្គោ

មហាកច្ចាយនត្ថេរវត្ថុគាថា

(៥) យស្សិន្ទ្រិយានិ សមថង្គតានិ

អស្សា យថា សារថិនា សុទន្តា

បហីនមានស្ស អនាសវស្ស

ទេវាបិ តស្ស បិហយន្តិ តាទិនោ ។

សារីបុត្តត្ថេរវត្ថុគាថា

(៦) បឋវីសមោ នោ វិរុជ្ឈតិ ឥន្ទខីលូបមោ តាទិ សុព្វតោ

រហទោវ អបេតកទ្ទមោ សំសារា ន ភវន្តិ តាទិនោ ។

អរហន្តវគ្គ ទី ៧ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងមហាកច្ចាយនត្ថេរ

(៥) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ (៦) របស់ភិក្ខុណា ដល់ហើយនូវកិរិយាស្ងប់ស្ងាប់ គឺថាបានទូន្មានហើយ ដូចសេះដែលនាយសារថីហ្វឹកហ្វឺនរាបហើយ; ទេវតាទាំងឡាយក្តី មនុស្សទាំងឡាយក្តី តែងស្រឡាញ់រាប់អានភិក្ខុនោះដែលជាអ្នកមានមានះលះបង់ស្រឡះហើយ មិនមានអាសវៈជាគ្រឿងត្រាំក្នុងសន្តាន ជាបុគ្គលមិនញាប់ញ័រដោយលោកធម៌ ។

គាថាក្នុងរឿងសារីបុត្តត្ថេរ

(៦) ព្រះខីណាស្រពភិក្ខុឯណាមានហឫទ័យស្មើដោយផែនដី លោកមិនបេះខឹង មិនបេះញាប់ញ័រដោយលោកធម៌ ប្រៀបដូចសសរគោល លោកមានវត្តល្អ មានភក់គឺកិលេសប្រាសហើយ ដូចអន្លង់ទឹកប្រាសចាកភក់ល្បាប់, កិរិយាអន្ទោលទៅក្នុងសុគតិនិងទុគ្គតិ មិនមានដល់ព្រះខីណាស្រពភិក្ខុប្រាកដដូច្នោះឡើយ ។

ធម្មបទេ សត្តមោ អរហន្តវគ្គោ

កោសម្ពិវាសីតិស្សត្ថេរវត្ថុគាថា

(៧) សន្តន្តស្ស មនំ ហោតិ សន្តា វាចា ច កម្ម ច
សម្មទញ្ញា វិមុត្តស្ស ឧបសន្តស្ស តាទិនោ ។

សារីបុត្តត្ថេរវត្ថុគាថា

(៨) អស្សទ្ធោ អកតញ្ញូ ច សន្ធិច្ឆេទោ ច យោ នរោ
ហតាវកាសោ វន្តាសោ ស វេ ឧត្តមបោរិសោ ។

ខទិរវនិយរេវតត្ថេរវត្ថុគាថា

(៩) គាមេ វា យទិ វារញ្ញេ និន្នេ វា យទិ វា ថលេ
យត្ថ អរហន្តោ វិហរន្តិ តំ ភូមិរាមណេយ្យកំ ។

អរហន្តវគ្គទី ៧ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងកោសម្ពិកតិស្សត្ថេរ

(៧) ចិត្តក្តីវាចាក្តីកាយកម្មក្តីរបស់ព្រះខីណាស្រពនោះ ស្ងប់រម្ងាប់ហើយ លោកមានចិត្តរួចផុតស្រឡះ (ដោយវិមុត្តិទាំង ៥) ចូលទៅជិតស្ងប់ស្ងាត់ហើយចាកភគាទិក្កិលេស លោកមិនញាប់ញ័រដោយលោកធម៌ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ដោយប្រពៃ ។

គាថាក្នុងរឿងសារីបុត្តត្ថេរ

(៨) ជនណាមិនជឿតាមពាក្យគេនិង ស្គាល់ព្រះនិព្វាន ដែលគេធ្វើមិនបានផង កាត់នូវទីតគឺវដ្តសង្សារផង មានឱកាសជាទីកើតកំចាត់បង់ហើយ និងមានសេចក្តីប្រាថ្នាទាំងពួងខ្ជាក់ចោលហើយផង ជននោះឈ្មោះបដារសដ៏ឧត្តមខ្ពង់ខ្ពស់ ។

គាថាក្នុងរឿងខទិរវនិយរេវតត្ថេរ

(៩) ព្រះអរហន្តទាំងឡាយលោកគង់នៅក្នុងប្រទេសណា គឺស្រុកក្តីព្រៃក្តីទីទំនាបក្តីទីទួលក្តី ប្រទេសនោះឯង ជាទីនាំមកនូវសេចក្តីត្រេកអរដោយពិត ។

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

អញ្ញតរិបណ្ឌាទាតិកាវត្ថុគាថា

(១០) រមណីយានិ អរញ្ញានិ យត្ថ ន រមតី ជនោ

វីតរាគា រមេស្សន្តិ ន តេ កាមគវេសិនោ ។

អរហន្តវគ្គោ សត្តមោ សមត្តោ

តម្ពទាឋិកចោរឃាតកវត្ថុគាថា

(១) សហស្សមបិ ចេ វាចា អនត្ថបទសញ្ហិតា

ឯកំ អត្ថបទំ សេយ្យោ យំ សុត្វា ឧបសម្មតិ ។

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអញ្ញតរបរិព្វាជកតិក

(១០) ជនអ្នកស្វែងរកកាម មិនត្រេកអរចំពោះព្រៃទាំងឡាយឯណា ព្រៃទាំងឡាយនោះឯង ជាកន្លែងគឺព្រះខីណាស្រពគប្បីត្រេកអរដោយពិត, ព្រះខីណាស្រពដែលមានភាគៈនៅប្រាសហើយ តែងនឹងត្រេកអរចំពោះព្រៃនោះ ព្រោះថាលោកមិនជាអ្នកស្វែងរកនូវកាមឡើយ ។

អរហន្តវគ្គ ទី ៧ ចប់

គាថាក្នុងរឿងតម្ពទាឋិកចោរឃាតក

(១) បើពាក្យសំដីដែលពោលទៅហើយ សូម្បីដល់មួយពាន់ជាកំណត់ តែថាជាសំដីមិនប្រកបដោយបទដែលប្រយោជន៍ បុគ្គលស្តាប់បទណាដែលមានប្រយោជន៍ ហើយរម្ងាប់នូវរាគាទិក្កិលេសបាន បទជាប្រយោជន៍នោះ សូម្បីតែមួយបទក៏ប្រសើរជាងសំដីនោះ ។

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

ពាហិយទារុចីរិយត្ថេរគាថា

(២) សហស្សមបិ ចេ គាថា អនត្ថបទសញ្ហិតា
ឯកំ គាថាបទំ សេយ្យោ យំ សុត្វា ឧបសម្មតិ ។

កុណ្ឌលកេសីត្ថេរីគាថា

(៣) យោ ច គាថាសតំ ភាសេ អនត្ថបទសញ្ហិតា
ឯកំ ធម្មបទំ សេយ្យោ យំ សុត្វា ឧបសម្មតិ ។
យោ សហស្សំ សហស្សេន សង្គាមេ មានុសេ ជិនេ
ឯកញ្ច ជេយ្យមត្តានំ ស វេ សង្គាមជុត្តមោ

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងពាហិយទារុចីរិយ

(២) បើគាថា សូម្បីដល់មួយពាន់ដែលជាគាថាមិនប្រកបដោយបទដែលមានប្រយោជន៍ បុគ្គលស្តាប់នូវគាថាណាហើយរម្ងាប់នូវរាគាទិក្កិលេសបាន, គាថានោះសូម្បីតែមួយបទក៏ប្រសើរជាងគាថាទាំងនោះ ។

គាថាក្នុងរឿងកុណ្ឌលកេសីថេរី

(៣) បើបុគ្គលណាពោលគាថាទាំងឡាយមួយរយ ដែលជាគាថាមិនប្រកបដោយបទដែលមានប្រយោជន៍ បុគ្គលបានស្តាប់បទធម៌ណាហើយរម្ងាប់នូវរាគាទិក្កិលេសបាន បទធម៌នោះសូម្បីតែមួយបទក៏ប្រសើរជាងគាថាទាំងនោះ ។ យោធាណាឈ្នះមនុស្សទាំងឡាយបំនួនមួយពាន់បានមួយពាន់ដងក្នុងសង្គ្រាម យោធានោះឯងឈ្មោះថាខ្ពង់ខ្ពស់ដោយកិរិយាឈ្នះនូវសង្គ្រាមនោះក៏ទេ ក្រែងតែបុគ្គលណាមួយឈ្នះនូវខ្លួនដោយកិរិយាឈ្នះនូវកិលេសមានលោភជាដើម បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា បុរសដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងសង្គ្រាមគឺកិលេសដោយពិត ។

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

អនត្ថបុច្ឆកព្រាហ្មណវត្ថុគាថា

(៤) អត្តា ហវេ ជិតំ សេយ្យោ យា ចាយំ ឥតរា បជា
អត្តទន្តស្ស បោសស្ស និច្ចំ សញ្ញតចារិនោ ។
នេវ ទេវោ ន គន្ធព្វោ ន មារោ សហ ព្រហ្មុនា
ជិតំ អបជិតំ កយិរា តថារូបស្ស ជន្តុនោ ។

សារីបុត្តត្ថេរស្ស មាតុលព្រាហ្មណវត្ថុគាថា

(៥) មាសេ មាសេ សហស្សេន យោ យជេថ សតំ សមំ
ឯកញ្ច ភាវិតត្តានំ មុហុត្តមបិ បូជយេ ។
សាយេវ បូជនា សេយ្យោ យញ្ចេ វស្សសតំ ហុតំ ។

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអនត្ថបុច្ឆកព្រាហ្មណ៍

(៤) ខ្លួនឯងឈ្នះខ្លួនឯងដោយការឈ្នះនូវរាគាទិក្កិលេស ឈ្មោះថាប្រសើរ ពួកសត្វដ៏សេសឯណា គេះរមែងឈ្នះដោយបាស្កាជាដើម ឈ្នះនោះមិនប្រសើរទេ សត្វដែលមានខ្លួនទូន្មានហើយប្រព្រឹត្តសង្រួមមិនដាច់ ។ ទេវតាគន្ធព្វនឹងមារ ព្រមទាំងព្រហ្ម មិនអាចធ្វើនូវជយ័ជិនះរបស់សត្វដែលមានភាពដូច្នោះ ឱ្យត្រឡប់ចាញ់វិញបានឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងសារីបុត្តត្ថេរស្រមាតុលព្រាហ្មណ៍

(៥) បុគ្គលណាបូជាដល់លោកិយមហាជន ដោយពាន់កហាបណៈក្នុង១ខែៗ អស់មួយរយឆ្នាំក្តី បុគ្គលណាបូជាដល់បុគ្គលមានខ្លួនចំរើនហើយ សូម្បីតែមួយរំពេច(ឬម្តង) ការបូជានោះឯងប្រសើរដោយវិសេស ក៏ឯបូជាអស់មួយរយឆ្នាំនោះមិនប្រសើរដោយវិសេសឡើយ ។

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

សារីបុត្តត្ថេរស្ស ភាគិនេយ្យព្រាហ្មណវត្ថុគាថា

(៦) យោ ប វស្សសតំ ជន្តុ អគ្គឹ បរិចរេ វនេ
ឯកញ្ច ភាវិតត្តានំ មុហុត្តមបិ បូជយេ ។
សាយេវ បូជនា សេយ្យោ យញ្ចេ វស្សសតំ ហុតំ ។

សារីបុត្តត្ថេរស្ស សហាយព្រាហ្មណវត្ថុគាថា

(៧) យំកិញ្ចិ យិដ្ឋញ្ច ហុតញ្ច(១) លោកេ
សំវច្ឆរំ យជេថ បុញ្ញបេក្ខោ
សព្វម្បិ តំ ន បតុភាគមេតិ
អភិវាទនា ឧជុគតេសុ សេយ្យោ ។

---

១ យិដ្ឋំ វ ហុតំ វ ឥតិបិ បាឋោ ។

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងព្រាហ្មណ៍ជាក្មួយនៃព្រះសារីបុត្តត្ថេរ

(៦) សត្វណាបំរើភ្លើងក្នុងព្រៃអស់មួយរយឆ្នាំក្តី បុគ្គលបូជាលោកណាមួយដែលមានខ្លួនបំរើនហើយ សូម្បីតែម្តង ការបូជានោះឯងប្រសើរដោយវិសេស ឯការបូជាភ្លើងសូម្បីមួយរយឆ្នាំនោះ ក៏មិនប្រសើរដោយវិសេសឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងព្រាហ្មណ៍ជាសំឡាញ់នៃព្រះសារីបុត្តត្ថេរ

(៧) បុគ្គលប្រាថ្នានូវបុណ្យហើយ បូជាគ្រឿងសក្ការៈធំក្តី តូចក្តីឯណានីមួយ ដល់លោកិយមហាជន ក្នុងមួយឆ្នាំរាល់ៗថ្ងៃ មិនមានចន្លោះ កិច្ចកិរិយាបូជាទាំងអស់នោះ ក៏មិនស្មើនឹងចំណែកជាគំរប់ ៤ នៃកុសលចេតនារបស់បុគ្គលដែលថ្វាយបង្គំចំពោះលោកដែលដំកល់ខ្លួនត្រង់ឡើយ កិរិយាថ្វាយបង្គំចំពោះលោកដែលដំកល់ខ្លួនត្រង់នោះប្រសើរដោយវិសេសជាង ។

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

អាយុវឌ្ឍនកុមារវត្ថុគាថា

(៨) អភិវាទនសីលិស្ស និច្ចំ វុឌ្ឍាបចាយិនោ
ចត្តារោ ធម្មា វឌ្ឍន្តិ អាយុ វណ្ណោ សុខំ ពលំ ។

សំកិច្ចសាមណេរវត្ថុគាថា

(៩) យោ ច វស្សសតំ ជីវេ ទុស្សីលោ អសមាហិតោ
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ សីលវន្តស្ស ឈាយិនោ ។

ខាណុកោណ្ឌញ្ញត្ថេរវត្ថុគាថា

(១០) យោ ច វស្សសតំ ជីវេ ទុប្បញ្ញោ អសមាហិតោ

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអាយុវឌ្ឍនកុមារ

(៨) ធម៌ទាំងឡាយ ៤ ប្រការគឺ អាយុ ១ ពណ៌សម្បុរ ១ សេចក្ដីសុខ ១ កម្លាំង ១ តែងចំរើនដល់បុគ្គលមានកិរិយាអភិវាទជាប្រក្រតី នឹងមានប្រក្រតីកោតក្រែងដល់បុគ្គលដែលចំរើនអស់កាលជានិច្ច ។

គាថាក្នុងរឿងសំកិច្ចសាមណេរ

(៩) បុគ្គលណាទ្រុស្ដសីល មានចិត្តមិនបានដំកល់ខ្ជាប់ ក្នុងកុសលធម៌គឺឈាន ហើយរស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំក្ដី កិរិយារស់នៅសូម្បីតែ ១ ថ្ងៃនៃបុគ្គលដែលមានសីលនឹងឈាន ក៏ប្រសើរដោយវិសេសជាងកិរិយារស់នៅ អស់ ១ រយឆ្នាំនៃបុគ្គលដែលទ្រុស្ដសីលនោះ ។

គាថាក្នុងរឿងខាណុកោណ្ឌញ្ញត្ថេរ

(១០) បុគ្គលណាមួយគ្មានប្រាជ្ញា មានចិត្តមិនបានដំ-កល់មាំក្នុងកុសលធម៌គឺឈាន ហើយរស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ   បញ្ញវន្តស្ស ឈាយិនោ ។

សប្បទាសត្ថេរវត្ថុគាថា

(១១) យោ ច វស្សសតំ ជីវេ   កុសីតោ ហីនវីរិយោ

ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ   វីរិយមារភតោ ទឡ្ហំ ។

បដាចារាថេរីវត្ថុគាថា

(១២) យោ ច វស្សសតំ ជីវេ   អបស្សំ ឧទយព្វយំ

ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ   បស្សតោ ឧទយព្វយំ ។

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

កិរិយារស់នៅសូម្បីតែមួយថ្ងៃ នៃបុគ្គលដែលមានបញ្ញានិងឈាន ក៏ប្រសើរដោយវិសេសជាងកិរិយារស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ នៃបុគ្គលដែលគ្មានប្រាជ្ញានោះឯង ។

គាថាក្នុងរឿងសប្បទាសត្ថេរ

(១១) បុគ្គលឯណាខ្ជិលច្រអូសមានព្យាយាមថយថោករស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ កិរិយារស់នៅសូម្បីតែមួយថ្ងៃនៃបុគ្គលអ្នកប្រារព្ធនូវព្យាយាមដ៏មាំមួន ក៏ប្រសើរដោយវិសេសជាងកិរិយារស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ នៃបុគ្គលដែលខ្ជិលច្រអូសនោះឯង។

គាថាក្នុងរឿងបដាចារីថេរី

(១២) បុគ្គលណាមួយមិនដែលឃើញច្បាស់នូវកិរិយាកើតឡើងនិងវិនាសទៅវិញ (នៃបញ្ចក្ខន្ធ) រស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ កិរិយារស់នៅសូម្បីតែមួយថ្ងៃនៃបុគ្គលអ្នកឃើញច្បាស់នូវកិរិយាកើតឡើងនិងវិនាសទៅវិញ ក៏ប្រសើរដោយវិសេសជាងកិរិយារស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ នៃបុគ្គលដែលមិនឃើញច្បាស់នូវកិរិយាកើតឡើងនិងវិនាសទៅវិញនោះឯង ។

ធម្មបទេ អដ្ឋមោ សហស្សវគ្គោ

កិសាគោតមីវត្ថុគាថា

(១៣)យោ ច វស្សសតំ ជីវេ អបស្សំ អមតំ បទំ

ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ បស្សតោ អមតំ បទំ ។

ពហុបុត្តិកាថេរីវត្ថុគាថា

(១៤)យោ ច វស្សសតំ ជីវេ អបស្សំ ធម្មមុត្តមំ

ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ បស្សតោ ធម្មមុត្តមំ ។

សហស្សវគ្គោ អដ្ឋមោ សមត្តោ

សហស្សវគ្គទី ៨ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងកិសាគោតមី

(១៣) បុគ្គលណាមួយមិនដែលឃើញច្បាស់ នូវឧបាយជាគ្រឿងដល់នូវអមតនិព្វាន រស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ កិរិយារស់នៅសូម្បីតែមួយថ្ងៃ នៃបុគ្គលអ្នកឃើញច្បាស់នូវឧបាយជាគ្រឿងដល់នូវអមតនិព្វាន ក៏ប្រសើរដោយវិសេសជាងកិរិយារស់នៅមួយរយឆ្នាំ នៃបុគ្គលដែលមិនឃើញច្បាស់នូវឧបាយជាគ្រឿងដល់នូវព្រះនិព្វាននោះឯង ។

គាថាក្នុងរឿងពហុបុត្តិកាថេរី

(១៤) បុគ្គលណាមួយមិនដែលឃើញច្បាស់នូវធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់គឺលោកុត្តរធម៌ រស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ កិរិយារស់នៅសូម្បីតែមួយថ្ងៃ នៃបុគ្គលអ្នកឃើញច្បាស់នូវធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ក៏ប្រសើរដោយវិសេសជាងកិរិយារស់នៅអស់មួយរយឆ្នាំ នៃបុគ្គលដែលមិនបានឃើញច្បាស់នូវធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នោះឯង ។

សហស្សវគ្គ ទី ៨ ចប់

ធម្មបទេ នវមោ បាបវគ្គោ

ចូឡេកសាដកវត្ថុគាថា

(១) អភិត្ថរេថ កល្យាណេ បាបា ចិត្តំ និវារយេ
ទន្ធំ ហិ ករតោ បុញ្ញំ បាបស្មឹ រមតី មនោ ។

សេយ្យសកត្ថេរវត្ថុគាថា

(២) បាបញ្ចេ បុរិសោ កយិរា ន នំ កយិរា បុនប្បុនំ
ន តម្ហិ ឆន្ទំ កយិរាថ ទុក្ខោ បាបស្ស ឧច្ចយោ ។

លាជទេវធីតាវត្ថុគាថា

(៣) បុញ្ញញ្ចេ បុរិសោ កយិរា កយិរាថេនំ បុនប្បុនំ
តម្ហិ ឆន្ទំ កយិរាថ សុខោ បុញ្ញស្ស ឧច្ចយោ ។

បាបវគ្គទី ៩ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងចូឡេកសាដកព្រាហ្មណ៍

(១) បុគ្គលគួរធ្វើកុសលទាំងឡាយឲ្យរហ័សរួសរាន់ ម្យ៉ាងទៀតគួរឃាត់ចិត្តចាកបាបលាមក ព្រោះថាកាលបុគ្គលធ្វើបុណ្យដោយយឺតយូរ ចិត្តតែងត្រេកអរចំពោះបាបលាមក (នោះឯង) ។

គាថាក្នុងរឿងសេយ្យសកត្ថេរ

(២) បើបុរសធ្វើបាប មិនត្រូវធ្វើបាបនោះរឿយៗឡើយ មិនត្រូវធ្វើសេចក្ដីប្រាថ្នាចំពោះបាបនោះ ការសន្សំបាបតែងនាំនូវសេចក្ដីទុក្ខមកឲ្យមិនខាន ។

គាថាក្នុងរឿងលាជទេវធីតា

(៣) បើបុរសធ្វើបុណ្យ ត្រូវធ្វើបុណ្យនោះឲ្យរឿយ ៗ ត្រូវធ្វើសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងបុណ្យនោះ ការសន្សំបុណ្យតែងនាំនូវសេចក្ដីសុខមកឲ្យដោយពិត ។

ធម្មបទេ នវមោ បាបវគ្គោ

អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋិវត្ថុគាថា

(៤) បាបោបិ បស្សតិ ភទ្រំ យាវ បាបំ ន បច្ចតិ
យទា ច បច្ចតិ បាបំ អថ (បាបោ) បាបានិ បស្សតិ ។
ភទ្រោបិ បស្សតិ បាបំ យាវ ភទ្រំ ន បច្ចតិ
យទា ច បច្ចតិ ភទ្រំ អថ ភទ្រានិ បស្សតិ ។

អសញ្ញតបរិក្ខារវត្ថុគាថា

(៥) មាវមញ្ញេថ បាបស្ស ន មត្តំ អាគមិស្សតិ
ឧទពិន្ទុនិបាតេន ឧទកុម្ភោបិ បូរតិ ។
បូរតិ ពាលោ បាបស្ស ថោកំ ថោកំបិ អាចិនំ ។

បាបវគ្គទី ៩ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី

(៤) បាបមិនទាន់ឲ្យផលដរាបណា បុគ្គលបាបតែងឃើញតែសេចក្ដីចំរើនដរាបនោះ លុះតែបាបឲ្យផលក្នុងកាលណា បុគ្គលបាបទើបឃើញបាបលាមកក្នុងកាលណោះ ។

កម្មដ៏ល្អមិនទាន់ឲ្យផលដរាបណា បុគ្គលអ្នកធ្វើកម្មដ៏ល្អតែងឃើញបាបលាមកដរាបនោះ លុះតែកម្មដ៏ល្អឲ្យផលក្នុងកាលណា អ្នកធ្វើកម្មដ៏ល្អទើបឃើញនូវសេចក្ដីចំរើនក្នុងកាលណោះ ។

គាថាក្នុងរឿងអសញ្ញតបរិក្ខារ

(៥) បុគ្គលមិនត្រូវមើលងាយបាបថា បាបមានប្រមាណតិច នឹងមិនមកគឺថាមិនឲ្យផលឡើយ សូម្បីក្អមសម្រាប់ដាក់ទឹកម្ដេចគង់ពេញដោយដំណក់ទឹក ដែលស្រក់ចុះមកមិនដាច់បាន ឯបុគ្គលពាលសន្សំនូវបាប សូម្បីបន្តិចម្ដង ៗ ក៏គង់តែពេញដោយបាបមិនខាន ។

ធម្មបទេ នវមោ បាបវគ្គោ

ពិឡាលបទកសេដ្ឋិវត្ថុគាថា

(៦) មាវមញ្ញេថ បុញ្ញស្ស ន មត្តំ[១] អាគមិស្សតិ
ឧទពិន្ទុនិបាតេន ឧទកុម្ភោបិ បូរតិ
បូរតិ ធីរោ បុញ្ញស្ស ថោកំ ថោកំបិ អាចិនំ ។

មហាធនវាណិជវត្ថុគាថា

(៧) វាណិជោវ ភយំ មគ្គំ អប្បសត្ថោ មហទ្ធនោ
វិសំ ជីវិតុកាមោវ បាបានិ បរិវជ្ជយេ ។

កុក្កុដមិត្តនេសាទវត្ថុគាថា

(៨) បាណម្ហិ បេ វណោ នាស្ស ហរេយ្យ បាណិនា វិសំ
នាព្វណំ វិសមន្វេតិ នត្ថិ បាបំ អកុព្វតោ ។

១ បរិស្សាតិបិ បាឋោ ។

បាបវគ្គទី ៩ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងពិឡាលបទកសេដ្ឋី

(៦) បុគ្គលមិនត្រូវមើលងាយបុណ្យថា បុណ្យមានប្រមាណតិច នឹងមិនមកគឺថាមិនឲ្យផលឡើយ សូម្បីក្អមសម្រាប់ដាក់ទឹក ម្តេចគង់ពេញដោយដំណក់ទឹកដែលស្រក់ចុះមកមិនដាច់បាន ។ អ្នកមានប្រាជ្ញាកាលសន្សំនូវបុណ្យ សូម្បីបន្តិចម្តង ៗ ក៏គង់ពេញដោយបុណ្យមិនខាន ។

គាថាក្នុងរឿងមហាធនវាណិជ

(៧) ភិក្ខុវៀរចាកបាបទាំងឡាយ ដូចពាណិជដែលមានគ្នាតិចហើយមានទ្រព្យច្រើន វៀរចាកផ្លូវដែលគេគួរខ្លាច ពុំនោះសោតដូចបុរសមានប្រាជ្ញាដើម្បីរស់នៅវៀរចាកថ្នាំពិស ។

គាថាក្នុងរឿងកុក្កុដមិត្តនេសាទ

(៨) បើដំបៅមិនមានត្រង់បាតដៃទេ បុគ្គលគប្បីនាំទៅគឺថាគប្បីចាប់កាន់ថ្នាំពិសដោយដៃបាន ថ្នាំពិសមិនជ្រាបជ្រាប់ទៅតាមបាតដៃដែលគ្មានដំបៅនោះបានឡើយ បាបតែងមិនមានដល់បុគ្គលដែលមិនធ្វើបាប ។

ធម្មបទេ នវមោ បាបវគ្គោ

កោកសុនខលុទ្ធកវត្ថុគាថា

(៩) យោ អបទុដ្ឋស្ស នរស្ស ទុស្សតិ
សុទ្ធស្ស បោសស្ស អនង្គណស្ស
តមេវ ពាលំ បច្ចេតិ បាបំ
សុខុមោ រជោ បដិវាតំ វ ខិត្តោ ។

មណិការកុលូបកតិស្សត្ថេរវត្ថុគាថា

(១០) គព្ភមេកេ ឧប្បជ្ជន្តិ   និរយំ បាបកម្មិនោ
សគ្គំ សុគតិនោ យន្តិ   បរិនិព្វន្តិ អនាសវា ។

តយោជនវត្ថុគាថា

(១១) ន អន្តលិក្ខេ ន សមុទ្ទមជ្ឈេ
ន បព្វតានំ វិវរំ បវិស្ស

បាបវគ្គទី ៩ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងកោកសុនខលុទ្ទក:

(៩) បុគ្គលពាលណាប្រទុស្តដល់សត្វ ដែលគេមិនមានប្រទុស្តហើយជាសត្វស្អាតមិនមានទីទួលពោលគឺកិលេស បាបនឹងត្រឡប់មកកាន់បុគ្គលពាលនោះវិញមិនខាន ដូចធូលីដ៏ល្អិតដែលបុគ្គលបាចទៅកាន់ទីប្រាសខ្យល់ ។

គាថាក្នុងរឿងកុលុបកតិស្សត្ថេរ

(១០) សត្វទាំងឡាយពីពួកមួយរមែងកើតក្នុងគភ៌ សត្វទាំងឡាយពីពួកមួយដែលធ្វើអំពើបាបលាមកជាប្រក្រតីរមែងទៅកើតក្នុងនរក សត្វទាំងឡាយពីពួកមួយទៀតដែលមានគតិល្អគឺអំពើល្អជាប្រក្រតី រមែងទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ ឯព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយដែលមិនមានអាសវៈរមែងបរិនិព្វាន ។

គាថាក្នុងរឿងតយោជន

(១១) បុគ្គលធ្វើបាបកម្មហើយ ទោះទៅនៅក្នុងកណ្តាលអាកាសក្តី ក្នុងកណ្តាលសមុទ្រក្តី ចូលទៅកាន់បន្លោះភ្នំទាំងឡាយក្តី ក៏គង់មិនរួចអំពីបាបកម្មឡើយ ។

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

ន វិជ្ជតេ សោ ជគតិប្បទេសោ
យត្ថដ្ឋិតោ មុញ្ចេយ្យ បាបកម្មា ។

សុប្បពុទ្ធសក្យវត្ថុគាថា

(១២) ន អន្តលិក្ខេ ន សមុទ្ទមជ្ឈេ
ន បព្វតានំ វិវរំ បវិស្ស
ន វិជ្ជតេ សោ ជគតិប្បទេសោ
យត្ថដ្ឋិតំ នប្បសហេយ្យ មច្ចុ ។

បាបវគ្គោ នវមោ សមត្តោ ។

ឆព្ពគ្គិយភិក្ខុវត្ថុគាថា

(១) សព្វេ តសន្តិ ទណ្ឌស្ស សព្វេ ភាយន្តិ មច្ចុនោ
អត្តានំ ឧបមំ កត្វា ន ហនេយ្យ ន ឃាតយេ ។

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ក្នុងព្រះធម្មបទ

ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសនៃផែនដីឯណាហើយ គប្បីរួចអំពីបាបកម្ម ប្រទេសនៃផែនដីនោះមិនមានឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងសុប្បពុទ្ធសក្យ

(១២) បុគ្គលធ្វើបាបកម្មហើយ ទោះស្ថិតនៅក្នុងកណ្ដាលអាកាសក្ដី ក្នុងកណ្ដាលសមុទ្រក្ដី ចូលទៅកាន់ចន្លោះភ្នំទាំងឡាយក្ដី ក៏គង់មិនរួចអំពីបាបកម្មឡើយ ម្យ៉ាងទៀត មច្ចុគឺសេចក្ដីស្លាប់ មិនគប្បីគ្របសង្កត់បាននូវបុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសនៃផែនដីឯណា ប្រទេសនៃផែនដីនោះមិនមានឡើយ ។

បាបវគ្គ ទី ៩ ចប់

គាថាក្នុងរឿងឆព្វគ្គិយភិក្ខុ

(១) សត្វទាំងអស់តែងតក់ស្លុតអំពីដំបង សត្វទាំងអស់តែងភិតភ័យអំពីសេចក្ដីស្លាប់ បុគ្គលគួរធ្វើខ្លួនជាឧបមាថា (អាត្មាអញតក់ស្លុតភិតភ័យយ៉ាងណា សត្វទាំងអស់ក៏តក់ស្លុតភិតភ័យយ៉ាងនោះដែរ) ហើយកុំគប្បីសម្លាប់ដោយខ្លួនឯង និងកុំគប្បីប្រើគេឲ្យសម្លាប់សត្វដទៃឡើយ ។

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

ឆព្វគ្គិយវត្ថុគាថា

(២) សព្វេ តសន្តិ ទណ្ឌស្ស សព្វេសំ ជីវិតំ បិយំ

អត្តានំ ឧបមំ កត្វា ន ហនេយ្យ ន ឃាតយេ ។

សម្ពហុលកុមារវត្ថុគាថា

(៣) សុខកាមានិ ភូតានិ យោ ទណ្ឌេន វិហឹសតិ

អត្តនោ សុខមេសានោ បេច្ច សោ ន លភតេ សុខំ ។

សុខកាមានិ ភូតានិ យោ ទណ្ឌេន ន ហឹសតិ

អត្តនោ សុខមេសានោ បេច្ច សោ លភតេ សុខំ ។

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងឆព្វគ្គិយ

(២) សត្វទាំងអស់តែងតក់ស្លុតអំពីដំបង ជីវិតជាទីស្រ-ឡាញ់របស់សត្វទាំងអស់ បុគ្គលគួរធ្វើខ្លួនជាឧបមាថា (អាត្មាអញតក់ស្លុតអំពីដំបង មានជីវិតជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងណា សត្វទាំងអស់តក់ស្លុតអំពីដំបង មានជីវិតជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងនោះដែរ) ហើយកុំគប្បីសម្លាប់ដោយខ្លួនឯង នឹងកុំគប្បីប្រើគេឲ្យសម្លាប់នូវសត្វដទៃឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងសម្ពហុលកុមារ

(៣) អ្នកណាជាអ្នកស្វែងរកសេចក្តីសុខ ដើម្បីខ្លួនឯង ហើយបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ដែលប្រាថ្នាសេចក្តីសុខដែរ ដោយដំបង អ្នកនោះលុះទៅកាន់បរលោកនាយ នឹងមិនបានសេចក្តីសុខឡើយ ។ អ្នកណាជាអ្នកស្វែងរកសេចក្តីសុខ ដើម្បីខ្លួនឯង ហើយមិនបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ដែលប្រាថ្នាសេចក្តីសុខដែរ ដោយដំបង អ្នកនោះលុះទៅកាន់បរលោកនាយ តែងបានសេចក្តីសុខគ្រប់ប្រការដោយពិត ។

លោកសង្ឃភូមា កំពុងមើលធម៌ក្នុងក្រាំង ដែលធ្វើដោយកំណាត់ចីពរខ្មុកម្រាក់ ។

ច្បាប់ប្រដៅ ៨៣

ប្រុស-ស្រី

របស់ក្រុម ង៉ុយ

ច្បាប់ប្រុដៅ

អ្នកព្រះភិរម្យភាសាអ៊ូ ជាគ្រូបម្រៀងក្នុងស្រុកខ្មែរ ប្រដៅពួកក្មេងកូនអ្នកស្រែ គិតតែជាពាក្យប្រាំពីរពិត ។ ប្រដៅកូនចៅទាំងប្រុសស្រី កើតមកលើដីឲ្យបេះគិត ខ្លះមានកំណើតផតគំនិត ខ្លះមានជីវិតផតប្រាជ្ញា ។ ប្រញប៉្តច្បាប់នេះឲ្យបេះដឹង ឲ្យប្រិតខំប្រឹងពិចារណា បំណាច់កើតមកមានពង្សា កុំឲ្យគេថាអាក្រក់បាន ។ កិច្ចការគួរសមគិតឲ្យអស់ កុំឲ្យបន្ទោះនៅសល់ខាន របស់ខុសត្រូវទាំងប៉ុន្មាន ប្រិតប្រុងក្នុងប្រាណទើបបានប្រាជ្ញ ។ រៀនច្បាប់ឲ្យឆ្អិនកុំឲ្យឆៅ បេះល្អិតក្នុងក្រៅអ្នកខ្លៅខ្លាប មនុស្សមានបំណោះមានអំណាច ចង់ឈ្នះមនុស្សក្រាបកុំស្ដីពោង ។ ស្ដីការមុខក្រោយកុំឲ្យភ្លាត់ កុំអាងតែមាត់មានប្រហោង បើមនុស្សព្រហើនហួសទំនង កុំតោងតទល់កើតល្វល់ទាស់ ។ អាដែងមនុស្សពាលពោលមិនពិត កុំយកធ្វើមិត្តខាតរបស់ មនុស្សណាសុចរិតចិត្តសប្បុរស ស្រឡាញ់ឲ្យស្មោះចិត្តឲ្យស្មើ ។ កើតមកជាមនុស្សកុំល្ងង់ពេក

រៀនស៊ីរៀនដេកហើយរៀនដើរ រៀនបេះប្រសប់គាប់ប្រសើរ កុំគ្នាងារក្លើអ្នកមានស័ក្តិ ។ កុំមានតែរូបនឹងជង្ហើម រៀនដេកជាដើមដេកឆាប់ភ្ញាក់ ពូថៅដាវវែងលំពែងផ្គាក់ ទុកដាក់កុំឲ្យឃ្លាតពីខ្លួន ។ ទុកហើយស្ងៀមស្ងាត់កុំមាត់ក ក្រែងមនុស្សមិនល្អវិលបញ្ជួន បច្ឆិមយាមម៉ោង ៣ ឬម៉ោង ៤ ភ្ញាក់ឡើងដឹងខ្លួនកុំដេកវិញ ។ បើកភ្នែកស្រឡះរហ័សក្រោក ទឹកផ្តិលត្រឡោកលុបមុខបេញ ជក់ថ្នាំស៊ីស្លាគិតលក់ទិញ ទោះខាតបំណោញគិតឲ្យស្រេច ។ ទំនិញអ្វីៗទោះថ្លៃថោក លៃលកលក់ជាប់លក់មិនជាប់ ផ្លែឈើទុំខ្ចីឬត្រីសាប់ ទាត់ក្បាប់វាយលេះបែកឲ្យត្រូវ ។ រកស៊ីលក់ដូរកុំបោលស្រែ របស់កេរ្តិ៍ម៉ែនឹងកេរ្តិ៍ឪ រវាងដប់ពីរខែបីរដូវ កុំឲ្យស្រកស្រូវពីជង្រុក ។ ទ្រព្យស្រូវនេះឯងជាដើមទុន ខែមាឃផល្គុនប្រមូលទុកគ្រឿងស៊ីជាដើមអម្បិលប្រហុក ឲ្យមានគ្រប់មុខកុំសុំគេ ។ នៅមូលបងប្អូនកូនប្រពន្ធ ចូបចិត្តឲ្យធ្ងន់កុំវាយជេរ បើឃើញខ្លះខ្ជិលនៅទំនេរ កុំស្ងៀមទទេដាស់តឿនទៅ ។ កុំជេរបន្ទោសដាក់មុខភ្ញៀវ ក្រែងក្មេងឈាមភារវាមិននៅ ក្មេងស្រីកុំស្តី

អស្សុគ្រាមជ្រៅ ក្រែងខឹងឃោរឃៅទៅជាខ្វប ។ និយាយ
ឲ្យមើលឬកមារយាទ មើលមុខមើលមាត្រទោះធំតូច កុំងាយ
តែមាត់ភ្លាត់ប៉ផ្លូប ក្រែងវាប្រដូបលើឬកខ្លួន ៗ បើម៉្យែនឹង
បេះប្រដៅគ យើងគួរគំនិតគិតបៃប្លួន បើឯងមិនខំឲ្យមាំ
មួន ក្រែងប្អូនវាឆ្លងឆ្លើយកើតឈ្លោះ ។ បើទុកជាខ្លួនតូចទាប
ពិត ប្រឹងម្យ៉ាទគំនិតឲ្យបានខ្ពស់ ឲ្យខ្ពើមពាក្យក្មេងស្តួបញ្ឈោះ
រក្សាកេរ្តិ៍ឈ្មោះឲ្យបានល្អ ។ កុំរៀនមាត់ល្អិលស្តិជ្រលួស ប្រ-
ពន្ធខឹងប្ដូសកុំឆ្លើយត មនុស្សឈ្លោះទំងស្រែរកសុំក្រ បាន
បាយសំឡក្ដិទិញហោក ។ គ្រឿងសុំគ្រឿងដេកទិញឲ្យថ្លៃ
ក្រែងពេលយប់ថ្ងៃមានភ្ញៀវមក ធ្វើផ្ទះធំស្អុកស្រណុកជ្រក ផ្ទះ
បាយស្លែកស្លោកឆាប់រុះរើ ។ កុំខ្ជិលព្រឹកអពមង្គល កុំអាង
ឋាល្ងល់មិនបានធ្វើ ខាងក្រោមបាក់ខ្ទេចលេចខាងលើ អ្នក
ផងគេមើលគេមាក់ងាយ ។ បងប្អូនរាប់អានដោយរលឹក
រៀបបាយរៀបទឹកក្រួសរីករាយ គេឃើញបាយឆ្ងាញ់ផ្ទះទូលាយ
គេទៅនិយាយយើងល្អឈ្មោះ ។ រៀនសុំកុំឲ្យសុំផ្អែតជ្រល
ដូចគេបំពុលប៉ាយតឹងពោះ ដេកល្វាំវិញ្ញាណលោមានគ្រោះ

ប្ដូទមនុស្សពោរខ្ញាំងមកកំហែង ។ ភ្ញាក់ទ្បើងមិងម៉ង់ទ្រង់មមើ
បើកភ្នែកភ្លើ ៗ បេះតែផ្សែង កាំបិតពូថៅដាវលំពែង ប្រទ្បី
កន្លែងរកមិនទាន់ ។ ឯងដៃទទេគ្មានប្រដាប់ ពោរវាយបាក់
កាប់ស្លាប់ព្រោះស្លន់ វាយកមាសប្រាក់អស់រយពាន់ ខ្លះគ្រាន់
តែល្បួសទៅដេកពេទ្យ ។ រៀនស៊ីឲ្យល្មមកុំពមល្មោភ កុំ
លេបរំលោភឫកដូចប្រែត តែស៊ីច្រើនពេកច្រើនកើតហេតុ ស៊ី
ហួសពីផ្អែតខានធ្វើការ ។ បួលរកដំណេកទាស់ទំនួល ដេក
ផ្អៀងមិនស្រួលល្ហួលដេកផ្ងារ ដង្ហើមទ្បេះទ្បុះអន្ទះសា ក្រោក
ដើរទៅណាហែលហល់ហត់ ។ ដើរលេងផ្ទះគេទោះជិតឆ្ងាយ
គេហៅស៊ីបាយឲ្យខំអត់ អង្ករគេប្រកដឹងកំណត់ ឲ្យល្មមតែ
មាត់កូនចៅគេ ។ ឯងបួលទៅផងបួនលោខ្វះ មិនផ្អែតអ្នក
ផ្ទះគេខ្សឹបដេរ គេហៅយកគួរជាងទំនេរ បើឯងហាទេគេមិន
ខឹង ។ សាប់សាលោហិតទោះជិតឆ្ងាយ ទៅមុនពេលបាយ
គេបានដឹង គេដាំស្លលើសហើយម្តងហ្នឹង គេប្រឹងគួរសមកុំ
ប្រកែក ។ ប្រការមួយទៀតឲ្យឈ្វេងយល់ មើលពេលគេ
រវល់រៀបទូលរែក កុំប្អែមគគូធកកិលប្អែក កុំភរជជែកគេមិន

ស្លាប់ ។ អង្គុយយូរពេកគេកើតម្ចេញ គេបង់បណ្តោញឲ្យបុះធាប់ គេធ្វើជាតឿនកូនប្រើប្រាប់ ឲ្យបុះប្រញាប់ទៅធ្វើការ ។ ឈរង់ចាំស្អែកគេកើតស្អប់ គេធុញគេថប់គេមិនថា បើគេបន្ទយប្រអប់ស្លា ប្រាជ្ញាគេតឿនឲ្យទៅផ្ទះ ។ បើពេលព្រលប់ជាងទំនេរ ទៅលេងនឹងគេគេជិះ ស្ទូររឿងសាស្ត្រាអវតារព្រះ បើខ្លួនចាំច្បាស់គួរសម្តែង ។ មើលមុខគេស្ងួតមាត់គេស្ងាប ខ្លះទ្រាលខ្លះក្រាបពែកក្អែង បើទុកជារឿងនោះនៅវែង សង្ខេបលើកលែងលាគេទៅ ។ ម្យ៉ាងទៀតផ្ទះគេទើបការថ្មី ប្រពន្ធនឹងប្តីចាស់មិននៅ កុំនាំជជែកដល់យប់ជ្រៅ ដ្បិតគេមិនត្រូវការបង់ស្លាប់ ។ គេអរតែស្ងាត់គេនឹងដេក កុំនៅយូរពេកបុះឲ្យធាប់ គេស្ងាបញយ ៗ ហ្នឹងគេប្រាប់ បេះប្លាប់ឲ្យស្គាល់អធ្យាស្រ័យ ។ ម្យ៉ាងទៀតផ្ទះគេមានក្រមុំ កំឡោះជួបជុំទាំងយប់ថ្ងៃ យើងវាងឲ្យផុតកុំសង្ស័យ ក្រែងគ្រោះបង្រៃជាប់ដល់ខ្លួន ។ បិត្តុឯងទៅមកថាត្រង់ស្មោះ អាព្លកកំឡោះវាគុំគួនក្រែងគ្រោះអកុសលមកផ្តល់ប្អូន វាពួនសំងំចាំសំឡាប់ ។ បើរស់ក៏របួសអន្តការ មិនដឹងឈ្មោះណាវាលបកាប់ បើឯង

សង្ស័យប្តឹងប្រាប់ ទាស់ច្បាប់ឯងគ្មានអាងសាក្សី ។ ហេតុ
នេះបើដើរមានធុរៈ រកម្នាក់ពីរនាក់បានជាបី ក្រែងមានគេ
បាត់របស់អ្វី ប្រកាន់កើតក្តីយើងមានគ្នា ។ កុំដើរតែឯងក្រែង
មានគ្រោះ វិលមុខបុកពោះគ្រុនរងា ជួយចាប់ខ្លួយជាន់គ្រាន់
បើជា សង្គ្រោះកាលគ្រាមានធុរៈ ។ ដើរជិតផ្ទះគេពេលគេ
ដេក កុំក្អេងក្អាងពេកគេផ្អើលភ្ញាក់ និយាយឲ្យល្មមគេស្តាប់
ជាក់ កុំខ្សឹបលបលាក់គេសង្ស័យ ។ ដើរកាន់រំពាត់ប្រយ័ត្ន
គ្រោះ ក្រែងក្អែបខ្ទួយពស់គោះទាត់ថៃ កុំកាន់បៀកផ្គាក់ឲ្យបៅ
ដៃ គេម៉ែថាយើងរកកាប់គេ ។ បើមានខឹងឈ្លោះនឹងឈ្មោះ
ណា កុំដើរបរហារបញ្ឆោរជេរ អ្នកផងនឹកស្អៀសមិនល្អទេ បើ
គេប្រកាន់រវល់ប្រកែក ។ ប្រការមួយទៀតមានទោសខឹង ប្ដី
នេះបង់ប្តឹងឲ្យបាំស្អែក ស្អប់ជ្រុលកុំអាលឲ្យរលែក រលង់ទឹក
ភ្នែករលត់ខឹង ។ រលោះរលាយរលីងស្អាត គិតឃើញខ្លាច
ខាតលោខានប្តឹង កុំស្អប់ថ្ងៃណាថាថ្ងៃណឹង ឲ្យប្រឹងខំអត់កុំ
អាលស្តី ។ បើឮគេឈ្លោះកុំចង់ស្តាប់ ក្រែងគេប្រាប់ធ្វើសាក្សី

ស័ក្តិសិទ្ធិប្រាកដស្បថមិនប្ដូរ អ្នកម្ខាងបាញ់ក្តីវាកើតក្តៅ ។ រកស៊ីទូកក្តារវឹងក្តោង សត្វក្ដាមពពងប្រតោងស្មៅ អ្នករកស៊ីជួញអាងជង្ហោ រៀបចំកូនចៅអាងប្រពន្ធ ។ រៀបរែករលែកពាក់កណ្តាល កុំដាក់ម្ខាងស្រាលផ្ទុកម្ខាងធ្ងន់ ផ្គាប់ចិត្តអ្នកស្រុកគង់ទ្រព្យធន ផ្គាប់អ្នកមានបុណ្យគង់កេរ្តិ៍កោះ ។ កើតកាលវាលគុម្ពពីព្រោះស្រី កិច្ចការអ្វីៗស្តីឲ្យស្មោះ ប្រពន្ធចិត្តស្មើកុំញ៉េះញ៉ោះ លលេងឡេះឡោះវាឡើងដៃ ។ ឡើងដូចមេម៉ាយក្មេងស្លៀកស រូបរាងស្អាតល្អស្រស់ប៉ប្រៃ ប្រព្រឹត្តស្មាទានសីលសព្វថ្ងៃ បង់ជាប់និស្ស័យនឹងលោកសង្ឃ ។ លោកសូត្រធម៌អាចបេះបាំស្អាត់ ទ្រស្ដសីរល្អិលមាត់ចិត្តមិនត្រង់ ត្រេកឃើញមេម៉ាយស្រស់កំប៉្លង់ សោសិកបាកបង់សិក្ខាបទ ។ ជណ្តឹងសិស្សឯងតែងរៀបការ បង្ហាញធម៌អាថ៌បកសង្កត់ គាស់គុម្ពសង្កៃមិនថាហត់ រកស៊ីខ្លាចខ្ជត់ភ្លាត់សីលទាន ។ កាលនៅជាសង្ឃធ្វើជាគ្រូ បរិស្លាមទ្ពោរជើងពាន សឹកមកធ្វើប្តីស្រីបង់មាន ពេលណាវាឃ្លានវាហ៊ានប្រើ ។ ពីដើមលុតក្រាបថ្វាយបង្គំ ឆ្លើយទានប្រោសខ្ញុំគ្រូគ្រាន់

បើ សិកធ្វើជាប្តីស្រីចិត្តស្មើ អញអុយអីអើវាលែងខ្លាច ។
កាលនៅជាសង្ឃមានបុណ្យច្រើង សំរួមឫកធ្មើងឡើងអំណាច
សិកមកធ្វើប្តីស្រីតាំងកាច តាំងគៀងអ្នកប្រាជ្ញបុះរណ្តៅ ។
ពីព្រោះស្រាលបុណ្យធ្ងន់ខាងបាប មានគេលុតក្រាបតែសិស្ស
ក្រៅ ដល់កើតកូនខ្ចីស្រីហានហៅ ប្រើដាំទឹកក្តៅឲ្យវាងូត ។
វាជឿកឲ្យហុចត្រឡោកផ្តិល កូនជុះកកិលលាងគគូថ ទឹក
សើមគគុលលើរនូត ប្រើជូតរនាបក៏សឹងបាន ។ ហៅកាឡ-
កិណីស្រីជូប្ចេះ សង្ខេបឈប់ស្លេះបង្អង់ខាន ត្រីម្យ៉ាងដឹង
គុណព្រះកម្មដ្ឋាន មិនហានប្រើប្តីខ្លាចនរក ។ ធ្វើការមិនចាំ
ឲ្យប្តីជួយ ឃើញប្តីនឿយព្រួយប្រញាប់គក់ ផ្គាប់បាយបំណី
បារីផក់ រកស៊ីរែកមិនប្រចាំ ។ ឃើញគេប្រជុំរៀនធម៌អាចិ
តាំងចិត្តរក្សាកាន់សីលប្រាំ បួនបួលឧបោសថបំផុតកម្ម មិន
ទ្រាំដេកត្រាំរង្គកងទុក្ខ ។ ហេតុនេះអស់ស្រីផងទាំងឡាយ
ឲ្យដឹងគុណម្តាយគុណអាពុក ត្រាប់ភុតស្រីល្អតទៅមុខ ទំនុក
ដំណាលប្រាប់កូនចៅ ។ កើតមកជាមនុស្សប្រុបុជ្ជិន រកប្តី
ប្រពន្ធឲ្យមើលផៅ មើលភាពខ្ពស់ទាបល្អសខ្មៅ កាបសូត

ល្ងង់ខ្លៅមើលសាវតារ ។ ទូន្មានទាំងអស់ទោះប្រុសស្រី បើ
បង់បានប្ដីកុំឆ្លេឆ្លា ខំឆ្លៀតរកស៊ីរៀនធ្វើការ ចាំស្ដាប់មេបាគេ
ទុកដាក់ ។ ប្រដៅនេះមៅទាំងស្រីប្រុស ចូរចាំទុកចុះទាំង
ពីរនាក់ កុំឃើញគេស្មោះលោភព្រមស្ម័គ្រ ស្មន់ស្មើបំបាក់មុខ
មេបា ។ ដណ្ដឹងតាមផ្លូវទើបត្រូវច្បាប់ រៀបតាមសណ្ដាប់
ពីដូនតា បានប្ដីប្រពន្ធរួមវាសនា គិតការរកស៊ីសន្សំទ្រព្យ ។
រៀនច្បាប់សង្គ្រោះទាំងប្រុសស្រី ប្រពន្ធខ្លាចប្ដីទើបបានគាប់
ប្ដីក្រែងប្រពន្ធតាមទំលាប់ បើរាប់សង្គ្រោះមានម្ខាង ៤ ។
បំណែកខាងស្រីស្រូវអង្ករ សំអាតឲ្យល្អស្លដណ្ដាំ ខអាំង
អន្លក់ព្រហុកម៉ាំ បំណាំប្ដីធ្លាប់ទទួលទាន ។ មួយទៀត
ត្រកូលសាច់ខាងប្ដី មករកការអ្វីពេលស្រេកឃ្លាន បើខ្វះឲ្យ
ខ្វារទាល់តែមាន សន្និដ្ឋានជាដូចត្រកូលឯង ។ សង្គ្រោះ
មួយទៀតគ្រប់ជាបី កុំបេញផិតប្ដីឥតកោតក្រែង សង្គ្រោះជា
បួនផ្ទះសំបែង សំអាតកន្លែងទីដំណេក ។ ត្រូវខ្លួនជាស្រី
បោសជំរះ មុខផ្ទះក្រោមផ្ទះកុំខ្ជិលពេក សង្គ្រោះគ្រប់ប្រាំ
បិត្តត្រែក បំណែករបស់ទ្រព្យខាងប្ដី ។ សំពត់អាវខោមាន

ប៉ុន្មាន គោមកែរហែសបានសុទ្ធតែថ្មី ហួលព្រៃផ្កាម្លូងមាន ពីរបី ត្រូវខ្ជនជាស្រីបំរើរក្សា ។ កុំឲ្យកណ្ដុរកន្លាតកាត់ គោម កែរប្រយ័ត្នកុំឲ្យឆា សង្គ្រោះនេះគ្រប់ប្រើប្រការ កុំឲ្យគេហាតិត គំនិត ។ បំណែកខាងប្រុសប្ដីមប្រពន្ធ ស្រឡាញ់លើសលស់ ស្មើជីវិត សង្គ្រោះមួយទៀតជាពីរពិត ប្រពន្ធខុសចិត្តកុំវាយ ធាក់ ។ កុំជេរបញ្ចោរជៀលដល់ពូជ ប្រដូចសន្ដានប៉ុន្មានធាក់ ទោសនេះធ្ងន់ណាស់ដល់បែកបាក់ បែកបង់ទាំងប្រាក់ពីព្រោះ មាត់ ។ បំណែកមួយទៀតគ្រប់ជាបី ឃើញស្រីឯទៀតកុំគិត ក្បត់ ប្រពន្ធតែមួយមិនក្រខ្វត់ ខំអត់កុំបង់បានពីរបី ។ សង្គ្រោះជាបួនគ្រឿងប្រដាប់ សម្រាប់ប្រើប្រាស់ការប្រុសស្រី ការប្រើលើផ្ទះប្រើលើដី ឲ្យមានកុំខ្វីគេមកប្រើ ។ សង្គ្រោះ គ្រប់ប្រាំបំណាំប្រុស ទៅណោះទៅណេះខ្វះអ្នកដើរ បាន លុយបានកាក់គាប់ប្រសើរ ត្រូវយកមកផ្ញើដល់ប្រពន្ធ ។ នេះ ទើបប្រពៃសុខសប្បាយ បើចង់យកបាយចេញធ្វើបុណ្យ ឬ ចេញទៅទិញទ្រព្យស្រាលធ្ងន់ ប្ដូបចិត្តឲ្យទន់ទើបបានសុខ ។ បានសួរស្រុះស្រួលចិត្តជាមុន ចេញប្រាក់ដើមទុនទៅជាមុខ

ធ្វើបុណ្យតបគុណម្ដាយអាពុក ចង់ចៀសទោសទុក្ខកុំទាស់ទែង ។ កាលការមេបាបានប្រដៅ រំលឹកកូនចៅពីរកន្លែង មួយខឹងមួយអត់ប្រាកដស្ដែង បើស្ដីឲ្យវែងច្រើនប្រការ ។ កុំខឹងប្រកាន់ឈ្មោះប្រកែក ប្រកួតជជែកបែកប្រាជ្ញា នោះហៅមិនចាំពាក្យមេបា ខឹងជេរផ្ដាសាព្រួសុះសាយ ។ ខឹងឆេះឆ្លួលក្ដៅពីអារទោ ប្រុសអាងបញ្ជោរស្រីជេរម្ដាយ ប្រពន្ធវាយក្អមអស់អន្ដរាយ ប្ដីវាយឆ្នាំងពាយឆ្នាំងសំឡ ។ ប្រពន្ធសំពងអស់អុងអាង ប្ដីតាំងវាយថ្លាងយ៉ាងល្អ ។ ថ្ងៃក្រោយបាត់ខឹងដឹងជាក្រ ត្រដរទៅវិញមកប្រើទៀត ។ អាម្យ៉ាងមិនក្អេងក្អាងតែមាត់ ជើងដៃសើយលាត់ក្រវាត់គាត ប្រពន្ធកន្ត្រាក់កាំបិតស្នៀត ប្ដីបៀតកន្ត្រាក់បានពូថៅ ។ ប្រពន្ធអាងហាក់ប្ដីអាងកាប់ មិនស្លាប់មុខសះនៅក្រឡា លែងគ្នាស្រឡះសះដីបៅ អាណិតកូនចៅយ៉រគ្នាវិញ ។ នេះឯងហៅកោងកាចខុសខ្នាត តែខឹងហើយខាតមិនបំណោញ សង្គ្រោះគប់ប្រាំបាំទន្ទេញ នេះពេញជាសុខយូរអង្វែង ។ ទាំងស្រីទាំងប្រុសសង្គ្រោះជប់ រក្សាឲ្យសព្វគ្រប់កន្លែង ប្រពន្ធ

ខ្លាចប្តីៗត្រូវក្រែង ដូចបានសម្តែងរៀបរៀងមក ។ ពាក្យចាស់ថាបេះពីព្រោះរៀន របស់ធនធានមានពីរក ប្រពន្ធចាំរ៉ាប់ទទួលយក សែលកទុកដាក់មើលនាយអាយ ។ លុយកាក់ទុកដាក់ទីសម្ងាត់ ប្រយ័ត្នកុំឲ្យបាត់អន្តរាយ បំណាំណាធ្លាញ់កុំទុកធ្លាយ បើតិចកុំស្តាយស៊ីឲ្យអស់ ។ ត្រូវរកឲ្យមានច្រើនសល់ផល ទុកដាក់ដំកល់ដោយកៀនកោះ ផ្ទះមួយមិនត្រូវឲ្យគ្មានសោះ របស់ឲ្យមានទុកសំបៃ ។ ក្រែងយប់ព្រលប់ភ្ញៀវមកត្រង់ ឬមានលោកសង្ឃមកដល់ថ្ងៃ បានផ្តិលតុះថាសមានយ៉ាងថ្លៃ ឲ្យគៀយតែដែលសំអាត ។ មនុស្សរស់នឹងស៊ីៗឲ្យធ្លាញ់ កុំសួរកំណាញ់កាញ់ខ្លាបខាត ឬកចោកកុំយកជាក្បួនខ្នាត សង្វាតឲ្យមានគ្រប់ប្រដាប់ ។ អាមនុស្សលោភពេកនេះកុំតាម ខ្ជិលក្រល្លោមល្ហោមនេះកុំត្រាប់ កំ-ណាញ់តិរិយរាសីអាប់ រៀនមើលដម្រាប់អ្នកត្រឹមត្រូវ ។ បើពូជយើងធ្លាប់គេរាប់មុខ អាពុកធ្លាប់មានដង្រិកស្រូវ យើងខំធ្វើស្រែតាមម៉ែឪ រកស៊ីតាមផ្លូវគន្លងចាស់ ។ បើម្តាយអាពុកយើងធ្លាប់ក្រ យើងប្រឹងត្រដរកុំឲ្យខ្វះ កុំឲ្យអ្នកស្រុកគេដៀលត្មះ

ថាយើងខ្ជិលណាស់ពីដូនតា ។ ហើយយើងមានតោកអារក្ខ
កុំរវល់ទុកដាក់បែរក្បា នាំខាតទៀនធូបបេកម្លា មិនដែលនរ
ណាគេខានស្លាប់ ។ អាយុរាល់រូបទាំងប្រុសស្រី មានវែងមាន
ខ្លីមានយូរឆាប់ ស្រេចនៅសំណាងសាងមកស្រាប់ គួរស្តាប់
ព្រះធម៌ជាប្រធាន ។ គួរជឿតែគុណរតនត្រ័យ សព្វថ្ងៃប្រព្រឹត្ត
សុំស្មាទាន ភាវនារំឭកនឹកផ្លូវឈាន ឈោងយកនិព្វានជា
ឋានសុខ ៚ ត្រូវនៅក្នុងបុថុជ្ជន ឲ្យបេះដឹងគុណម្តាយ
អាពុក ទាន់គាត់រស់នៅបានឃើញមុខ បំណីបំណុកតាម
បំណង ។ ឲ្យបែងបំណែកប្រពន្ធកូន បំណូលមាត់ខ្លួនគួរ
បង្គំ បង្អែមបំអាបគួរផ្ចិតផ្ចង់ ដំរង់ទៅជូនអាពុកម្តាយ ។
កាលគាត់បិញ្ចឹមយើងរស់មក រត់រកទូលវែកពីជិតឆ្ងាយ
បំណីណាឆ្ងាញ់បេះបែកបាយ បើតិចអ្នកម្តាយអាពុកអត់ ។
សំពត់អាវឲ្យស្លៀកពាក់ល្អ គាត់ស្លៀកតាមក្រតាមខ្សោយខ្សត់
ស្រែកឃ្លានមិនហ៊ានពិសាក្បត់ ស៊ូបេះពីមាត់ឲ្យទៅកូន ។
រាប់រៀបច្រើនណាស់មិនមែនតិច មិនគួរបំភ្លេចឲ្យឈឹងស្ងួន
រាប់រយរាប់ពាន់មិនទាន់ធួន តបស្លាប់ទាំងខ្លួនមិនទាន់ដល់ ។

បើចង់ឲ្យរួចលែងជំពាក់ គួរបួសសំណាក់សាងមគ្គផល រៀន
សូត្រឲ្យសព្វកុំឲ្យសល់ នាំធម៌ទៅតបស្នងសងគុណ ។ ឲ្យ
គាត់រក្សាសីលជំរាប ឲ្យរួចបាកបាបទៅកាន់បុណ្យ ព្រះធម៌
នេះទើបមានទម្ងន់ ប្លឹងស្មើនឹងគុណអាពុកម្ដាយ ។ កើតមក
ជាខ្មែរឲ្យមានខ្មាស ពួជពេញពុទ្ធសាសន៍រាល់រូបកាយ បើចង់
ចៀសបាកចតុរាបាយ កុំក្លាយក្លែងចិត្តបោលសាសនា ។ គួរ
កាន់សីលប្រាំប្រាកដ ឲ្យស្គាល់កម្មបថដប់ប្រការ ប្រកបទាំង
ចិត្តជាប់មេត្តា ទើបនឹងរក្សាសីលខ្ជាប់ខ្ជួន ។ កុសលកម្មបថ
មានបាទ្បី មនោកម្មបីវចីបួន កាយកម្មបីទៀតគ្រប់ចំនួន បូក
ផ្សំថៃបួនបានជាដប់ ។ សង្ខេបដោយបែបបទបរិយាយ មិន
បានអធិប្បាយឲ្យសាយសព្វ សាកសួរឲ្យដឹងរំពឹងរាប់ ឲ្យបេះ
បាំចប់ម្ល៉េះឯងហោង ។៚—

រឿងព្រេងខ្មែរ

រឿងបុរសកុហក ៤ នាក់

មានកាលមួយថ្ងៃបុរសកុហក ៤ នាក់មកជួបជុំជិតគ្នា រួមគំនិតគិតដើរទៅរកឆបោកបញ្ឆោតយកទ្រព្យសម្បត្តិគេ នៅគេហស្ថានឆ្ងាយពីទីលំនៅរបស់ខ្លួន ដល់ព្រមព្រៀងស្រេចហើយក៏នាំគ្នាដើរទៅបានចម្ងាយប្រហែលជា ៨ គីឡូម៉ែត្រ ស្រាប់តែជួបប្រទះនឹងតាចាស់ដូនចាស់ពីរនាក់ ធ្វើចម្ការក្របាសនៅក្បែរមាត់ទន្លេមួយដាច់ឆ្ងាយពីស្រុក-ភូមិគេ ។ បុរសកុហក ៤ នាក់នោះបានដំណឹងថា តាចាស់ដូនចាស់នេះជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនគ្រាន់បើ ។ ដូច្នេះយើងត្រូវនាំគ្នាឈប់នៅទីនេះ ដើម្បីនឹងភូតកុហកយកទ្រព្យសម្បត្តិតាចាស់ដូនចាស់នេះឲ្យបាន នៅបន្តិច បុរស ៤ នាក់នោះសួរទៅតាចាស់ដូនចាស់ថា ឱតា-យាយអើយ យើងខ្ញុំទាំង ៤ នាក់នេះមកពីស្រុកឆ្ងាយណាស់ ខ្ញុំត្រូវដើររកអ្នកឯណាដែលចេះដឹងរឿងព្រេងពីបុរាណនាយមកនោះ ព្រោះយើងខ្ញុំចង់ដឹងណាស់

តែវេលានេះបានមកជួបនឹងតា-យាយប្រហែលជាចេះដឹងខ្លះមិន ខានរឿងពីបូរាណមក បើដូច្នេះសូមតាយាយអាណិតមេត្តា និទានរឿងព្រេងអ្វីមួយឲ្យចៅស្ដាប់បានបន្តិច តាចាស់ដូនចាស់ ក៏ឆ្លើយតបទៅបុរសទាំង ៤ នាក់វិញថា ឱចៅអើយ តាយាយ គ្មានចេះរឿងអ្វីទេ តាំងពីក្មេងដល់ចំណាស់តាយាយប៉ុណ្ណោះនេះ សូមចៅអញ្ជើញទៅរកអ្នកឯទៀតចុះ បុរសទាំង ៤ ក៏ជំរាបទៅ តាយាយវិញថា ឱតាយាយអើយ បើប្រសិនជាមានគេចេះដឹង រឿងព្រេងនោះតាយាយចូលចិត្តចង់ស្ដាប់ឬទេ ថាឱចៅអើយ តាយាយចង់ស្ដាប់ណាស់ តែនឹងរកអ្នកឯណាចេះរឿងនោះ គ្មាន បុរសទាំង ៤ នាក់នោះក៏ជំរាបទៅតាយាយវិញដោយនូវ កិច្ចកលបំណងប៉ងនឹងបោកយកទ្រព្យសម្បត្តិតាចាស់ដូនចាស់ នោះឲ្យបានដោយងាយថា យើងខ្ញុំទាំង ៤ នាក់នេះចេះខ្លះដែរ ព្រោះបានដឹងពីជីតាខ្ញុំគាត់និទានប្រាប់ តែរឿងនេះបើនិយាយ ទៅកាលណាតាយាយតោងតែជឿទើបខ្ញុំនឹងនិទានប្រាប់បាន តាយាយក៏ព្រមព្រៀងតាមឲ្យបុរសទាំង ៤ នាក់នោះនិយាយ

បុរសទី ១ ក៏ចាប់អធិប្បាយរឿងកុហកជាដំបូងឡើងថា កាលខ្ញុំនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយខ្ញុំបានចំនួន ៣ ខែ ម្ដាយខ្ញុំគាត់បង់ពិសាផ្លែធូរេនឆៅមុខផ្ទះខ្ញុំ ដើមវាមានកំពស់ប្រហែលជា ២០ ម៉ែត្រហើយមានផ្លែតែ.១ ផង នោះគាត់មិនដឹងជានឹងគិតដូចម្ដេចនឹងបានផ្លែឈើនោះមកពិសា លុះខ្ញុំបានដឹងថាគាត់បង់ពីសាផ្លែនោះ ខ្ញុំក៏ចេញពីផ្ទៃគាត់តាមទ្វារមាសទៅឡើងបេះធូរេននោះយកមកជូនគាត់ពិសារួចស្រេច ខ្ញុំត្រឡប់ចូលទៅក្នុងផ្ទៃគាត់វិញ ។

បុរសទី ២ថា ខ្ញុំនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយខ្ញុំបានចំនួន ៦ ខែ ហើយឃើញគាត់លំបាកនឿយហត់នឹងធ្វើស្រែចម្ការច្បារដំណាំណាស់ពេក ខ្ញុំចេញពីផ្ទៃគាត់មកខ្ញុំទៅធ្វើស្រែចម្ការ ឃ្វាលគោក្របី, ដំណាំបាយ ដងទឹកជំនួសគាត់ពីព្រឹកព្រហាមលុះដល់ល្ងាចអស់ការធ្វើហើយ ខ្ញុំចូលទៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយខ្ញុំវិញជារៀងៗដរាបមក ។

បុរសទី ៣ថា ឱតាយាយអើយ, ខ្លួនខ្ញុំនេះជាទេវតាបុត្រចុះមកចាប់បដិសន្ធិនឹងម្ដាយខ្ញុំសព្វថ្ងៃនេះ ដល់ខ្ញុំចេញពីទ្វារ

មាសវេលាណា បានមកនៅបំរើគាត់សព្វសារពើ ដល់ខ្ញុំចាស់ជរាបនឹងស្លាប់ខ្ញុំសុំចូលទៅផ្ទៃម្តាយខ្ញុំវិញ ដើម្បីកុំឲ្យស្លាប់ទាន់ ហើយកើតមកម្តងទៀតឲ្យបានជាក្មេងឡើងវិញ ។

បុរសទី ៤ ថា ខ្ញុំនេះចេញពីផ្ទៃម្តាយមកកាលណាខ្ញុំរក្សាសីលប្រាំ ថាំសីលប្រាំបី តែសីលនោះឃើញប្លែកពីអ្នកទាំងឡាយ ចង់ផឹកស្រា ជក់អាភៀន សម្លាប់ជីវិតគេក៏បាន លុះដល់ខ្ញុំស្លាប់ទៅ ៗ កើតជាទេវតាសោយសម្បត្តិនៅស្ថានសួគ៌ា ។

ឯបុរសទាំង ៤ នាក់នោះនិយាយភូតកុហកគ្រប់គ្នា ហើយក៏សួរទៅតាចាស់ជួនចាស់ថា រឿងខ្ញុំនិទានជំរាបទាំងប៉ុន្មាននេះ តើតាយាយជឿឬទេ តាយាយក៏ឆ្លើយតបទៅវិញថា រឿងនោះតាយាយជឿហើយ តែក្នុងគំនិតគាត់ទាំងពីរនាក់គិតឃើញថា បុរសទាំងនេះសុទ្ធតែនិយាយកុហកទាំងអស់ ។

ដល់បុរសទាំង ៤ នោះទាល់ប្រាជ្ញា ក៏ឲ្យតាចាស់នោះនិយាយរឿងប្រាប់ម្តងវិញ ប៉ុន្តែតាចាស់នោះមុននឹងនិយាយរឿងគាត់បានសន្យាដូចបុរសទាំង ៤ នាក់នោះដែរ ទើបព្រមព្រៀងទាំងអស់គ្នា ។

ឱចៅអើយ កាលតានឹងយាយមកធ្វើចម្ការក្របាសបាន ៥-៦ ឆ្នាំហើយ មានទ្រព្យសម្បត្តិប្រាក់មាសល្មមនឹងចិញ្ចឹមចៅទាំង ៤ នាក់នេះបាន តែក្នុងឆ្នាំនេះក្របាសមិនផ្លែសោះមិនដឹងជារឿងហេតុអ្វី មាន ១ ថ្ងៃតាដើររុកក្នុងចម្ការទៅឃើញដើមក្របាស ១ ដើមទំហំប៉ុនដើមត្នោតមានផ្លែ ១ ធំ តាក៏ឡើងបេះយកមកផ្ទះ ដល់តានឹងយាយនាំគ្នាបកមើលឃើញមានគ្រាប់ ៤ ក្នុងមួយគ្រាប់មានកុមារម្នាក់គ្រប់ទាំង ៤ គ្រាប់ តាបានឲ្យយាយគាត់បំបៅហើយបីបាច់រក្សា លុះដល់បុរសទាំង ៤ នាក់ធំពេញវ័យហោណាឡើង ក៏នាំគ្នារត់ចោលតាយាយអស់ទៅ ឯចំណែកតាវិញថា ចៅបុរសទាំង ៤ នាក់នេះឯងត្រឡប់មកវិញ បុរសទាំង ៤ នាក់នោះភិតភ័យខ្លាំង ក៏នាំគ្នាឆ្លើយប្រកែកទៅនឹងតាបាស់ដូនចាស់វិញថា មិនមែនទេ ៗ តា-យាយសួរទៅវិញថាហេតុអ្វីក៏ចៅថា មិនមែន បើចៅបេះតែប្រកែកយ៉ាងនេះនោះឃើញទាស់ខុសកិច្ចសន្យាហើយ បើដូច្នេះត្រូវចៅទាំង៤នាក់មកនៅបម្រើតាទើបត្រូវសន្យា ។

រឿងស្រីកណ្ដុរស្មោច

ដើមឡើយ មានបុរសម្នាក់មានប្រពន្ធ បុរសនោះតែងទៅកាប់បំការតែសព្វវេលា លុះកាប់បំការទៅដល់ដើមជ្រៃ ១ មានស្ដេចកណ្ដុរសនៅនឹងដើមជ្រៃនោះ មានសេចក្ដីភិតភ័យ ហើយស្ដេចកណ្ដុរសទៅអង្វរបុរស ដែលកាប់ព្រៃធ្វើបំការនោះថា សុំឲ្យបុរសទុកតែដើមជ្រៃ ១ នេះកុំកាប់ ខ្ញុំនឹងឲ្យរង្វាន់ក្នុង ១ ថ្ងៃជាមាស ១ ដុំ បុរសនោះក៏ព្រមទុកដើមជ្រៃនោះ ស្ដេចកណ្ដុរបានយកមាសប្រគល់ឲ្យបុរសនោះគ្រប់ថ្ងៃ បុរសបានមាសហើយយកទៅប្រគល់ឲ្យប្រពន្ធតែគ្រប់ថ្ងៃ ប្រពន្ធសួរប្ដីថា អ្នកបានមាសមកពីណា ប្ដីថានាងកុំចង់ដឹងអ្វីបេះតែទុកទៅ នាងប្រពន្ធថា បើអ្នកមិនប្រាប់ខ្ញុំ ៗ នឹងទៅប្ដឹងអ្នករាជការចៅទៃ ឬនឹងទៅទូលស្ដេចថា អ្នកលួចព្រះរាជទ្រព្យ បុរសនោះឮប្រពន្ធថាដូច្នោះក៏ភ័យ ហើយបានថ្លែងប្រាប់ទៅប្រពន្ធតាមដំណើរដែលបានមាសពីស្ដេចកណ្ដុរសនោះ នាងប្រពន្ធបានដឹងដូច្នោះហើយបានប្រាប់ទៅប្ដីវិញថា អ្នកនេះហៅពេញជាឆោតចាញ់ប្រាជ្ញ

សត្វ បើអ្នកកាប់ដើមជ្រៃនោះឲ្យរលំ ហើយពុះបំបែកយកមាសពីក្នុងដើមជ្រៃនោះនឹងបានច្រើន ព្រោះស្តេចកណ្ដុរសវាយកមាសតែពីក្នុងដើមជ្រៃនោះ បុរសនោះបានឮសំដីប្រពន្ធហើយក៏ជឿ លុះព្រឹកឡើងបានទៅកាប់រំលំដើមជ្រៃនោះរលំទៅ ហើយក៏កាប់ពុះមើលពុំឃើញមានមាសអ្វីបន្តិចសោះ ស្តេចកណ្ដុរសក៏រត់បោលដើមជ្រៃនោះទៅ លុះវេលាយប់ស្តេចកណ្ដុរសនាំគ្នាទៅលួចយកមាសពីផ្ទះបុរសនោះអស់មកវិញ ។

រឿងនេះចប់តែប៉ុណ្ណោះ ។

បញ្ជីរឿង

លេខទំព័រ

១ វិរិយកថា ២៣៥

២ ខេមាខេមសរណកថា សំដែងអំពីលក្ខណៈដែលជាប់ឬសៅហ្មងសរណគមន៍
ព្រះមហាពិទូរក្រសេម រៀបរៀង (ត) ២៥៩

៣ គាថាធម្មបទប្រែ ២៧៥

៤ រឿងមាយាស្រ្តី ៣២៧

រូបក្រៅរឿង

១ ព្រះពុទ្ធរូបនៅវត្ត កីយ្ហកការតី ក្រុងមណ្ឌលេ ភូមា ២៣៣

២ លោកសង្ឃភូមា គណសុធម្ម កាន់បាត្រខ្លួកម្រាក់ត្រៀបគោចរបិណ្ឌបាត . . . ៣២៥

TABLE DES MATIÈRES

I. Viriyakathā 235

II. Khemā-Khema Saranakathā 259

III. Gāthādhammapada traduit du Pali en Cambodgien 275

IV. Conte populaire Cambodgien inédit :

La fourberie féminine 327

HORS TEXTE:

I. Bouddha monolith en marbre blanc Pagode de Kyauk —
Tawgyi — Mandalay Birmanie 233

II. Religieux de la Secte Sudhamma avec son bol à aumône
en laque noire. Monastère du Taiktaw — Mandalay. 325

ព្រះពុទ្ធរូបនៅវត្ត កីឃ្យូកការតី ក្រុងមណ្ឌលេ (ភូមា) សាងដោយ
ថ្មកែវសទាំងដុំ ក្នុងរជ្ជកាលស្តេច មិន្តោន ព. ស. ២៤០៨ ។

វីរិយគាថា

អាចារ្យ ស្វរ-ហ៊ាយ

ក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក

រៀបរៀង

អាចារ្យ សួរ-ហ៊ាយ វត្តឧណ្ណាលោម ភ្នំពេញ ក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក ក្នុងក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា បានដកស្រង់ពីគម្ពីរផ្សេងៗ មានគម្ពីរសំយុត្តនិកាយជាដើមមកអធិប្បាយ ។

នមត្ថុរតនត្តយស្ស

វាយមេថេវ បុរិសោ យាវ អត្ថស្ស និប្ផទា
និប្ផន្នសោភណោ អត្ថោ ខន្ត្យា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតិ ។

ឥឡូវនេះនឹងសំដែងព្រះសទ្ធម្មទេសនា ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីព្យាយាម ដែលជាសាសនធម៌របស់ព្រះបរមលោកនាថមុនី ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សាសនិកជន អ្នកប្រាថ្នាសេចក្ដីសុខ សេចក្ដីចំរើន នឹងកុសលសម្បត្តិតាមសមគួរ ដូចសេចក្ដីដែលនឹងអធិប្បាយពន្យល់ផ្លូវឲ្យកើតសតិបញ្ញាតទៅនេះៈ

ជនទាំងឡាយដែលកើតមកក្នុងលោកនេះ មិនរើសថាជនជាតិណាឡើយ សុទ្ធតែមានធុរៈមុខការងារសម្រាប់ខ្លួនរាល់ៗ

រូបទាំងអស់ ជនជាគ្រហស្ថប្រុសស្រីមានធុរៈធ្ងន់ខាងរកទទួលទានចិញ្ចឹមជីវិត មានធ្វើស្រែ ចំការ លក់ដូរ ឬធ្វើរាជការជាដើម; ចំណែកខាងអ្នកបួសក៏ត្រូវមានធុរៈផ្ទាល់ខ្លួន ខាងផ្លូវសិក្សាប្រតិបត្តិធម៌វិន័យរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ។ មនុស្សទាំងអស់ដែលមានប្រភេទផ្សេងគ្នាក្តី ដូចគ្នាក្តី មានវ័យតិចច្រើនជាងគ្នាក្តី ជំនាន់ជំណាលគ្នាក្តី សុទ្ធតែជាអ្នកបែរឈមមុខទៅរកប្រកបការងារចិញ្ចឹមជីវិត ឬផ្លូវសិក្សាវិជ្ជាសម្រាប់ជីវិតគ្រប់ៗ ខ្លួន ឥតមានទំនេរសោះឡើយ ប៉ុន្តែការងារឬផ្លូវសិក្សាទាំងនោះសោត ក្រខ្លះ ងាយខ្លះ ធ្ងន់ខ្លះ ស្រាលខ្លះ សូម្បីធុរៈដែលត្រូវធ្វើនោះប៉ុនគ្នា ក៏គង់ផ្សេងគ្នាដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់មនុស្សដែលខ្លាំងខ្សោយ ឬមានឧបាយអង់អាចជាងគ្នាមិនខាន ។

មនុស្សដែលជាអ្នកតាំងចិត្តព្យាយាមមាំមួន មិនបណ្តែតបណ្តោយការងារដែលខ្លួនត្រូវធ្វើត្រូវប្រកបនោះ កម្រៃផលដែលកើតអំពីការព្យាយាមនោះក៏ច្រើន ។ មនុស្សដែលមិនបានតាំងចិត្តព្យាយាម ឬក៏ព្យាយាមធ្វើទៅដោយខ្ជិលច្រអូស

មិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ កម្រៃផលដែលកើតអំពីការព្យាយាមរបស់គេនោះក៏ស្តើងស្តួចតិចបុះតាមចំណែក ។

សេចក្តីព្យាយាម ឈ្មោះថាជាគុណធម៌នាំឲ្យសម្រេចផលប្រយោជន៍ តាមនិស្ស័យវាសនារបស់ខ្លួន ដូចយ៉ាងប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន គឺលាភ យស សរសើរ សុខ ជាអារម្មណ៍ដែលអ្នកផងគួរប្រាថ្នា ដែលយើងទាំងឡាយបានប្រទះឃើញហើយក្នុងកាលសព្វថ្ងៃនេះក្តី ក្នុងកាលអនាគតដែលមិនទាន់មកដល់ តែគង់នឹងបានឃើញក្នុងកាលខាងមុខ ៗ ក្តី លាភ យស សរសើរ សុខ ទាំងនេះដែលនឹងកើតឡើងបាន សុទ្ធតែកើតមានឡើងមកអំពីអំណាចកំឡាំងសេចក្តីព្យាយាមទាំងអស់, មិនមែន លាភ យស សរសើរ សុខ កើតមានឡើងមកអំពីអំណាចសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសឡើយ ពណ៌នាមកប៉ុណ្ណោះឃើញថា សេចក្តីព្យាយាមពិតជាធម៌បញ្ចូនឲ្យកើតប្រយោជន៍យ៉ាងច្រើន មិនមែនតិចទេ ។ សមដូចពុទ្ធភាសិតដែលបានលើកផ្តើមទុកមកខាងដើមថា "បុគ្គលជាកូនប្រុស គួរព្យាយាមឲ្យ

ណាស់ ទាល់តែសម្រេចប្រយោជន៍ ឯប្រយោជន៍យ៉ាងថ្លៃថ្លា ដែលសម្រេចមកហើយ នោះមិនមានក្រៃលែងជាងខន្តីធម៌ទេ ។

ព្រះពុទ្ធឱវាទនេះហាក់ដូចព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ដាស់តឿនឲ្យព្យាយាមបំពោះតែបុរស មិនទាន់ទៅដល់ស្ត្រីផងឡើយ ត្រង់នោះបើប្រសិនណាជាមានពាក្យគេឆ្ងៀតសួរមកថា ព្រោះហេតុអ្វីបានជាពោលដាស់តឿនបំពោះតែបុរស ? ឆ្លើយថា មិនមែនដូច្នោះឡើយ ខាងស្ត្រីក៏ព្រះអង្គដាស់តឿនឲ្យព្យាយាមប្រកបកិច្ចធុរៈដែលល្មមធ្វើបានតាមបំណែកដូចគ្នា ប៉ុន្តែបានជាពោលប្រដៅយ៉ាងនោះ ដោយហេតុថាបុរសនោះពេញទីជាភ្នាក់ងារនៃសេចក្ដីព្យាយាមជាងស្ត្រី ព្រោះថាធម្មតាជាតិជាបុរសជាមនុស្សមានទំរង់រាងកាយស្រឡូតស្រឡះមានរឹកពារក្លៀវក្លា ទាំងកំឡាំងក៏រឹងប៉ឹង និងជាអ្នកបេះអត់ធន់ទ្រាំទ្រកិច្ចការធ្ងន់ៗ គ្រាន់បើជាងស្ត្រី អាចនឹងទទួលធុរៈក្រលំបាកដែលកើតអំពីការព្យាយាមប្រកបកិច្ចទាំងពួងជាងស្ត្រី ម្យ៉ាងទៀតបុរសជាមនុស្សមុះមុតអង់អាចជាងស្ត្រី ដូចការស្វះស្វែងរក

បំណេះវិជ្ជាឬប្រយោជន៍អ្វីមួយក្នុងលោកនេះក្ដី លោកខាងមុខក្ដី ក៏បុរសនេះឯងជាអ្នកមានទំនងគួរនឹងធ្វើប្រយោជន៍បានច្រើនយ៉ាងជាងស្ត្រី រួមសេចក្ដីថាបុរសជាប្រធានឬជាទីតាំងនៃសេចក្ដីព្យាយាម ហេតុដូច្នោះទើបលើកឡើងជាស់តៀវឲ្យព្យាយាមជាមុន ។

បំណែកស្ត្រីជាមនុស្សមានរាងកាយទន់ភ្លន់ កំឡាំងខ្សោយនឹងសេចក្ដីវាងវៃក៏តិច មិនសមនឹងទទួលកិច្ចការក្រលំបាកបានងាយដូចបុរស ដូចយ៉ាងពលទាហានឬនាហ្មឺនមុខមន្ត្រីធំ ៗ ក៏សុទ្ធតែប្រុស ព្រោះឃើញថាជាអ្នកឈ្លាសវៃជាងស្ត្រី បុរសឈ្មោះថាជាភ្នាក់ងារក្នុងការបង្ក្រាបសត្រូវ ឈ្មោះថាជាអ្នកមានដំណែងឥស្សរភាពច្រើនជាងស្ត្រី តែស្ត្រីក៏ត្រូវព្យាយាមចាប់ការងារតាមបំណែកដែលល្មមធ្វើបានដូចគ្នា ។

ព្រោះហេតុនោះ ជនទាំងឡាយដែលកើតមកជាកូនប្រុសត្រូវប្រឹងប្រែងប្រកបការងារក្នុងផ្លូវលោកនេះ ដូចខំសិក្សាស្វែងរកវិជ្ជាណាមួយ មានវិជ្ជាខាងរដ្ឋបាលតុលាការឬវិជ្ជាខាងហត្ថកម្មការជាង មានជាងមាសប្រាក់ជាដើម ដែលខ្លួនស្ម័គ្រចិត្តធ្វើ

នោះ គឺធ្វើឬប្រកបការនោះៗ ឲ្យមាំមួន កុំបីធ្វេសប្រហែស បណ្ដែតបណ្ដោយឡើយ ត្រូវតែក្រវើនក្រតើនឡើងដើម្បីនឹងធ្វើដំណើរវិជ្ជាសេចក្ដីឆ្លាសរបស់ខ្លួន ឲ្យត្រូវនឹងឲ្យទាន់កាលសម័យ ព្រោះសម័យ ពោលគឺរបៀបបែបផែនច្បាប់ទំលាប់នឹងបំណោះវិជ្ជាជាដើម ក្នុងកាលឥឡូវនេះ កាន់តែស្រួតរូតជឿនលឿនប្លែកៗទៅជាងធម្មតាហើយ លុះតែខំព្យាយាមប្រឹងកង្ហើញឲ្យណាស់ ទើបនឹងបានស្រួបឡើងទាន់កាលសម័យ ក៏បុគ្គលដែលមានគំនិតភ្ញាក់ឡើងទាន់សម័យនេះ ចាត់ថាជាមនុស្សសប្បុរសមួយ ហៅថា កាលញ្ញូ ប្រែថាអ្នកស្គាល់កាលសម័យ ។

បុគ្គលដែលមានគំនិតលង់លក់មិនដើបឡើងចាប់ព្យាយាមឲ្យទាន់កាលសម័យ នឹងវ័យរបស់ខ្លួនទៅកំពុងបំរើន បេះតែបង្អង់ៗទៅ មិនដឹងកាលវិនាសកាលបំរើន ដែលកម្មបណ្ដាលឲ្យកើតឡើង ហៅថា អកាលញ្ញូ ប្រែថាអ្នកមិនស្គាល់កាលចាត់ជាអសប្បុរសម្យ៉ាង ន័យនេះមានព្រះពុទ្ធឱវាទដែលព្រះអង្គទ្រង់ដាស់តឿនក្រើនរំលឹកទុកមកថា៖

ឧដ្ឋានកាលម្ហិ អនុដ្ឋហានោ
យុវា ពលី អាលសិយំ ឧបេតោ
សំសន្នសង្កប្បមនោ កុសីតោ
បញ្ញាយ មគ្គំ អលសោ ន វិន្ទតិ ។

សេចក្ដីថា បុគ្គលមានវ័យគឺអាយុនៅក្មេង កំពុងមានកំឡាំង តែផ្អែកនឹងខ្ជិលច្រអូសមិនមានព្យាយាមរៀសរវៃក្នុងកាលដែលមានទំនងគួររៀសរវៃ មានចិត្តត្រិះរិះជាប់ជំពាក់មាំក្នុងកាមគុណ មារយាទព្រាព្រាល[១] ច្រអូសកាយច្រអូសចិត្ត មិនដែលបាន (ប្រទះ) នឹងផ្លូវបញ្ញាឡើយ ។ ឱវាទនេះបំភ្លឺឲ្យឃើញថា មនុស្សប្រុសស្រីក្នុងលោកដែលកើតមកហើយមានរាងកាយធំធាត់ ឥតមានពិការខូចអវយវៈណាមួយ មានកំបុតដៃជាដើមទេ ទាំងវ័យក៏នៅក្មេង ល្មមនឹងចាប់ផ្ដើមព្យាយាមប្រកបកិច្ចការផ្លូវលោកឬផ្លូវធម៌ ឲ្យទាន់សម័យដែលខ្លួនកំពុងពេញកំឡាំងនៅឡើយ គួរតែប្រញាប់ប្រឹងប្រែងកុំឲ្យហួសសម័យនោះទាន់ មិនគួរនឹងបណ្ដែតបណ្ដោយឲ្យវ័យ

១ គំនិតឡេះឡោះ ។

អស់ទៅតាមយប់នឹងថ្ងៃកន្លងបាត់ទៅទទេៗសោះ គួរស្តាយវ័យរបស់ខ្លួនណាស់ មិនគួរបើនឹងដំអក់ឲ្យធ្លោយសោះឡើយ ព្រោះជាន់បឋមវ័យ រវាងអាយុពី ៦ ឬ ៧ ឆ្នាំឡើងទៅទល់នឹង ៣០ ឆ្នាំនេះជាឱកាសដ៏ធំទូលាយងាយនឹងងាកេរកកិច្ចធុរៈ ដែលខ្លួនស្ម័គ្រចិត្ត បំណែកខាងគ្រហស្ថ ទោះបីរៀនអក្សរ រៀនច្បាប់ទំលាប់ឬរៀនខាងហត្ថកម្មគឺធ្វើការជាង មានជាងមាស ឬជាងធ្វើរបយន្តជាដើម, ខាងបព្វជិត នឹងចាប់រៀនសូត្រព្រះបរិយត្តិក៏បានងាយ ព្រោះកំឡាំងកាយ ក៏ឡាំងស្មារតីនៅកំពុងបរិបូណ៌ ។ វ័យជាន់ដំបូងនេះ ពេញហៅមានទំនងនាំឲ្យកើតប្រយោជន៍តរែងទៅមុខមិនតិចឡើយ ទុកជាយ៉ាងណាក៏ងាយនឹងត្រិះរិះរកឧបាយផ្សេងៗទៀត តែបើបណ្ដោយឲ្យសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសឬសេចក្តីស្រវឹងជ្រុលជ្រប់ក្នុងកាមគុណបួលគ្របសង្កត់បានហើយ សូម្បីបំណោះវិជ្ជាឬប្រយោជន៍អ្វីមួយ ដែលមានទំនងគួរនឹងបេះ ក្សួនឹងបានមានឡើងក៏គង់តែត្រឡប់វិនាសទៅវិញពុំខាន ឯសេចក្តីខ្ជិលនេះមានអាការជាទោសធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍ច្រើនយ៉ាងណាស់ បំណែកសេចក្តីព្យាយាមជាគុណ

ជួយជ្រោមជ្រែងឲ្យបានសេចក្ដីសុខទាំងលោកនេះនឹងខាងមុខ ។ សមដូចបាលីដែលសំដែងអំពីដំណើរនៃសេចក្ដីខ្ជិលនឹងសេចក្ដីព្យាយាមថា ៈ

អតិសីតំ អតិឧណ្ហំ អតិសាយមិទំ អហុ

ឥតិ វិស្សដ្ឋកម្មន្តេ អត្ថា អច្ចេន្តិ មាណវេ ប៉ុណ្ណោះជាដើម

សេចក្ដីថា ប្រយោជន៍ទាំងឡាយ តែងកន្លងហួសមាណពគឺមនុស្សកំឡោះ ដែលលះបង់ការងារត្រូវធ្វើនោះចោលដោយទំរង់អាងថា ពេលនេះរងាណាស់ នៅក្ដៅណាស់ ល្ងាចជ្រុលណាស់ ។ តែបើជនឯណា កាលដែលកំពុងធ្វើការងារដែលបុរសត្រូវធ្វើនោះ មិនសំគាល់ត្រជាក់ ត្រជាក់ក្ដៅ (មកជាប្រមាណ) ដោយក្រៃលែងជាងស្មៅ គឺថាដាក់ខ្លួនទុកដូចជាស្មៅ ជននោះនឹងមិនសាបសូន្យអំពីសេចក្ដីសុខឡើយ ។

សេចក្ដីនេះពន្យល់ឲ្យឃើញថា បុគ្គលដែលត្រូវការប្រារព្ធព្យាយាមយកចិត្តទុកដាក់ធ្វើកិច្ចការអ្វីមួយ ត្រូវកុំស្ដាយសាច់ឈាមពណ៌សម្បុរ កុំទំរន់ កុំខ្លាច កុំរអា កុំរួញរានឹងសេចក្ដីទុក្ខព្រួយហត់នឿយ ដែលកើតអំពីការព្យាយាមនោះ

ឲ្យសោះ ព្រោះថាកិច្ចការទាំងឡាយ ក្នុងលោកនេះ ដែលគេត្រូវព្យាយាមគឺថាត្រូវចុះដៃធ្វើ ទោះបីធ្វើដោយកំឡាំងកាយឬដោយកំឡាំងដំរេះគិតគូរ តែងតែនឹងមានឧបសគ្គគឺឧបទ្រពទុក្ខភ័យចង្រៃ ចូលមកច្រៀតជ្រែកប្រកួតប្រណាំងគ្នានឹងកិច្ចការនោះៗ ជាធម្មតា ការចាប់ផ្ដើមព្យាយាមកិច្ចធុរៈនិមួយ ៗ នេះដំបូងឡើយ តែងប្រទះទុក្ខព្រួយនឿយលំបាកខ្លះជាទំនៀមសូម្បីព្យាយាមក្នុងផ្លូវកុសលសុចរិត ក៏គង់បានទុក្ខលំបាកដូចគ្នា តែទុក្ខលំបាកនេះរមែងឲ្យផលមកជាសុខក្នុងកាលខាងក្រោយ ហេតុដូច្នោះ កាលបើបុគ្គលមានព្យាយាមហើយត្រូវឲ្យមានខន្តី សេចក្ដីអត់ធន់ មកជាគូគ្នានឹងវីរិយ ដើម្បីជាជំនួយវីរិយ ឲ្យតាំងនៅមាំមួន ខន្តិធម៌នេះជាធម៌សម្រាប់ដឹក ឬផ្ដុះបោលនូវទុក្ខព្រួយ ឬថាជាភារៈខាងជំនះនូវទុក្ខ ដែលកើតអំពីសេចក្ដីព្យាយាមនោះៗ ខន្តិធម៌នេះរាប់ថាជាជើងសម្រាប់ជួយជ្រោមជ្រែងទប់ទល់វីរិយទុកកុំឲ្យលើកលះបោលកិច្ចធុរៈ ដែលត្រូវធ្វើនោះបេញបាន ឯវីរិយនេះកាលបើមានខន្តីជាគូហើយ

ទុកជាប្រទះអារម្មណ៍ ដែលគួរឲ្យកើតទុក្ខភ័យចូលមករបផាន់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនរុះរើលះកិច្ចធុរៈនោះចោលបាន ព្រោះមានខន្តីធម៌នេះជាកំឡាំងជួយគាំពារ វីរិយ និងខន្តី ទាំងពីរនេះជាធម៌ជាន់ខ្ពស់ មានគុណាធិសង្សធំទូលាយយ៉ាងក្រៃលែង សូម្បីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធក៏ព្រះអង្គទ្រង់បានបំពេញមកហើយ ដែលហៅថាវីរិយបារមី ខន្តីបារមីនោះឯង ។ មួយវិញទៀត វីរិយនិងខន្តីនេះ កាលបើមានក្នុងបុគ្គលណាហើយ តែងនឹងបបួលដឹកអន្ទងបុគ្គលនោះឲ្យក្លាហាន ប្រកបកិច្ចធុរៈគ្រប់យ៉ាង ប្រមូលសេចក្ដីអធិប្បាយមកថា បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយវីរិយផ្លូវកាយនឹងផ្លូវចិត្តហើយនឹងខន្តីសេចក្ដីអត់ធន់ ដូចថ្លែងមកនេះ អាចនឹងបដិសេធទុក្ខភ័យទាំងពួងបាន លែងមានញាប់ញ័រតក់ស្លុតនឹងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់មកនោះឡើយ លុះខាងក្រោយមក ក៏ឲ្យផលយ៉ាងវិសេស ទៅជាមនុស្សខ្ពង់ខ្ពស់មានឈ្មោះល្បីល្បាញឡើង ដោយអំណាចវិជ្ជាដែលកើតអំពីការប្រឹងប្រែងអត់ធន់នោះមក កាលបើសម្បូណ៌ដោយវិជ្ជាហើយ ទោះបីធ្លាប់ជាអ្នកកំព្រាគ្មានមិត្រសំឡាញ់ ឬជាអ្នកក្រទ្រព្យសម្បត្តិ

មកអំពីដើម ឬក៏ជាអ្នកហោកទាបដោយរូបសម្បត្តិយ៉ាងណា ក៏គង់ត្រឡប់ឡើងទៅជាមនុស្សថ្កុំថ្កើងរុងរឿងគ្រប់យ៉ាងទាំងអស់បាន ព្រោះហេតុដូច្នោះជនទាំងឡាយគ្រប់គ្នា ទោះអ្នកមានសម្បត្តិតុកស្តម្ភក្តី ខ្សត់ក្តី គួរតែខំព្យាយាមស្វះស្វែងរកវិជ្ជាដែលជាគុណសម្បត្តិ គឺជាលំអយ៉ាងខ្ពស់សម្រាប់ខ្លួន ។ ឯបុគ្គលមានភោគសម្បត្តិ និងរូបសម្បត្តិហើយ តែបើគ្មានវិជ្ជាសម្បត្តិទៀត ក៏ទុកដូចជាមនុស្សក្រីក្រសម្បត្តិ ទុកដូចជាមនុស្សពិការ មិនរុងរឿងក្នុងត្រកូលរបស់ខ្លួននោះឡើយ សមដូចសុភាសិតថា "រូបយោព្វនសម្បន្នោ វិសាលកុលសម្ភវា វិជ្ជាហីនោ ន សោភន្តិ និគន្ធា ឥវកឹសុកា,, សេចក្តីថា "បុគ្គលបានកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ បរិបូណ៌ដោយរូបនិងវ័យហើយ (តែបើ) សាបសូន្យចាកវិជ្ជា រមែងមិនល្អឡើយ ដូចគ្នានឹងផ្កាបា (គ្រាន់តែមានពណ៌ក្រហមប្រាលមែន) តែរកក្លិនក្រអូបគ្មាន ។ ពុទ្ធភាសិតនេះគប្បីឃើញថាវិជ្ជានេះពិតជាគុណជាតិវិសេសមែន ដែលជាផលបណ្ដាលកើតចេញមកថ្មីៗអំពីវិរិយ

នឹងខន្តី ដូចពណ៌នាមក ឯពាក្យថា វិជ្ជា សំដៅយកវិជ្ជាទាំងផ្លូវលោកផ្លូវធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រពៃប្រាសចាកទោសទុច្ចរិតទាំងអស់ ។

សេចក្តីព្យាយាមខ្មីឃ្មាតនេះជាធម៌ទាក់ទងបែកសាខាច្រើនស្ថានណាស់ ដូចក្នុងបធានសូត្រ ព្រះលោកនាថមុនីទ្រង់សំដែងទុកមក ដោយមហាករុណា ចង់ឲ្យពួកប្រជាជនក្នុងលោកបានសេចក្តីសុខសេចក្តីចំរើន ព្រះអង្គទ្រង់ដាស់តឿនពន្យល់ទុកមកបាឡីថា "សំវរោ ច បហានញ្ច ភាវនា អនុរក្ខនា ឯតេ ចត្តារោ បធានា ទេសិតា ទិច្ចពន្ធុនា យេហិ ភិក្ខុ ឥធាតាបី ខយំ ទុក្ខស្ស បាបុណេ" អធិប្បាយថា "បធានគឺធម៌ជាគ្រឿងតាំងផ្តួចផ្តើមទាំងឡាយ ៤ យ៉ាងនុះគឺៈ

១– សំវរោ ព្យាយាមរាំងមិនឲ្យបាបអកុសលដែលនៅមិនទាន់កើត កុំឲ្យកើតឡើងបាន គឺប្រយ័ត្នឥន្ទ្រិយទាំង ៦ គឺ ភ្នែក ត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ ចិត្ត កុំឲ្យកើតសោមនស្ស ឬទោមនស្ស ក្នុងវេលាដែលភ្នែកឃើញរូប ត្រចៀកឮសំឡេង ច្រមុះធុំក្លិន អណ្តាតលិទ្ធរស កាយពាល់ត្រូវ ចិត្តស្រាវជ្រាវ

រកអារម្មណ៍តាមផ្លូវមនោទ្វារ គួរប្រយ័ត្នឥន្ទ្រិយ ៦ យ៉ាងនេះកុំឲ្យលុះអំណាចឬពាញ់បញ្ឆោតអារម្មណ៍ទាំងនេះបាន កាលបើទូន្មានឥន្ទ្រិយបានហើយ បាបអកុសលដែលបំរុងនឹងកើតឡើងក៏កើតមិនបាន ។

២– បហានំ ព្យាយាមលះបាបដែលកើតហើយ គឺបាបដែលកើតឡើងព្រោះខ្លួនល្ងង់ខ្លៅ ឬកើតឡើងដោយសេចក្ដីរីងរូសបរបេសធ្វើក្នុងកាលមុន ៗ ព្រោះមិនធ្លាប់បានស្ដាប់ មិនធ្លាប់បានសិក្សាធម៌វិន័យរបស់ព្រះអរិយជាម្ចាស់ លុះខាងក្រោយមកកាលបើគិតឃើញហើយ គួរតែលះបង់បោលអំពើបាបទាំងនោះឲ្យស្រឡះបេញ ត្រូវតាំងចិត្តថានឹងលែងប្រព្រឹត្តល្មើសធ្វើដូច្នោះទៀត ។

៣– ភាវនា ព្យាយាមញាំងកុសលឬបំពេញឲ្យមានឡើងក្នុងសន្ដាន កុសលដែលនៅមិនទាន់កើតគួរព្យាយាមធ្វើឲ្យកើតឡើង ព្រោះបាបអកុសលដែលជាចំណែកទុច្ចរិតលះបេញទៅហើយនោះ ត្រូវបំពេញកុសលដែលជាចំណែកសុចរិត

ឲ្យមានឡើងដ៏ទូលាយ ដើម្បីកុំឲ្យមានឱកាសឲ្យបាបមានបន្ទោះកើតឡើងបានទៀត ។

៤— អនុរក្ខនា ព្យាយាមរក្សាគឺរក្សាកុសលសេចក្ដីល្អរបស់ខ្លួនទុក ដែលខ្លួនបានធ្វើមកហើយក្នុងកាលមុន មិនឲ្យសាបសូន្យទៅដោយអាការធ្វេសប្រហែស ព្រោះថារបស់ឯណាដែលបានធ្វើកើតឡើងហើយក្នុងកាលមុនៗ ខាងក្រោយមកត្រូវរក្សារាំងរឿយៗ ទើបរបស់នោះបំរើនឡើងបាន ឧទាហរណ៍ ដូចយ៉ាងធម៌អាថ៌ឬវិជ្ជាច្បាប់ទំលាប់អ្វីក៏ដោយ ដែលខ្នេញចាំហើយត្រូវតែឧស្សាហ៍សូត្ររឿយៗ ទើបនឹងចាំជាប់នៅយូរបាន ប្រធានទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ព្រះអង្គជាអាទិច្ចវង្ស[១] ទ្រង់សំដែងហើយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះជាអ្នកតែងតែបានព្យាយាមធ្វើកិលេសឲ្យរីងស្ងួតដោយបធានធម៌ដែលពោលមកនេះ ទើបនឹងបានដល់នូវកិរិយាអស់ទៅនៃទុក្ខទាំងពួងបាន ។

---

១ ប្រែថាពូជពង្សនៃព្រះអាទិត្យ ព្រោះសម័យដើមពួកក្សត្រប្រកាន់ថាៈគេជាវង្សត្រកូលនៃព្រះអាទិត្យ ។

សេចក្តីព្យាយាមនេះ កាលបើបុរសស្ត្រីចេះប្រកបលៃលកត្រិះរិះដែលមានទំនងត្រង់ទៅរកសេចក្តីចំរើនហើយ តែងញុំាងប្រយោជន៍ឲ្យសម្រេចគ្រប់យ៉ាង សមតាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ខ្លួនជាប្រាកដ ដូចយ៉ាងបុរសអ្នកបំរើរបស់ចុល្លកសេដ្ឋី កាលដើមដំបូងរើសបានកណ្តុរងាប់មួយ យកកណ្តុរនោះទៅលក់ធ្វើដើមទុនប្រកបការលក់ដូរ សន្សំឡើងម្តងបន្តិចៗ មិនយូរប៉ុន្មានក៏បានទ្រព្យសម្បត្តិកាន់តែច្រើនឡើង ទាល់តែបានជាសេដ្ឋីធំ សមដូចពុទ្ធភាសិតគាថា ត្រាស់សរសើរបុគ្គលអ្នកមានគំនិតល្អថា៖

អប្បកេនបិ មេធាវី បាភតេន វិចក្ខណោ
សមុដ្ឋាបេតិ អត្តានំ អណុំ អគ្គឹវ សន្ធមំ

សេចក្តីថា បុរសស្ត្រី អ្នកមានប្រាជ្ញា ចេះកាញ់គ្នេរទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រកបកិច្ចការចិញ្ចឹមជីវិតសមហេតុផលល្អ រមែងដំកល់ខ្លួនឡើងទៅជាមនុស្សខ្ពង់ខ្ពស់បាន ដោយសារទ្រព្យដើមទុនតែបន្តិចប៉ុណ្ណោះ ដូចជាមនុស្សអ្នកបង្កាត់ភ្លើងរងើកតូចមួយគង់បង្កាត់ឲ្យទៅជាភ្លើងឆេះធំឡើងបាន ។ បុគ្គលអ្នក

មានព្យាយាមធ្វើតៗទៅមិនដាច់មិនស្រាកក្នុងកិច្ចការរបស់ខ្លួន តែងបានសម្រេចប្រយោជន៍ឃើញទាន់ហន់ ។

ព្រោះហេតុដូច្នោះ ជនទាំងឡាយរាល់រូប កាលបើនឹកឃើញថាអាត្មាអញជាអ្នកជៀសវាងចេញចាកការងារមិនផុតហើយ គួរតែចុះចាប់ផ្ដើមព្យាយាមឲ្យមាំមួន កុំបីធ្វេសប្រហែស ត្រូវតែតាំងចិត្តឲ្យក្លាហាន ក្នុងការប្រឹងប្រែងនេះកុំទំរន់ឲ្យសោះ ត្រូវតែតាំងព្យាយាមដំកល់ទុកក្នុងចិត្តឲ្យជាប់មាំ ប្រកបដោយអង្គ ៤ ដូចបាលីថា កាមំ តចោ ន្ហារុ ច អដ្ឋិ ច អវសិស្សតុ អវសុស្សតុ មេ សរីរេ សព្វំ មំសលោហិតំ សេចក្ដីថា សាច់ឈាមទាំងអស់ក្នុងសរីរាងកាយរបស់អញ រីងស្ងួតស្ងិតស្រពោនទៅចុះ នេះជាអង្គ ១, សូមឲ្យនៅសល់តែស្បែកជាអង្គ ១, សូមឲ្យនៅសល់តែសរសៃជាអង្គ ១, សូមឲ្យនៅសល់តែឆ្អឹងជាអង្គ ១, កម្រៃផលឯណាដែលមិនទាន់កើតឡើងដោយកំឡាំប្រឹងប្រែងទេ អញនឹងមិនត្រូវឈប់លែងបោល ចាកព្យាយាមឡើយ ។

បុគ្គលជាអ្នកបួសឬគ្រហស្ថប្រុសស្រីក្មេងចាស់ណាមួយ កាលបើប្រកបព្យាយាមមាំមួនដូចន័យពោលមកនេះហើយ បុគ្គលនោះឯងគង់នឹងបានសេចក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើនក្នុងលោកនេះនឹងលោកខាងមុខពុំខាន ព្រោះសេចក្ដីព្យាយាមនេះជាគន្លងហូរមកនូវផលយ៉ាងវិសេសវិសាល ឃើញជាក់ច្បាស់ ។ ម្យ៉ាងទៀតបុគ្គលដែលជាអ្នកមានព្យាយាម ទោះបីទៅនៅក្នុងប្រទេសណា សូម្បីប្រទេសនោះខ្សត់ខ្សោយវិជ្ជាសេចក្ដីចេះដឹងពុំសូវមានមនុស្សរៀនសូត្រចេះដឹងច្រើន ឬក៏ប្រទេសនោះមានឈើព្រៃញាតស្បាត ដីជង្ហុកថ្លុកក្រហេងក្រហូង មិនជាទីសប្បាយយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គង់ត្រឡប់ឡើងទៅជាមានមនុស្សចេះដឹងច្រើន ទៅជាប្រទេសស្រឡះរាបស្មើ មានទាំងផ្លូវថ្នល់ខ្វាត់ខ្វែង ថ្កើងរុងរឿងគួរជាទីរីករាយសប្បាយទៅបាន (ដូចយ៉ាងប្រទេសដីក្រុងភ្នំពេញទាំងមូល ឬសាលាបាឡី ព្រះរាជបណ្ណាល័យនឹងក្នុងទីវត្តលង្កា ឧណ្ណាលោមជាដើម) ធៀបមើលចុះក្នុងកាលពីដើម នឹងកាលឥឡូវនេះក៏គង់ឃើញបានថា សេចក្ដីចំរើនដោយវិជ្ជាការចេះដឹង នឹងថ្កើងរុងរឿងក៏កាន់តែស្ទុះ

ជឿនលឿនឡើងប្លែកជាងពីដើមណាស់ ការបេះដឹងផ្សព្វផ្សាយ
បេញទៅខេត្ត ខណ្ឌនានា និងការរុងរឿងដែលកើតឡើងទាំង
នេះ គឺកើតមកអំពីកំឡាំងស្នាដៃរបស់លោកអ្នកមានព្យាយាម
ម្យ៉ាង មិនមែនកើតអំពីមនុស្សខ្ជិលច្រអូសឡើយ ។ សេចក្ដី
ព្យាយាមនេះមានគុណានិសង្សជាអនេក អាចនឹងរកទ្រព្យ
បានប្តីប្រពន្ធក្នុងលោកនេះផង អាចនឹងនាំបណ្ដាលឲ្យបានចំរើន
កុះករដោយវិជ្ជាសេចក្ដីឈ្លាសគ្រប់យ៉ាងផង សេចក្ដីព្យាយាម
ឈ្មោះថាដូចជាបន្ទាល់ ជួយជ្រោមជ្រែងឲ្យបានសុខក្សេមក្សាន្ត
ដល់មនុស្សអ្នកប្រាជ្ញាល្អ នឹងបានកន្លងបង់នូវទុក្ខគ្រប់យ៉ាង
មានទុក្ខនឹងក្រីក្រទ្រព្យសម្បត្តិនឹងល្ងង់ខ្លៅជាដើម សេចក្ដីព្យា-
យាមឈ្មោះថាជាទម្ពក់ប្តក់យកនូវសេចក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើន ឲ្យ
ចូលមកក្នុងកណ្ដាប់ដៃរបស់ខ្លួនបាន សេចក្ដីព្យាយាមនេះព្រះ
សម្ពុទ្ធលោកុត្តមាចារ្យ ព្រះអង្គទ្រង់សំដែងទុកមកឃើញក្នុង
ធម៌ច្រើនស្ថានណាស់ ដូចក្នុងឥន្ទ្រិយ ៥ ហៅថា វីរិយិន្ទ្រិយំ
ក្នុងពល ៥ ហៅថា វីរិយពលំ ក្នុងពោជ្ឈង្គ ៧ ហៅថា វីរិយ
សម្ពោជ្ឈង្គោ ក្នុងអង្គមគ្គ ៨ ហៅថា សម្មាវាយាមោ ក្នុង

វេសារជ្ជករណធម៌ ហៅថា វីរិយារម្ភោ ក្នុងនាថករណធម៌ ហៅថា វីរិយំ សព្ទទាំងអស់នេះ រួមមកហៅថា ព្យាយាមតែមួយម៉ាត់ប៉ុណ្ណោះ ក៏ពាក្យថាព្យាយាម គឺជាពាក្យសំស្រ្កឹតក្លាយមកពីពាក្យថា វ្យាយាម ប្រែថា ឈានទៅមិនឈប់ ក៏ឯពាក្យថាព្យាយាមនេះ មានសព្ទសំរាប់ហៅផ្លាស់ប្តូរតាមលក្ខណៈច្រើនយ៉ាងទៅទៀត ដូចពាក្យថា វីរិយ ព្រោះជាហេតុក្លៀវក្លាមិនរួញរា ឧដ្ឋាន ព្រោះជាហេតុក្រោកឡើងប្រកបកិច្ចធុរៈ ឧស្សាហ ព្រោះជាហេតុខំឃ្នាតឬរលះរលាំង ធិតិ ព្រោះជាហេតុតាំងនៅមាំមួន អដ្ឋិតិ ព្រោះជាហេតុខ្ជាប់ខ្ជួនមិនបង្អង់ វាយាមៈ ព្រោះជាហេតុឈានទៅមិនឈប់ បរក្កម ព្រោះជាហេតុប្រឹងប្រែងឬកកេះកកាយទៅមុខ អប្បដិវានី ព្រោះជាហេតុមិនត្រឡប់បែរក្រោយ បធានៈ ព្រោះជាហេតុតាំងផ្ចួបផ្តើមមិនផ្អាកទុកទាំងកណ្តាលការដែលត្រូវធ្វើ បគ្គាហៈ ព្រោះជាហេតុផ្គួងផ្គងជាប់ត ៗ ទៅ សព្ទទាំងនេះសុទ្ធតែជាលក្ខណរបស់វីរិយ ជាពាក្យសំរាប់ប្រើផ្លាស់ប្តូរកុំឲ្យសាំជដែលៗ តែក៏គង់រួមខ្លីមកហៅថា ព្យាយាម ដូចគ្នាក៏បាន ។

ព្រោះហេតុដូច្នោះ ជនទាំងឡាយគ្រប់ជំពូកគួរតែខំប្រឹងប្រែង ស្វះស្វែងរកវិជ្ជាសិរាប់ដៃរបស់ខ្លួន ឬក៏ស្វែងរកធនធានទ្រព្យសម្បត្តិឲ្យត្រូវតាមសម្មាអាជីវក្នុងផ្លូវសុចរិតទាំងអស់ មួយវិញទៀត អ្នកដែលមានកូនចៅត្រូវតែជាស់តឿទនឹងជួយទំនុកបំរុងផ្ដុងផ្ដើមកូនចៅបងប្អូនរបស់ខ្លួន ឲ្យខំសិក្សារៀនសូត្រឲ្យមាំមួនទាន់ភិមានវ័យនៅក្មេង កុំបណ្ដោតបណ្ដោយតាមទំនើងអំពើចិត្តក្មេងនោះឡើយ ។

សំដែងរៀបរាប់ក្នុងវិរិយកថា ក៏សន្មតថាចប់ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

ខេមាខេមសរណាគាថា

ព្រះមហាពិទូរ ក្រសេម គន្ថរបទបណ្ឌិត

រៀបរៀង (គ)

តាមទំនៀមដែលព្រះបុរាណាចារ្យ បានធ្វើរៀងរាបមក ហើយ កាលនឹងឲ្យឧបាសកឧបាសិកាសមាទានខ្លួននិច្ចសីល ក្តី នូវឧបោសថសីលក្តី រមែងឲ្យសមាទាននូវព្រះត្រៃសរណ-គមន៍ជាមុនសិន ហើយទើបឲ្យសីលជាក្រោយ. ក៏កិរិយាដែលសមាទានដូច្នេះក៏គ្រាន់តែជាកុសល ដែលបានពោលគោរពក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍ តែនឹងបានជាប្រមាណក្នុងការសមា-ទានសីលក៏ទេ ព្រោះរឿងសីលដោយខ្លួន រឿងសរណគមន៍ដោយខ្លួន សរណគមន៍ដែលបុគ្គលសមាទានហើយ កាលអ្នកនោះមិនកាន់យកនូវគ្រូដទៃថា ប្រសើរជាងព្រះរតនត្រ័យជារាបណា សរណគមន៍ក៏មិនដាច់ដរាបនោះ សមាទានម្តងហើយក៏ប្រព្រឹត្តទៅដរាបអស់ជីវិត កិច្ចដែលនឹងសមាទានទៀតគ្មានបើប្រសិនជាសៅហ្មងខ្លះក្នុងរវាង ដោយអគារវកិរិយានឹងសង្ស័-យក្នុងព្រះរតនត្រ័យ ដោយប្រាសចាកបញ្ញាសោត ក៏គប្បីជំរះទោសនោះដោយសុំខមាទោស នឹងគិតបន្ទោបង់នូវសេចក្តី

សន្និះសង្ស័យចេញ ដោយឧបាយឯណានិមួយ សរណគមន៍ក៏ត្រឡប់បរិបូណ៌ឡើងវិញដូចដើម ព្រោះសរណគមន៍នោះមិនមែនដាច់ គ្រាន់តែសៅហ្មង ទាំងព្រះអដ្ឋកថាបារ្យក៏គ្មានបង្គាប់ទុកក្នុងអដ្ឋកថា ឬដីកាឯណានិមួយឡើយថា "កាលនឹងសមាទានសីល ៥ សីល ៨ ត្រូវឲ្យសមាទានសរណគមន៍ជាមុនសិន" ហេតុដូច្នោះ បុគ្គលអ្នកមានសរណគមន៍បរិបូណ៌ហើយ នឹងសមាទានតែសីលតែម្តងក៏គួរ បើអ្នកណាមួយជាមិច្ឆាទិដ្ឋិមកអំពីដើម មិនដែលដល់ព្រះរតនត្រ័យ ទើបនឹងមកជ្រះថ្លាក្នុងវេលានេះជាដំបូងដូច្នេះ គប្បីសមាទានសរណគមន៍ជាមុន ហើយសឹមសមាទានសីលជាក្រោយ ជាការគួរដោយពិត ព្រោះសរណគមន៍ជាហេតុខាងដើមដែលនឹងញ៉ាំងបុគ្គលឲ្យយាងចុះកាន់ពុទ្ធសាសនា បណ្តាកុសលឯណានីមួយដែលបុគ្គលនឹងគប្បីធ្វើក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏មានសរណគមន៍ជាហេតុខាងដើមទាំងអស់ ហេតុនោះបុគ្គលអ្នកមិនធ្លាប់ដល់សរណគមន៍មកអំពីថ្ងៃមុន កាលនឹងធ្វើកុសលនីមួយគប្បីសមាទានសរណគមន៍ជាមុនជាដរាប អំពើកុសលនោះទើប

មានរស្មីរុងរឿងឡើង ។ បំណែកឯអ្នកមានសរណគមន៍ហើយមិនបាច់សមាទានក៏បាន តែបើនឹងសមាទានទៀតក៏ឃើញថាមិនមានទោសអ្វីដែរ គ្រាន់តែជាការដែល ៗ សិងមិនជាសម្លាក់សំខាន់ប៉ុន្មាន ។

សរណគមន៍ដែលបុគ្គលបានសមាទានដូចពោលមកហើយ នឹងដាច់ទៅវិញដោយហេតុ ២ ប្រការ គឺ ១ ដោយរាប់អានវត្ថុដទៃក្រៅអំពីព្រះរតនត្រ័យ មានចូលកាន់លទ្ធិនិគ្រន្ថតិរ្ថិយ ឬទេវតាវិសេសមានព្រះឥស្វរ ព្រះនារាយណ៍ជាដើមថាប្រសើរជាងព្រះរតនត្រ័យ មានចិត្តដួលដេកទៅលើវត្ថុនោះខ្លាំង ហើយគោរពរាប់អានយកជាសរណៈទីពឹងដូច្នេះ សរណគមន៍របស់បុគ្គលនោះរមែងដាច់ ហើយមានទោសផង ។ ២ ដាច់ដោយអ្នកកាន់សរណគមន៍នោះធ្វើកាលកិរិយាស្លាប់ទៅ ព្រោះកាលស្លាប់ទៅហើយហួសវិស័យនឹងក្តាប់យកសរណគមន៍រម្លងភពទៅផងបាន កាលស្លាប់ទៅហើយ បើទៅកើតក្នុងបំណោមមនុស្សពាលមិច្ឆាទិដ្ឋិ ក៏មានទិដ្ឋិវិប្បលាសទៅតាមដែលបានសេពគប់ ទៅជាបុគ្គលមិច្ឆាទិដ្ឋិទៅក៏មាន កាល

បានសេពគប់នឹងកល្យាណមិត្រ ក៏សមាទានកាន់យកសរណ-គមន៍ឡើងជាថ្មីក៏មាន តែជាប់ដោយធ្វើកាលកិរិយានេះ គ្មានទោស ព្រោះហួសវិស័យនឹងរក្សាតទៅបាន ។

កទា កិលិដ្ឋមេវ ហោតិ លោកិយសរណគមន៍បួនកាលក៏សៅហ្មងមិនបរិសុទ្ធផូរផង់ ដោយហេតុកើតសន្ទិះសង្ស័យ ឬដោយគិតប្រទុស្តក្នុងព្រះរតនត្រ័យដោយចិត្តជាអកុសល, បួនកាលក៏សៅហ្មងដោយអំពើល្មើសឃ្មើសឃ្មង មិនគោរពដោយកាយវាចាដោយចិត្តជាអកុសល កាលសរណគមន៍សៅហ្មងហើយ គួរគប្បីប្រញាប់ជំរះនូវឧបក្កិលេសនៃសរណគមន៍នោះដោយយោនិសោមនសិការ គឺនឹករឭកដល់គុណព្រះរតនត្រ័យដោយប្រការផ្សេង ៗ មានចំរើនពុទ្ធានុស្សតិភាវនាជាដើម បន្ទោបង់នូវឧបក្កិលេសធម៌នោះឲ្យទាល់តែបាន បើមិនរលាយទៅទេសោត ឲ្យទៅរកអ្នកប្រាជ្ញដែលប្រកបដោយបញ្ញា ធ្វើធម្មសាកច្ឆាសាកសួរលោកក្តី ញាំងលោកឲ្យឲ្យឱវាទឲ្យកើតសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យឡើងក្តី ឬមួយធម៌ឯណាដែលខ្លួនធ្លាប់ស្តាប់ ធ្លាប់រៀនមកជាបសាទនីយកថានាំ

មកនូវសេចក្តីជ្រះថ្លាសោត ក៏គប្បីពិចារណាធម៌នោះឲ្យរងោច រម្ងាប់បង់នូវឧបក្កិលេស មានវិចិកិច្ឆាជាដើម ដោយរកទុក្ខ-បហានដឹងវិខម្ភនបហានឲ្យទាល់តែបាន ។ កាលបុគ្គលមក បដិបត្តិដូច្នេះហើយ ទោះបីមិនបានខមាទោសនឹងព្រះរតនត្រ័យ បុគ្គលនោះ ក៏ឈ្មោះថា មានសរណគមន៍បរិសុទ្ធបរិបូណ៌ដូច ដើម ព្រោះថាសរណគមន៍កើតសៅហ្មងឡើងដោយឧបក្កិ-លេសធម៌ឯណា ឧបក្កិលេសធម៌នោះបុគ្គលបានសង្កត់សង្កិន ឲ្យរម្ងាប់ទៅវិញដោយប្រពៃ ហើយបដិបត្តិតមក ។

ដែលនឹងពោលតទៅនេះជាឧបដិបត្តិជំរះនូវសរណគមន៍ ដែលសៅហ្មងដោយហេតុប្រមាទ កាលបុគ្គលញ៉ាំងអកុសល ចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រារព្ធបុគ្គលឯណាជាហេតុ គប្បី ញ៉ាំងបុគ្គលនោះឲ្យអត់ទោស ឃើញថាល្អគួរសមណាស់ ព្រោះថាមនោកម្មដ៏ពួកខ្លះដែលប្រព្រឹត្តទៅក្តា អាចឲ្យផលក្នុង បច្ចុប្បន្ននេះក៏មាន ដូចយ៉ាងកម្មនៃសោរេយ្យសេដ្ឋីបុត្រ ដែល គិតប្រមាទក្នុងព្រះមហាកច្ចាយនថេរ ដោយអំណាចរាគចិត្ត ក៏ឲ្យផលឃើញទាន់ហន់ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ធ្វើឲ្យសេដ្ឋីបុត្រនោះ

ក្លាយភេទទៅជាស្ត្រី វេលាក្រោយកាលស្ត្រីភាពនោះដឹងទោសខ្លួន ញុំាងព្រះមហាកច្ចាយនថេរឲ្យអត់ទោសហើយ ទើបត្រឡប់ភេទជាបុរសដូចដើមវិញ ហេតុដូច្នោះកិរិយាដែលសូមខមាទោសនេះជាខបដិបត្តិដ៏សមគួរពន់ពេក ។ បើឧបក្កិលេសនៃសរណគមន៍ភ្លាខ្លាំងណាស់ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយទ្វារ វចីទ្វារ បណ្តាលឲ្យបុគ្គលសំដែងអគារវកិរិយាដោយកាយឬដោយវាចា មានពាក់ស្បែកជើង បាំងឆត្រ បាំងទាំងយូរ ជួតក្បាល ទទូរក្បាល ស្តោះទឹកមាត់ បន្ទោឧច្ចារ បស្សាវៈ រោយរាយនូវរបស់ស្មោកគ្រោក នឹងលាងជំរះជើងជាដើម ក្នុងទីបំពោះព្រះភក្ត្រព្រះសាស្តានឹងឧបចារនៃពុទ្ធបដិមាករចេតិយស្ថាន ដ៏ជាទុច្ចរិតកម្មសឹងកើតឡើងអំពីអកុសលចិត្តក្តី នឹងធ្វើអគារវកិរិយាដល់ព្រះធម៌ដោយកាយទ្វារ នឹងធ្វើក្តីអន្តរាយក្នុងទីសំដែងធម៌ ស្តាប់ធម៌ រៀនធម៌ ជាដើមក្តី ។

៨ ទៀតសម្តេចព្រះបរមសាស្តាទ្រង់ហាមទុកដោយវិនយបញ្ញត្តិសឹងមានមកក្នុងសេខិយវត្ត មិនឲ្យសំដែងធម៌ដល់បុគ្គល ១៦ យ៉ាងដែលមិនមែនជាបុគ្គលអាពាធ គឺមនុស្សអ្នកកាន់

បាំងឆត្រ-ទាំងយួរ ១ អ្នកកាន់ដំបង ១ អ្នកកាន់អាវុធនៅដៃ ១ អ្នកកាន់សស្ត្រាមានធនូ ស្នា កាំភ្លើង ជាដើមនៅដៃ ១ អ្នកពាក់ទ្រនាប់ជើងឈើ ១ អ្នកពាក់ទ្រនាប់ជើងស្បែកជាដើម ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌ដើរទៅជិះយានទៅ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌ជិះយានទាបទៅ ជិះយានខ្ពស់ទៅ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌ឈរ ដេកស្តាប់ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌អង្គុយលើទីទទេ (គឺឥតកម្រាល) ឡើងអង្គុយលើអាសនៈ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌អង្គុយលើអាសនៈទាប អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌ឈរនៅ អង្គុយមិនក្រោកឡើងឈរស្តាប់ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌ដើរទៅខាងក្រោយ ដើរទៅខាងមុខ ១ អ្នកកាលលោកអ្នកសំដែងធម៌ដើរទៅខាងផ្លូវ ដើរក្នុងផ្លូវទៅ ១ បុគ្គល ១៦ ជំពូកនេះមិនគួរជាភាជនរងព្រះធម៌ វៀរលែងតែមានជម្ងឺជាទម្ងន់ អាការដែលមិនគោរពអម្បាលនេះក្តី ឬអាការដែលមិនគោរពក្នុងភិក្ខុ ១ រូបដែលមានសីលបរិសុទ្ធប្រព្រឹត្តដើម្បីសោតាបត្តិមគ្គក្តី ចាត់ជាកាយិកអគារវ គឺឈ្មោះ

ថាមិនគោរពព្រះរតនត្រ័យដោយកាយ សរណគមន៍រមែងសៅហ្មងតាមអាការដែលមិនគោរពនោះៗ ។

១ ទៀតកិរិយាដែលបុគ្គលមិនគោរពក្នុងព្រះត្រៃបិដកនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យមិនបានសំដែងទុកក្នុងទីឯណានិមួយទេ តែពិចារណាដោយមតិ នឹងឃើញបទ ១ ក្នុងគម្ពីរសារសង្គហថា ព្រះចេតិយដែលបុគ្គលនីមួយសាងឡើងហើយ បញ្ចុះព្រះធម៌មានបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ជាដើម បានឈ្មោះថា ធម្មចេតិយ ជាទីសក្ការបូជាស្មើដោយធាតុចេតិយនឹងបរិភោគចេតិយ ហេតុដូច្នោះ កិរិយាដែលមិនគោរពព្រះធម្មចេតិយ គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកក្តី ឃើញថាសរណគមន៍សៅហ្មងដោយពិត ក៏ដែរថា គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះមិនចំពោះតែគម្ពីរធំ ៗ ដូចយ៉ាងគម្ពីរ អាទិកម្មជាដើមនោះទេ សូម្បីសៀវភៅធម៌វិន័យឯណានីមួយដែលបុគ្គលសរសេរចារចម្លង ឬបោះពុម្ពជាក់ស្តែកហើត ឬក្រដាសតិចក្តីច្រើនក្តី មិនថា កាលបុគ្គលសំដែងកិរិយាមិនគោរពមានដើរជាន់ ដើរកន្លងជាដើម ឃើញថាសរណគមន៍គង់សៅហ្មងដូចគ្នា ។ បើចារិករឿងរ៉ាវផ្សេង ៗ ក្រៅពីធម៌វិន័យរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ

ស្ងួម្បីមិនគោរពក៏មិនមានទោស សំដែងមកទាំងនេះជាកិរិយាមិនគោរពដោយកាយ ។ សេចក្ដីគារវនឹងអគារវឯទៀតដែលមិនបាននាំមកសំដែងក្នុងទីនេះ គប្បីឲ្យវិនិច្ឆ័យដូចគ្នានេះចុះ ។

១ ទៀត បុគ្គលលុះអំណាចក្នុងឧបក្កិលេសសរណាគមន៍មានទិដ្ឋិវិប្បលាសឃើញខុសជាត្រូវ ពោលតិះដៀលព្រះរតនត្រ័យដោយអំណាចទោសចិត្ត ឬប្រារព្ធយកព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃមកពោលក្រមាប់សើចលេង ឈ្មោះវាចិកអគារវ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងផ្លូវវាចា សរណាគមន៍រមែងសៅហ្មង ។ កិរិយាដែលបុគ្គលតិះដៀលព្រះចេតិយ ឬរូបព្រះបដិមាករដែលជាងធ្វើមិនល្អ ដោយបំណងនឹងឲ្យធ្វើឲ្យល្អឡើង មិនឈ្មោះថាមិនគោរពក្នុងព្រះពុទ្ធអង្គ ឬមួយគ្នះតិះដៀលព្រះធម៌ដែលបុគ្គលសរសេរជាប បោះពុម្ពខុសក្ដី សំដែងខុសក្ដី សំដែងមិនច្បាស់លាស់ស្ដាប់មិនចូលចិត្តក្ដី ដោយសំគាល់ឃើញថាជាទោសក្នុងការដែលនឹងនាំយកទៅបដិបត្តិ ហើយពោលចោទសាកសួរដើម្បីនឹងជំរះបង់នូវសេចក្ដីសង្ស័យជាដើម ឬបំណងនឹងល្បងបញ្ញាអ្នកដទៃ ទើបក្លែងពោលទោសព្រះធម៌ឡើង ដើម្បីនឹង

ឲ្យអ្នកដទៃដោះស្រាយ នឹងបានឈ្មោះថា អគារវក្នុងព្រះធម៌ក៏ទេ ឬឃើញភិក្ខុបុថុជ្ជនអង្គឯណានីមួយប្រព្រឹត្តមិនគប្បី ហើយពោលត្មះតាមទោសានុទោសដែលមាននោះក្តី ពោលហាមប្រាមដើម្បីនឹងឲ្យលះបង់នូវអំពើនោះ ៗ ដោយគិតនឹងឲ្យប្រយោជន៍ក្តី មិនឈ្មោះថា អគារវក្នុងព្រះសង្ឃ ។

១ ទៀតបុគ្គលប្រារព្ធយករឿងនោះ ៗ មកជាហេតុហើយវិតក្កទៅថា ក្នុងធម៌វិន័យឯណាដែលមានពាក្យវិប្បរាសប្រកបទៅដោយទោសដូច្នេះ ធម៌វិន័យនោះប្រហែលមិនមែនជានិយ្យានិក នាំសត្វឲ្យរួចចាកទុក្ខក្តី ក្នុងសាសនាឯណាមានភិក្ខុពាលប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដូច្នេះ សាសនានោះប្រហែលជាគ្មានខ្លឹមសារក្តី ។ កាលបុគ្គលកើតសន្ទេះសង្ស័យដោយហេតុដូច្នេះជាដើមហើយ ញាំងអកុសលចិត្តឲ្យកើតឡើង សរណគមន៍នៃបុគ្គលនោះឈ្មោះថាសៅហ្មង ហេតុដូច្នេះ កាលបុគ្គលឃើញនូវទោសក្នុងពាក្យដែលសំដែងធម៌ដូចពោលមកហើយនោះ ក៏គប្បីប្រឹក្សាសាកសួរអ្នកប្រាជ្ញ បន្ទោបង់នូវសេចក្តី

សង្ស័យនោះចេញ គប្បីសន្និដ្ឋានដោយចិត្តរបស់ខ្លួនថា ព្រះសទ្ធម៌នេះរមែងបរិសុទ្ធផូរផង់ដោយប្រការទាំងពួង នឹងបានមានទោសតែបន្តិចបន្តួចក៏ទេសោះ តែហាក់អាស្រ័យហេតុស្តាប់មិនល្អ ចូលចិត្តខុសដោយខ្លួនឯងក្តី ឬដោយហេតុអ្នកសំដែងធម៌នោះមានសេចក្តីយល់ឃើញវិប្បលាសទៅ ហើយពោលចេញមកក៏វិប្បលាសទៅតាមសេចក្តីយល់ឃើញនោះក្តី ។

១ ទៀត បុគ្គលសំឡឹងឃើញនូវទុច្ចរិតធម៌របស់ភិក្ខុបំពួកខ្លះ គប្បីឲ្យសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីលាមកអាក្រក់ទាំងនោះជារបស់ភិក្ខុនោះឯង បើនឹងពោលរំឭកដាស់តឿន ឬនឹងនិន្ទាស្តីថា ក៏គប្បីពោលចំពោះតែរូបភិក្ខុនោះ កុំពោលគ្រុះឲ្យជិតដាបទៅដល់ព្រះអរិយសង្ឃ ព្រោះថាភិក្ខុជាបុថុជ្ជនបុគ្គលប្រកបដោយកិលេសរមែងប្រព្រឹត្តឃ្លៀងឃ្លាតទៅខ្លះ មិនបានបដិបត្តិទៅតាមសម្មាបដិបទារបស់ព្រះអរិយសង្ឃ កាលបុគ្គលរក្សានូវប្រសាទគឺសេចក្តីជ្រះថ្លានៃខ្លួនទុកបានដូច្នេះ សរណគមន៍នៃបុគ្គលនោះនឹងបានសៅហ្មងក៏ទេ ។

នៅមានបុគ្គលបំពួកខ្លះជាអ្នកដល់នូវសរណគមន៍ ហើយតែជាបុគ្គលមានសទ្ធារារែក មិនស្មោះបំពោះក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យតែម្តង កាលមានទុក្ខភ័យមកដល់រមែងរកនេះរកនោះជាសរណទីពឹង សូមឲ្យរំលែករំលោះទុក្ខភ័យនោះឲ្យអស់ទៅ ដូចយ៉ាងធ្វើការលៀងលោមបន់ស្រន់ខ្មោច អារក្ខ អ្នកតាជាដើម សូម្បីមានចិត្តរារែកនៅក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យខ្លះ សរណគមន៍ក៏សៅហ្មងដោយពិត, បើកាលណាបុគ្គលនោះបាក់ចិត្តទៅលើពាហិរវត្ថុនោះតែមួយយ៉ាង ពុំមានរារែកហើយថា អាចនឹងជួយរម្ងាប់ទុក្ខភ័យបានដូច្នេះដូច្នោះហើយ សរណគមន៍ក៏ឈ្មោះថាដាច់ក្នុងកាលនោះ នឹងដឹងបានថាសរណគមន៍សៅហ្មងឬដាច់នោះ ឲ្យគប្បីកំណត់តាមទឹកចិត្ត អាការកិរិយាខាងក្រៅនឹងយកជាប្រមាណតែម្តងពុំទាន់បាន, កុំថាឡើយតែបុគ្គលធ្វើទៅលើពាហិរវត្ថុ សូម្បីធ្វើទៅលើព្រះរតនត្រ័យ ឬវត្ថុដំណាងព្រះរតនត្រ័យតាមមតិខ្ញុំយល់ថា សរណគមន៍សៅហ្មងដែរ ព្រោះប្រាសចាកកម្មសទ្ធា សេចក្តីជឿថាកម្មគឺបុណ្យបាបមាន, វិបាកសទ្ធា សេចក្តីជឿថាផលរបស់បុណ្យបាបមាន កម្មស្សកតាសទ្ធា

សេចក្ដីជឿថាសត្វទាំងពួងមានកម្មជារបស់ខ្លួន ជាអ្នកទទួលសោយនូវផលរបស់បុណ្យបាប ដែលខ្លួនធ្វើទុក, កាលគ្មានសទ្ធាទាំង៣ប្រភេទនេះហើយ នឹងជាអ្នកនោះជឿជាក់ក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យមិនបាន កាលមិនជឿជាក់ក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យហើយ នឹងជាអ្នកនោះមានសរណគមន៍បរិសុទ្ធផូរផង់មិនបាន អ្នកនោះឈ្មោះថា គ្មានញាណគឺបញ្ញាគ្រឿងឃើញនូវហេតុផល ជាអ្នកកប់នៅក្នុងសេចក្ដីសង្ស័យមិនមានដាច់ស្រេច ជាអ្នកមានញាណគ្រឿងដឹងឃើញខុស ទើបទៅធ្វើការបន់ស្រន់ជូញ្ជោះ សមដោយន័យដែលព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែងទុកក្នុងអដ្ឋកថាសុត្តនិបាតថា "អញ្ញាណសំសយមិច្ឆាញាណាទិ" ជាដើម ព្រោះព្រះពុទ្ធមានមុខក្រសួងគ្រាន់តែជាអ្នកបង្ហាញខុសត្រូវឲ្យសត្វបដិបត្តិតាម មិនមែនមានមុខក្រសួងជាំទទួលរបស់បំណន់ ។

(នៅមានត)

គាថាធម្មបទ ប្រែ

របស់អាចារ្យ ហឹម

ក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដក

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

កោណ្ឌធានត្ថេរវត្ថុគាថា

(៤) មា វោច ផរុសំ កញ្ចិ វុត្តា បដិវទេយ្យុ តំ
ទុក្ខា ហិ សារម្ភកថា បដិទណ្ឌា ផុសេយ្យុ តំ ។
សចេ នេរេសិ អត្តានំ កំសោ ឧបហតោ យថា
ឯសោ បត្តោសិ និព្វានំ សារម្ភោ តេ ន វិជ្ជតិ ។

ឧបោសថិកានិត្ថីនំវត្ថុគាថា

(៥) យថា ទណ្ឌេន គោបាលោ គាវោ បាចេតិ គោចរំ
ឯវំ ជរា ច មច្ចុ ច អាយុំ បាចេន្តិ បាណិនំ ។

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងភិក្ខុកុណ្ឌធានត្ថេរ

(៤) អ្នកកុំពោលពាក្យអាក្រក់នឹងអ្នកណាមួយឡើយ ជនទាំងឡាយ (បើអ្នក) ពោលហើយគេហើយ គេគប្បីពោលតបមកកាន់អ្នកវិញមិនខាន ព្រោះថាពាក្យពោលដណ្ដើមល្អ តែងនាំយកសេចក្ដីទុក្ខមកឲ្យ ដំបងតបគប្បីពាល់ត្រូវអ្នកវិញ ។ បើអ្នកអាចនឹងធ្វើខ្លួនឲ្យស្ងៀមស្ងាត់បាន ដូចជារគាំងដែលគេប្រហារ គឺថាគេកាត់កណ្ដាប់ហាមមាត់ចោលបង់ហើយ អ្នកឯងនឹងបានដល់ព្រះនិព្វានពិត ពាក្យពោលដណ្ដើមល្អនឹងមិនមានដល់អ្នកឯងឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងឧបោសថនៃស្ត្រីទាំងឡាយ

(៥) អ្នកគង្វាលគោ កៀងគោទាំងឡាយ ទៅកាន់ទីគោចរដោយដំបង យ៉ាងណា ជរាក្ដីមច្ចុក្ដី ក៏រមែងកៀងអាយុនៃសត្វទាំងឡាយ យ៉ាងនោះឯង ។

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

អជគរបេតវត្ថុគាថា

(៦) អថ បាបានិ កម្មានិ   ករំ ពាលោ ន ពុជ្ឈតិ
សេហិ កម្មេហិ ទុម្មេធោ   អគ្គិទឌ្ឍោវ តប្បតិ ។

មហាមោគ្គល្លានត្ថេរវត្ថុគាថា

(៧) យោ ទណ្ឌេន អទណ្ឌេសុ   អប្បទុដ្ឋេសុ ទុស្សតិ
ទសន្នមញ្ញតរំ ឋានំ   ខិប្បមេវ និគច្ឆតិ ។
វេទនំ ផរុសំ ជានឹ   សរីរស្សវ ភេទនំ ។
គរុកំ វាបិ អាពាធំ   ចិត្តក្ខេបំ វ បាបុណេ ។
រាជតោ វា ឧបសគ្គំ   អព្ភក្ខានំ វ ទារុណំ
បរិក្ខយំ វ ញាតីនំ   ភោគានំ វ បភង្គុណំ ។

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអជគរប្រេត

(៦) បុគ្គលពាលកាលកំពុងធ្វើកម្មលាមកទាំងឡាយ មិនទាន់ភ្ញាក់ខ្លួនទេ លុះដល់កាលជាខាងក្រោយ បុគ្គលពាលឥតប្រាជ្ញា ទើបក្តៅក្រហាយនឹងផលនៃកម្មទាំងឡាយជារបស់ខ្លួន ដូចភ្លើងឆេះ ។

គាថាក្នុងរឿងព្រះមោគ្គល្លានត្ថេរ

(៧) បុគ្គលណាយកដំបងទៅប្រទុស្តនឹងបុគ្គលទាំងឡាយដែលមិនមានដំបង ជាអ្នកមិនប្រទុស្តហើយ បណ្ដាហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយ ១០ យ៉ាង បុគ្គលនោះនឹងដល់នូវហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខឯណានិមួយជាឆាប់មិនខាន ; គឺដល់នូវវេទនាដ៏អាក្រក់ ១ ដល់នូវសេចក្តីវិនាសទ្រព្យ ១ ដល់នូវកិរិយាបែកធ្លាយនៃសរីរ ១ ដល់នូវអាពាធជាទម្ងន់ ១ ដល់នូវសេចក្តីវាយមាយនៃចិត្ត ១ ដល់នូវកិរិយារបជាន់អំពីសំណាក់នៃស្ដេច ១ ដល់នូវកិរិយាពោលពាក្យបង្កាច់បង្កិនដ៏អាក្រក់ ១ ដល់នូវកិរិយាអស់ទៅ (វិនាសទៅ) នៃញាតិទាំងឡាយ ១ ដល់នូវកិរិយាពុកផុយនៃភោគសម្បត្តិទាំងឡាយ ១ ។

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

អថវស្ស អគារានិ　　អគ្គិ ឌហតិ បាវកោ
កាយស្ស ភេទា ទុប្បញ្ញោ　　និរយំ សោ ឧបបជ្ជតិ ។

ពហុភណ្ឌិកភិក្ខុវត្ថុគាថា

(៨) ន នគ្គចរិយា ន ជដា ន បង្កា
នានាសកា ថណ្ឌិលសាយិកា វា
រជោជល្លំ ឧក្កុដិកប្បធានំ
សោធេន្តិ មច្ចំ អវិតិណ្ណកង្ខំ ។

សន្តតិមហាមត្តវត្ថុគាថា

(៩) អលង្កតោ ចេបិ សមំ ចរេយ្យ

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងមហាមោគ្គល្លាន

ម្យ៉ាងវិញទៀត ភ្លើងរន្ទះក្តី ភ្លើងជាប្រក្រតីក្តី ឆេះផ្ទះនៃបុគ្គលនោះ ១ បុគ្គលឥតប្រាជ្ញានោះលុះទំលាយកាយទៅកាលណាហើយ នឹងទៅកើតក្នុងនរកមិនខាន ។

គាថាក្នុងរឿងពហុភណ្ឌិកភិក្ខុ

(៨) កិរិយាប្រព្រឹត្តអាក្រាតក្តី កិរិយាប្រព្រឹត្តទ្រទ្រង់នូវផ្នួងសក់ក្តី កិរិយាប្រព្រឹត្តដេកត្រាំក្នុងភក់ក្តី កិរិយាប្រព្រឹត្តមិនបរិភោគបាយក្តី កិរិយាប្រព្រឹត្តដេកតែលើផែនដីក្តី កិរិយាប្រព្រឹត្តសន្សំនូវធូលីគឺយកភក់លាបសរីរក្តី កិរិយាព្យាយាមអង្គុយប្រហោងក្តី ក៏មិនអាចនឹងធ្វើសត្វដែលមានសេចក្តីសង្ស័យមិនទាន់កន្លងហើយ ឲ្យស្អាតម៉ត់បត់បានឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងសន្តតិមហាមត្ត

(៩) បុគ្គលណា បើទុកជាមានខ្លួនប្រដាប់ (ដោយសំពត់នឹងគ្រឿងអម្ពរណ៍ក្តី) តែបើប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ស្មើ

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

សន្តោ ទន្តោ និយតោ ព្រហ្មចារី
សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ
សោ ព្រាហ្មណោ សោ សមណោ ស ភិក្ខុ ។

បិលោតិកតិស្សត្ថេរវត្ថុ គាថា

(១០) ហិរិនិសេធោ បុរិសោ កោចិ លោកស្មិំ វិជ្ជតិ
យោ និទ្ទំ អប្បពោធេតិ អស្សោ ភទ្រោ កសាមិវ ។
អស្សោ យថា ភទ្រោ កសា និវិដ្ឋោ
អាតាបិនោ សំវេគិនោ ភវាថ

មានរាគាទិក្កិលេសរម្ងាប់បង់ហើយ មានឥន្ទ្រិយទូន្មានហើយ ជាបុគ្គលទៀងហើយ មានកិរិយាប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរជាប្រក្រតី ដាក់ចុះនូវដំបង (គឺជាមិនប្រហារ) ចំពោះសត្វទាំងឡាយទាំងពួង បុគ្គលនោះហៅថាព្រាហ្មណ៍ក៏បាន ជាសមណក៏បាន ជាភិក្ខុក៏បាន ។

គាថាក្នុងរឿងបិលោតិកតិស្សត្ថេរ

(១០) បុរសដែលឃាត់បង់អកុសលវិតក្ក ដែលកើតឡើងឰដ៏ខាងក្នុង ដោយសេចក្ដីខ្មាសបាបបាន បុរស(នោះ)មានតិចក្នុងលោកពេកណាស់ បុរសណានាំចេញនូវសេចក្ដីលក់ហើយភ្ញាក់រឭកបាន ដូចសេះដ៏ចំរើន (ល្អ) ឃាត់បង់នូវរំពាត់បាន (បុគ្គលនោះរកបានដោយកម្រ) ។ សេះដ៏ចំរើន (ល្អ) ដែលនាយសារថីទូន្មានដោយរំពាត់យ៉ាងណា អ្នកទាំងឡាយចូរជាអ្នកមានព្យាយាម ជាគ្រឿងញាំងកិលេសឲ្យក្ដៅក្រហាយមានសង្វេគយ៉ាងនោះ ។

ធម្មបទេ ទសមោ ទណ្ឌវគ្គោ

សទ្ធាយ សីលេន ច វីរិយេន ច

សមាធិនា ធម្មវិនិច្ឆយេន ច

សម្បន្នវិជ្ជាចរណា បដិស្សតា

បហស្សថ(១) ទុក្ខមិទំ អនប្បកំ ។

សុខសាមណេរវត្ថុគាថា

(១១) ឧទកំ ហិ នយន្តិ នេត្តិកា ឧសុការា នមយន្តិ តេជនំ

ទារុំ នមយន្តិ តច្ឆកា អត្តានំ ទមយន្តិ សុព្វតា ។

ទណ្ឌវគ្គោ ទសមោ សមត្តោ

---

១ ម. ជហិស្សថ ។

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ក្នុងព្រះធម្មបទ

បើអ្នកទាំងឡាយប្រកបព្រមដោយសទ្ធាផង ដោយសីលផង ដោយព្យាយាមផង ដោយការដំកល់ចិត្តឲ្យខ្ជាប់ខ្ជួនផង ដោយវិនិច្ឆ័យនូវធម៌ផង បរិបូណ៌ដោយវិជ្ជានឹងចរណៈផង មានស្មារតីដំកល់នៅចំពោះផង គង់នឹងលះបង់បាននូវវិជ្ជទុក្ខមានប្រមាណដ៏ច្រើននេះមិនខាន ។

គាថាកន្សៀនសុខសាមណេរ

(១១) ធម្មតាអ្នកគាំទឹកទាំងឡាយ តែងបង្ហូរទឹក (ទៅកាន់ទីតាមប្រាថ្នារបស់ខ្លួន) ជនអ្នកធ្វើកូនសរទាំងឡាយតែងពត់ដំរង់កូនសរបាន (ទាបឬវែង) ជនអ្នកបាំងឈើទាំងឡាយ តែងបាំងដំរង់ឈើបាន ឯជនអ្នកប្រដៅងាយតែងទូន្មានខ្លួនឲ្យត្រឹមត្រូវល្អ ។

ទណ្ឌវគ្គទី ១០ ចប់

ធម្មបទេ ឯកាទសមោ ជរាវគ្គោ

វិសាខាយ សហាយិកានំ វត្ថុគាថា

(១) កោ នុ ហាសោ កិមានន្ទោ និច្ចំ បជ្ជលិតេ សតិ
អន្ធការេន ឱនទ្ធា បទីបំ ន គវេសថ ។

សិរិមាវត្ថុគាថា

(២) បស្ស ចិត្តកតំ ពិម្ពំ អរុកាយំ សមុស្សិតំ
អាតុរំ ពហុសង្កប្បំ យស្ស នត្ថិ ធុវំ ឋិតិ ។

ឧត្តរាថេរីវត្ថុគាថា

(៣) បរិជិណ្ណមិទំ រូបំ រោគនិឌ្ឍំ បភង្គុណំ
ភិជ្ជតិ បូតិ សន្ទេហោ មរណន្តំ ហិ ជីវិតំ ។

ជរាវគ្គទី ១១ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងស្រ្តីជាសំឡាញ់នៃនាងវិសាខា

(១) កាលបើលោកសន្និវាសដែលភ្លើងមានរាគៈជាដើម ឆេះរុងរឿងអស់កាលជានិច្ចហើយ តើនឹងសើចដូចម្ដេចបាន ត្រេកអរដូចម្ដេចបាន នាងទាំងឡាយដែលងងឹតរួបរឹតហើយ ម្ដេចឡើយក៏មិនស្វែងរកប្រទីបជាគ្រឿងបំភ្លឺ ។

គាថាក្នុងរឿងសិរិមា

(២) សេចក្ដីទៀងទាត់ស្ថិតស្ថេរមែងមិនមានដល់អត្តភាពឯណា អ្នកចូរមើលអត្តភាពនោះចុះគឺកម្មធ្វើឲ្យវិចិត្រហើយ ជាកាយប្រកបដោយដំបៅគឺទ្វារទាំង ៩ ជាកាយដែលសង្ខារតាក់តែងសង់ចូលគ្នាឡើងហើយ ដោយឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ ជាកាយក្ដៅក្រហាយគឺឈឺចាប់ជានិច្ច ដែលមហាជនត្រូវការដោយច្រើន ។

គាថាក្នុងរឿងឧត្តរាថេរី

(៣) រូបនេះគ្រាំគ្រាអស់ហើយជាទីសំណាក់នៃរោគ ជារបស់ពុកផុយរលួយ រាងកាយនៃខ្លួនជារបស់ស្អុយតែងតែបែកធ្លាយទៅ ព្រោះថាជីវិត (របស់សត្វ) មានសេចក្ដីស្លាប់ជាទីបំផុត ។

សតញ្ច ធម្មោ ន ជរំ ឧបេតិ
សន្តោ ហវេ សព្ភិ បវេទយន្តិ ។

លោឡុទាយិត្ថេរវត្ថុគាថា

(៧) អប្បស្សុតាយំ បុរិសោ ពលិពទ្ទោវ ជីរតិ[១]
មំសានិ តស្ស វឌ្ឍន្តិ បញ្ញា តស្ស ន វឌ្ឍន្តិ ។

បឋមពោធិវត្ថុគាថា

(៨) អនេកជាតិសំសារំ សន្ធាវិស្សំ អនិព្វិសំ
គហការំ គវេសន្តោ ទុក្ខា ជាតិ បុនប្បុនំ ។
គហការក ទិដ្ឋោសិ បុនគេហំ ន កាហសិ

---

១ ម. ជិរតិ ។

មានតែធម៌របស់សប្បុរសទាំងឡាយ ទើបមិនចូលទៅជិតដល់នូវសេចក្ដីចាស់គ្រាំគ្រាបាន ឯលោកសប្បុរសទាំងឡាយ តែងពោលនូវពាក្យដោយសប្បុរសទាំងឡាយ តែប៉ុណ្ណោះ ។

គាថាក្នុងរឿងលាឡុទាយិថេរ

(៧) បុរសអ្នកមានពុទ្ធវចនតិចតួច (ចេះដឹងពុទ្ធវចនតិច) តែងចំរើនរស់នៅដូចគោបំរើ សាច់តែងចំរើនឡើងដល់បុរសនោះ ឯប្រាជ្ញាមិនចំរើនដល់បុរសនោះឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងបឋមពោធិ

(៨) តថាគតកាលស្វែងរកជាងឈើគឺតណ្ហាជាអ្នកធ្វើផ្ទះពោលគឺអត្តភាព កាលមិនបានប្រទះឃើញ (ពោធិញ្ញាណ) ទើបអន្ទោលទៅកាន់សង្សារមានជាតិមិនតែមួយ ឯសេចក្ដីកើតតែងនាំយកនូវទុក្ខមកឲ្យជារឿយៗ ។ នែជាងឈើគឺតណ្ហាជាអ្នកធ្វើផ្ទះពោលគឺអត្តភាព អ្នកឯងតថាគតឃើញមុខហើយ អ្នកឯងនឹងធ្វើផ្ទះពោលគឺអត្តភាព (របស់តថាគត) ទៀតមិនបានឡើយ ។

ធម្មបទេ ឯកាទសមោ ជរាវគ្គោ

សព្វា តេ ផាសុកា ភគ្គា គហកូដំ វិសង្ខតំ ។

វិសង្ខារគតំ ចិត្តំ តណ្ហានំ ខយមជ្ឈគា ។

មហាធនសេដ្ឋីបុត្តវត្ថុគាថា

(៩) អចរិត្វា ព្រហ្មចរិយំ អលទ្ធា យោព្វនេ ធនំ

ជិណ្ណកោញ្ចាវ ឈាយន្តិ ខីណមច្ឆេ វ បល្លលេ ។

អចរិត្វា ព្រហ្មចរិយំ អលទ្ធា យោព្វនេ ធនំ

សេន្តិ ចាបាតិខីណាវ បោរាណានិ អនុត្ថុនំ ។

ជរាវគ្គោ ឯកាទសមោ សមត្តោ

ជរាវគ្គទី ១១ ក្នុងព្រះធម្មបទ

ឆ្អឹងជំនីរទាំងអស់របស់អ្នកឯង តថាគតកាច់បំបាក់ចោលបង់អស់ហើយ ឯកំពូលផ្ទះសោតក៏តថាគតកំចាត់កំចាយចោលអស់ហើយ ចិត្តរបស់តថាគតដល់ហើយនូវព្រះនិព្វាន ដែលមានសង្ខារទៅប្រាសហើយ តថាគតបានដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងក្ស័យនៃតណ្ហាទាំងឡាយ ។

គាថាក្នុងរឿងមហាធនសេដ្ឋីបុត្ត

(៩) ជនពាលមិនប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ មិនបានទ្រព្យធនក្នុងកាលនៃខ្លួននៅក្មេង រមែងជ្រប់នៅដូចសត្វក្រៀលចាស់ទាំងឡាយ កាលស្ងុបស្ងៅ (សំកុកនៅ) ក្នុងស្រះដែលមានត្រីអស់ហើយ ។ ជនពាលទាំងឡាយមិនប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌មិនបានទ្រព្យក្នុងកាលនៃខ្លួននៅក្មេង កាលសោកស្តាយអំពើដែលខ្លួនធ្វើក្នុងកាលអំពីមុនទាំងឡាយ រមែងដេកនៅដូចកូនសរទាំងឡាយដែលអស់ស្រឡះហើយ គឺចាករបួតស្រឡះហើយអំពីធនូ ។

ជរាវគ្គ ទី ១១ ចប់

ធម្មបទេ ទ្វាទសមោ អត្តវគ្គោ

ពោធិរាជកុមារវត្ថុគាថា

(១) អត្តានញ្ចេ បិយំ ជញ្ញា រក្ខេយ្យ នំ សុរក្ខិតំ
តិណ្ណមញ្ញតរំ យាមំ បដិជគ្គេយ្យ បណ្ឌិតោ ។

ឧបនន្ទសក្យបុត្តត្ថេរវត្ថុគាថា

(២) អត្តានមេវ បឋមំ បដិរូបេ និវេសយេ
អថញ្ញមនុសាសេយ្យ ន កិលិស្សេយ្យ បណ្ឌិតោ ។

បធានិកតិស្សត្ថេរវត្ថុគាថា

(៣) អត្តានញ្ចេ តថា កយិរា យថញ្ញមនុសាសតិ
សុទន្តោ វត ទមេថ អត្តា ហិ កិរ ទុទ្ទមោ ។

អត្តវគ្គទី ១២ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងពោធិរាជកុមារ

(១) បើបណ្ឌិតដឹងថាខ្លួនជាទីស្រឡាញ់ហើយ គួររក្សាខ្លួននោះឲ្យល្អ គួរសំអាតខ្លួនក្នុងវ័យទាំង ៣ វ័យណាមួយកុំខានឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងឧបនន្ទសក្យបុត្តត្ថេរ

(២) បណ្ឌិតគួរញុំាងខ្លួនឲ្យដំកល់នៅក្នុងគុណសម្បត្តិដ៏សមគួរជាមុនសិន ហើយសឹមប្រៀនប្រដៅអ្នកដទៃជាខាងក្រោយ (ធ្វើយ៉ាងនេះ) ទើបនឹងមិនសៅហ្មងឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងបធានិកតិស្សត្ថេរ

(៣) បើបុគ្គលប្រៀនប្រដៅអ្នកដទៃយ៉ាងណា ត្រូវធ្វើខ្លួនឲ្យបានយ៉ាងនោះដែរ ក៏អ្នកដែលទូន្មានខ្លួនល្អហើយ ទើបគួរនឹងទូន្មានអ្នកដទៃបាន ព្រោះថាខ្លួនបុគ្គលទូន្មានបានដោយកម្រក្រៃពេកណាស់ ។

ធម្មបទេ ទ្វាទសមោ អត្តវគ្គោ

កុមារកស្សបមាតុវត្ថុគាថា

(៤) អត្តា ហិ អត្តនោ នាថោ កោ ហិ នាថោ បរោ សិយា
អត្តនា ហិ សុទន្តេន នាថំ លភតិ ទុល្លភំ ។

មហាកាលឧបាសកវត្ថុគាថា

(៥) អត្តនា ហិ កតំ បាបំ អត្រជំ អត្តសម្ភវំ
អភិមត្ថតិ ទុម្មេធំ វជិរំ វម្ហយំ មណឹ ។

ទេវទត្តវត្ថុគាថា

(៦) យស្ស អច្ចន្តទុស្សីល្យំ មាលុវា សាលមិវោត្ថតំ
ករោតិ សោ តថត្តានំ យថា នំ ឥច្ឆតី ទិសោ ។

អត្ថវគ្គទី ១២ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងកុមារកស្សបមាតា

(៤) ខ្លួនជាទីពឹងរបស់ខ្លួន ឯអ្នកដទៃដូចម្តេចឡើយនឹងជាទីពឹងខ្លួនបាន ព្រោះបុគ្គលដែលមានខ្លួនទូន្មានល្អហើយ តែងបាន(អរហត្តផល)ជាទីពឹងដែលបុគ្គលរកបានដោយកម្រ។

គាថាក្នុងរឿងមហាកាលឧបាសក

(៥) ក៏ឯបាបដែលខ្លួនធ្វើហើយ តែងកើតអាស្រ័យនៅក្នុងខ្លួន មានខ្លួនជាដែនជាទីកើតឡើងនៃបាប ក៏រមែងញាំញីបុគ្គលឥតប្រាជ្ញា ដូចគ្នានឹងពេជ្រដែលកើតអំពីថ្មភ្នំ រមែងស៊ីនូវកែវមណីគឺថ្មភ្នំដែលជាទីកើតនៃខ្លួនដូច្នោះដែរ ។

គាថាក្នុងរឿងទេវទត្ត

(៦) ភាវៈទ្រុស្តសីលដោយបំណែកកម្មយគឺតណ្ហា របស់បុគ្គលណា តែងរួបរឹតគ្របសង្កត់នូវអត្តភាពឲ្យធ្លាក់ចុះ ដូចគ្នានឹងវល្លិជ្រៃកាលរួបរឹតគ្របសង្កត់ដើមឈើ ហោរតែងមានប្រាថ្នាធ្វើបុគ្គលនោះឲ្យវិនាសអន្តរាយយ៉ាងណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថាធ្វើខ្លួនឲ្យវិនាសអន្តរាយយ៉ាងនោះដែរ ។

ធម្មបទេ ទ្វាទសមោ អត្តវគ្គោ

សង្ឃភេទបរិសក្កនវត្ថុគាថា

(៧) សុករានិ អសាធូនិ អត្តនោ អហិតានិ ច
យំ វេ ហិតញ្ច សាធុញ្ច តំ វេ បរមទុក្ករំ ។

កាឡត្ថេរវត្ថុគាថា

(៨) យោ សាសនំ អរហតំ អរិយានំ ធម្មជីវិនំ
បដិក្កោសតិ ទុម្មេធោ ទិដ្ឋឹ និស្សាយ បាបិកំ ។
ផលានិ កណ្ដកស្សេវ អត្តឃញ្ញាយ[១] ផល្លតិ ។

---

១ ម. អត្តឃាតាយ ។

អត្តវគ្គទី ១២ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងសង្ឃភេទបរិសក្កន:

(៧) កម្មទាំងឡាយឯណា ដែលមិនល្អផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ខ្លួនផង កម្មទាំងនោះគឺជនពាលធ្វើបានដោយងាយ បំណែកខាងកម្មណាដែលជាប្រយោជន៍ផង ល្អផង កម្មនោះឯងគឺជនពាលធ្វើបានដោយកម្រក្រៃពេក ។

គាថាក្នុងរឿងកាលត្ថេរ

(៨) បុគ្គលណាឥតប្រាជ្ញាអាស្រ័យនូវទិដ្ឋិដ៏លាមកហើយ ហាមឃាត់សាសនារបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ព្រះអង្គជាព្រះអរហន្តដ៏ប្រសើរ តែងរស់នៅប្រកបដោយធម៌ជាប្រក្រតី បុគ្គលនោះឯងឈ្មោះថាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសម្លាប់ខ្លួនឯង ដូចផ្លែឫស្សី ផ្លែឡើងកាលណាសម្លាប់ដើមវាចោល ។

ធម្មបទេ ទ្វាទសមោ អត្តវគ្គោ

ចូឡកាលឧបាសកវត្ថុគាថា

(៩) អត្តនា វ កតំ បាបំ   អត្តនា សង្កិលិស្សតិ
អត្តនា អកតំ បាបំ   អត្តនា វ វិសុជ្ឈតិ
សុទ្ធិ អសុទ្ធិ បច្ចត្តំ   នាញ្ញោ អញ្ញំ វិសោធយេ ។

អត្តទត្ថត្ថេរវត្ថុគាថា

(១០) អត្តទត្ថំ បរត្ថេន   ពហុណាបិ(១) ន ហាបយេ
អត្តទត្ថមភិញ្ញាយ   សទត្ថ(២) បសុតោ សិយា ។

អត្តវគ្គោ ទ្វាទសមោ សមត្តោ

---

១ ពហុនាបិ ។ ២ សកត្ថ ។

អត្តវគ្គទី ១២ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងចូឡកាលឧបាសក

(៩) អ្នកធ្វើបាបដោយខ្លួនឯង នឹងសៅហ្មងដោយខ្លួនឯងវិញ អ្នកមិនធ្វើបាបដោយខ្លួនឯង តែងនឹងបរិសុទ្ធស្អាតដោយខ្លួនឯងវិញដែរ សេចក្ដីបរិសុទ្ធិនិងមិនបរិសុទ្ធិ អាស្រ័យបំពោះអំពីខ្លួនឯង ឯអ្នកដទៃញ៉ាំងអ្នកដទៃឲ្យបរិសុទ្ធស្អាតមិនបានទេ ។

គាថាក្នុងរឿងអត្តទត្ថត្ថេរ

(១០) បុគ្គលមិនត្រូវញ៉ាំងប្រយោជន៍របស់ខ្លួនឲ្យវិនាសទៅ ព្រោះតែប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃដែលច្រើនឡើយ បើដឹងច្បាស់នូវប្រយោជន៍របស់ខ្លួនហើយ គួរខ្វល់ខ្វាយក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន (នោះ) កុំខាន ។

អត្តវគ្គ ទី ១២ ចប់

ធម្មបទេ តេរសមោ លោកវគ្គោ

ទហរភិក្ខុវត្ថុគាថា

(១) ហីនំ ធម្មំ ន សេវេយ្យ បមាទេន ន សំវសេ
មិច្ឆាទិដ្ឋឹ ន សេវេយ្យ ន សិយា លោកវឌ្ឍនោ ។

សុទ្ធោទនវត្ថុគាថា

(២) ឧត្តិដ្ឋេ នប្បមជ្ជេយ្យ ធម្មំ សុចរិតំ ចរេ
ធម្មចារី សុខំ សេតិ អស្មឹ លោកេ បរម្ហិ ច ។
ធម្មំ ចរេ សុចរិតំ ន តំ ទុច្ចរិតំ ចរេ
ធម្មចារី សុខំ សេតិ អស្មឹ លោកេ បរម្ហិ ច ។

លោកវគ្គ ទី ១៣ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងទហរភិក្ខុ

(១) បុគ្គលមិនត្រូវសេពគប់ធម៌ដ៏ថោកទាប គឺបញ្ចពិធកាមគុណ មិនត្រូវប្រព្រឹត្តនៅដោយសេចក្ដីប្រមាទ មិនត្រូវសេពគប់ គឺមិនត្រូវកាន់យកមិច្ឆាទិដ្ឋិ មិនត្រូវញុំាងលោកឲ្យបំរើនទេ ។

គាថាក្នុងរឿងសុទ្ធោទន

(២) បុគ្គលមិនគួរប្រមាទ (ធ្វេសប្រហែស) អាហារបិណ្ឌបាតទេ គួរតែប្រព្រឹត្តធម៌ដែលសុចរិតល្អ ព្រោះថាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌តែងដេកនៅជាសុខ ក្នុងលោកនេះផង ក្នុងលោកខាងមុខផង ។

បុគ្គលត្រូវប្រព្រឹត្តធម៌ដែលសុចរិតល្អ មិនត្រូវប្រព្រឹត្តធម៌ទុច្ចរិតទេ ព្រោះថាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌តែងដេកនៅជាសុខក្នុងលោកនេះផង ក្នុងលោកខាងមុខផង ។

ធម្មបទេ តេរសមោ អត្តវគ្គោ

បញ្ចសតវិបស្សកភិក្ខុវត្ថុគាថា

(៣) យថា បុព្វុឡកំ បស្សេ យថា បស្សេ មរីចិកំ
ឯវំ លោកំ អវេក្ខន្តំ មច្ចុរាជា ន បស្សតិ ។

អភយរាជកុមារវត្ថុគាថា

(៤) ឯថ បស្សថិមំ លោកំ ចិត្តំ រាជរថូបមំ
យត្ថ ពាលា វិសីទន្តិ នត្ថិ សង្គោ វិជានតំ ។

សម្មុជ្ជនត្ថេរវត្ថុគាថា

(៥) យោ ច បុព្វេ បមជ្ជិត្វា បច្ឆា សោ នប្បមជ្ជតិ
សោមំ លោកំ បភាសេតិ អព្ភា មុត្តោវ ចន្ទិមា ។

លោកវគ្គទី ១៣ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងបញ្ចសតវិបស្សកភិក្ខុ

(៣) បុគ្គលឃើញពពុះទឹកយ៉ាងណា ឃើញថ្ងៃបណ្តើរក្ងួនយ៉ាងណា ឯស្តេចមច្ចុមិនឃើញអ្នកណាមួយ កាលេរ-មិលមើលនូវលោក មានខន្ធលោកជាដើមយ៉ាងនោះដែរ ។

គាថាក្នុងរឿងអភយរាជកុមារ

(៤) ជនពាលទាំងឡាយរមែងលិចចុះក្នុងអត្តភាពឯណា អ្នកទាំងឡាយចូរមកមើលអត្តភាពគឺលោកនេះ ឧបមាដូចរាជ-រថដ៏វិចិត្រ ឯសេចក្តីជាប់ជំពាក់ រមែងមិនមានដល់បណ្ឌិតទាំងឡាយកាលដឹងច្បាស់ឡើយ ។

គាថាក្នុងរឿងសម្មជ្ជនត្ថេរ

(៥) បុគ្គលណាកាលពីមុនប្រមាទហើយ លុះដល់កាលជាខាងក្រោយគេមិនប្រមាទវិញ បុគ្គលនោះឈ្មោះថាញុំាងលោកនេះឲ្យភ្លឺច្បាស់ ដូចព្រះចន្ទ្ររួចផុតអំពីពពក ។

ធម្មបទេ តេរសមោ លោកវគ្គោ

អង្គុលិមាលត្ថេរវត្ថុគាថា

(៦) យស្ស បាបំ កតំ កម្មំ   កុសលេន បិធី[1]យតិ
សោមំ លោកំ បភាសេតិ   អព្ភា មុត្តោវ ចន្ទិមា ។

ពេសការីធីតាវត្ថុគាថា

(៧) អន្ធភូតោ អយំ លោកោ   តនុកេត្ថ វិបស្សតិ
សកុណោ[2] ជាលមុត្តោវ   អប្បោ សគ្គាយ គច្ឆតិ ។

តឹសភិក្ខុវត្ថុគាថា

(៨) ហង្សាទិច្ចបថេ យន្តិ   អាកាសេ យន្តិ ឥទ្ធិយា
នីយន្តិ ធីរា លោកម្ហា   ជេត្វា មារំ សវាហិនំ ។

---

១ ម. បហីយតិ ។ ២ សកុន្តោតិបិ បាឋោ ។

លោកវគ្គទី ១៣ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាកន្សៀនអង្គុលិមាលត្ថេរ

(៦) បុគ្គលណាធ្វើអំពើបាបហើយលះបង់ដោយកុសល បាន បុគ្គលនោះឈ្មោះថាញាំងលោកនេះឲ្យភ្លឺច្បាស់ ដូចព្រះបន្ទរួចផុតអំពីពពក ។

គាថាកន្សៀនបេសការធីតា

(៧) លោកិយមហាជននេះមានងងឹតកើតហើយ បណ្ដាជនទាំងនេះ ជនតិចណាស់រមែងឃើញច្បាស់ដោយអំណាចលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម (ព្រោះហេតុនោះបានជា) ជនតិចគ្នា (ណាស់) ដែលទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ ដូចគ្នានឹងសត្វស្លាប (តិចណាស់) ដែលរួចអំពីសំណាញ់ (ឬ) អន្ទាក់ ។

គាថាកន្សៀនតឹសភិក្ខុ

(៨) សត្វហង្សទាំងឡាយតែងហើរទៅក្នុងគន្លងព្រះអាទិត្យគឺអាកាស បុគ្គលអ្នកចំរើនឥទ្ធិបាទទាំងឡាយ តែងហោះទៅក្នុងអាកាសដោយឫទ្ធិ ឯអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយលុះផ្ចាញ់កិលេសមារព្រមទាំងវាហនៈគឺតណ្ហាបានហើយ រមែងរលាស់ខ្លួនចេញចាកលោកបានដោយងាយ ។

ចិញ្ចមាណវិកាវត្ថុគាថា

(៩) ឯកំ ធម្មំ អតីតស្ស   មុសាវាទិស្ស ជន្តុនោ
វិតិណ្ណបរលោកស្ស   នត្ថិ បាបំ អការិយំ ។

អសទិសទានវត្ថុគាថា

(១០) ន វេ កទរិយា ទេវលោកំ វជន្តិ
ពាលា ហវេ នប្បសំសន្តិ ទានំ
ធីរោ ច ទានំ អនុមោទមានោ
តេនេវ សោ ហោតិ សុខី បរត្ថ ។

អនាថបិណ្ឌិកស្ស បុត្តកាលវត្ថុគាថា

(១១) បថព្យា ឯករជ្ជេន   សគ្គស្ស គមនេន វា
សព្វលោកាធិបច្ចេន   សោតាបត្តិផលំ វរំ ។

លោកវគ្គោ តេរសមោ សមត្តោ

លោកវគ្គទី ១៣ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងចិញ្ចមាណវិកា

(៩) បុគ្គលប្រព្រឹត្តកន្លងពាក្យសច្ចៈ ដែលជាធម៌ឯកចោល បង់ ពោលតែពាក្យកុហកជាប្រក្រតី បរលោកក៏លះបោល ស្រឡះហើយ ឈ្មោះថាមិនធ្វើអំពើបាបគ្មានឡើយ (គឺធ្វើ) ។

គាថាក្នុងរឿងអសទិសទាន

(១០) បុគ្គលកំណាញ់ស្វិតស្វាញមិនបានទៅកាន់ទេវ-លោកទេ ជនពាលទាំងឡាយរមែងមិនសរសើរទាន (របស់បុគ្គលដទៃ) សោះឡើយ ចំណែកឯលោកអ្នកប្រាជ្ញត្រេកអរនឹងទាន (របស់បុគ្គលដទៃ) លោកតែងបានសេចក្ដីសុខ ក្នុងលោកខាងមុខព្រោះសេចក្ដីត្រេកអរនឹងទានរបស់បុគ្គលដទៃ ។

គាថាក្នុងរឿងបុត្តកាលនៃអនាថបិណ្ឌិក

(១១) សោតាបត្តិផលជាគុណជាតិដ៏ប្រសើរជាងភាវៈនៃខ្លួនជាស្ដេចឯករាជលើផែនដីផង ជាងទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ផង ជាងភាវៈនៃបុគ្គលជាធំក្នុងលោកទាំងអស់ផង ។

លោកវគ្គ ទី ១៣ ចប់

ធម្មបទេ ចុទ្ទសមោ ពុទ្ធវគ្គោ

មារធីតរោ វត្ថុគាថា

(១) យស្ស ជិតំ នាវជីយតិ
ជិតមស្ស នោ យាតិ កោចិ លោកេ
តំ ពុទ្ធមនន្តគោចរំ
អបទំ កេន បទេន នេស្សថ
យស្ស ជាលិនី វិសត្តិកា
តណ្ហា នត្ថិ កុហិញ្ចិ នេតវេ
តំ ពុទ្ធមនន្តគោចរំ
អបទំ កេន បទេន នេស្សថ ។

យមកបាដិហារវត្ថុគាថា

(២) យេ ឈានប្បសុតា ធីរា នេក្ខម្មូបសមេ រតា

ពុទ្ធវគ្គទី ១៤ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងមារធីតា

(១) កិលេសជាតិដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឯណា ឈ្នះហើយ (ដោយមគ្គនោះ ៗ) មិនត្រឡប់ឈ្នះវិញបាន កិលេសជាតិដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះឈ្នះហើយ (ដោយមគ្គនោះ) កិលេសណាមួយតែងមិនត្រឡប់មកក្នុងលោកនេះទៀតឡើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះ មានអារម្មណ៍រកទីបំផុតគ្មាន មិនមានស្នាមជើងគឺកិលេស នាងទាំងឡាយនាំទៅដោយស្នាមជើងគឺកិលេសដូចម្តេច ។ តណ្ហាមានឧបមាដូចសំណាញ់ ប្រកបដោយកិរិយាជាប់នៅក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗរមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនាំទៅក្នុងភពណា ១ មិនមានដល់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឯណា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះមានអារម្មណ៍រកទីបំផុតគ្មាន មិនមានស្នាមជើងគឺកិលេស នាងទាំងឡាយនាំទៅដោយស្នាមជើងគឺកិលេសដូចម្តេច ។

គាថាក្នុងរឿងយមកបាដិហារ្យ

(២) អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយឯណា មានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយក្នុងឈាន ត្រេកអរក្នុងព្រះនិព្វានជាទីរម្ងាប់បង់នូវកិលេស

ទេវាបិ តេសំ បិហយន្តិ   សម្ពុទ្ធានំ សតីមតំ ។

ឯរកបត្តនាគរាជវត្ថុគាថា

(៣) កិច្ឆោ មនុស្សប្បដិលាភោ   កិច្ឆំ មច្ចានជីវិតំ

កិច្ឆំ សទ្ធម្មស្សវនំ   កិច្ឆោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ ។

អានន្ទត្ថេរវត្ថុគាថា

(៤) សព្វបាបស្ស អករណំ   កុសលស្សូបសម្បទា

សចិត្តបរិយោទបនំ   ឯតំ ពុទ្ធានសាសនំ ។

ខន្តិ បរមំ តបោ តីតិក្ខា   និព្វានំ បរមំ វទន្តិ ពុទ្ធា

ទេវតានឹងមនុស្សទាំងឡាយ តែងស្រឡាញ់អ្នកប្រាជ្ញទាំងនោះ ជាព្រះសម្ពុទ្ធដែលមានសតិ ។

គាថាក្នុងរឿងឯរកបត្តនាគរាជ

(៣) ការបានបំពោះនូវអត្តភាពជាមនុស្ស សត្វគប្បីបានដោយកម្រ ជីវិតរបស់សត្វទាំងឡាយ សត្វគប្បីចិញ្ចឹមបានដោយកម្រ ការស្ដាប់នូវព្រះសទ្ធម្មសត្វគប្បីបានស្ដាប់ដោយកម្រ កាលជាទីកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ សត្វគប្បីបានដោយកម្រ ។

គាថាក្នុងរឿងអានន្ទត្ថេរ

(៤) ការមិនធ្វើនូវបាបទាំងពួង ១ ការញុំាងកុសលធម៌ឲ្យបរិបូណ៌ ១ ការញុំាងចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យស្អាតផូរផង់ ១ ទាំង ៣ នេះឈ្មោះថាសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់គ្រប់ព្រះអង្គ ។

ខន្តីពោលគឺសេចក្ដីអំណត់ជាតបៈធម៌ដ៏ឧត្តម ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ តែងពោលនូវព្រះនិព្វានថាជារបស់ដ៏ឧត្តម

ន ហិ បព្វជិតោ បរូបឃាតី
សមណោ ហោតិ បរំ វិហេឋយន្តោ ។
អនូបវាទោ អនូបឃាតោ បាតិមោក្ខេ ច សំវរោ
មត្តញ្ញុតា ច ភត្តស្មឹ បន្តញ្ច សយនាសនំ ។
អធិចិត្តេ ច អាយោគោ ឯតំ ពុទ្ធានសាសនំ ។

អនភិរតភិក្ខុវត្ថុគាថា

(៥) ន កហាបណវស្សេន តិត្តិ កាមេសុ វិជ្ជតិ
អប្បស្សាទា ទុក្ខា កាមា ឥតិ វិញ្ញាយ បណ្ឌិតោ ។
អបិ ទិព្វេសុ កាមេសុ រតឹ សោ នាធិគច្ឆតិ
តណ្ហក្ខយរតោ ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធសាវកោ ។

ពុទ្ធវគ្គទី ១៤ ក្នុងព្រះធម្មបទ

អ្នកបួសបៀតបៀនបុគ្គលដទៃ មិនឈ្មោះថាអ្នកបួសឡើយ សមណកាលបៀតបៀនបុគ្គលដទៃ ក៏មិនឈ្មោះថាសមណដូចគ្នា ។ ការមិនតិះដៀល ១ មិនបៀតបៀនគេ ១ សង្រួមក្នុងព្រះបាតិមោក្ខ ១ ភាវជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភត្ត ១ ទីដេកទីអង្គុយនៅដ៏ស្ងាត់ ១ ព្យាយាមជាគ្រឿងប្រកបទូទៅក្នុងអធិចិត្ត ១ ទាំង ៦ នេះឈ្មោះថាសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់គ្រប់ព្រះអង្គ ។

គាថាកន្លងរឿងអនភិរតភិក្ខុ

(៥) សេចក្ដីឆ្អែតក្នុងកាមទាំងឡាយ ដោយភ្លៀងជាវិការនៃកហាបណៈក៏មិនមានឡើយ កាមទាំងឡាយតែងមានសេចក្ដីសុខតិច មានទុក្ខច្រើន អ្នកប្រាជ្ញដឹងច្បាស់ដូច្នេះហើយ លោកមិនបានត្រេកអរក្នុងកាមទាំងឡាយដ៏ជាទិព្វសម្បត្តិបបន្តូបឡើយ ឯសាវករបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ តែងត្រេកអរក្នុងធម៌ជាគ្រឿងអស់ទៅនៃតណ្ហា ។

ធម្មបទេ ចុទ្ទសមោ ពុទ្ធវគ្គោ

អគ្គិទត្តព្រាហ្មណវត្ថុគាថា

(៦) ពហុំ[១] វេ សរណំ យន្តិ បព្វតានិ វនានិ ច
អារាមរុក្ខចេត្យានិ មនុស្សា ភយតជ្ជិតា ។
នេតំ ខោ សរណំ ខេមំ នេតំ សរណមុត្តមំ
នេតំ សរណមាគម្ម សព្វទុក្ខា បមុច្ចតិ ។
យោ ច ពុទ្ធញ្ច ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច សរណំ គតោ
ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ ។
ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ
អរិយញ្ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ទុក្ខូបសមគាមិនំ ។

---

១ ម. ពហូ ។

ពុទ្ធវគ្គទី ១៤ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអគ្គិទត្តព្រាហ្មណ៍

(៦) មនុស្សទាំងឡាយជាច្រើនរូប បើមានភ័យមកគម្រាមហើយ តែងដល់នូវភ្នំទាំងឡាយផង នូវព្រៃទាំងឡាយផង នូវអារាមនិងរុក្ខចេតិយទាំងឡាយផង ថាជាទីពឹងទីរឭក ។

ក៏ឯទីពឹងបែបនេះឯង ឈ្មោះថាទីពឹងដ៏ក្សេមក៏មិនមែន ឬឈ្មោះថាទីពឹងដ៏ឧត្តមក៏មិនមែនដែរ បុគ្គលអាស្រ័យនូវទីពឹងទាំងនេះហើយ ឈ្មោះថារួចស្រឡះចាក (ទុក្ខ) ភ័យទាំងពួងគ្មានឡើយ ។ លុះតែបុគ្គលណាដល់នូវព្រះពុទ្ធផង ព្រះធម៌ផង ព្រះសង្ឃផង ថាជាទីពឹងទីរឭកហើយឃើញច្បាស់នូវអរិយសច្ចទាំង ៤ គឺទុក្ខសច្ច ១ ទុក្ខសមុទយជាហេតុញុំាងទុក្ខឲ្យកើតឡើងព្រម ១ និរោធសច្ចជាទីប្រព្រឹត្តកន្លងនូវទុក្ខ ១ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការ ជាផ្លូវរបស់ព្រះអរិយបុគ្គលមានកិរិយាទៅកាន់ព្រះនិព្វានជាស្ពានរម្ងាប់បង់នូវទុក្ខ ១ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ល្អបាន ។

ធម្មបទេ ចុទ្ទសមោ ពុទ្ធវគ្គោ

ឯតំ ខោ សរណំ ខេមំ ឯតំ សរណមុត្តមំ
ឯតំ សរណមាគម្ម សព្វទុក្ខា បមុច្ចតិ ។

អានន្ទត្ថេរស្សបញ្ហាវត្ថុគាថា

(៧) ទុល្លភោ បុរិសាជញ្ញោ ន សោ សព្វត្ថ ជាយតិ
យត្ថ សោ ជាយតី ធីរោ តំ កុលំ សុខមេធតី ។

សម្ពហុលភិក្ខុវត្ថុ

(៨) សុខោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ សុខា សទ្ធម្មទេសនា
សុខា សង្ឃស្ស សាមគ្គី សមគ្គានំ តបោ សុខោ ។

ពុទ្ធវគ្គោ ចុទ្ទសមោ សមត្តោ

ពុទ្ធវគ្គទី ១៤ ក្នុងព្រះធម្មបទ

ឯទីពឹងបែបនេះទើបឈ្មោះថាជាទីពឹងដ៏ក្សេម ទើបឈ្មោះថាជាទីពឹងដ៏ឧត្តម បុគ្គលអាស្រ័យនូវទីពឹងទាំងនេះឯង ទើបឈ្មោះថារួចស្រឡះចាក (ទុក្ខ) ភ័យទាំងពួងបាន ។

គាថាក្នុងរឿងបញ្ហារបស់ព្រះអានន្ទត្ថេរ

(៧) បុរសអាជន័យរកបានដោយកម្រណាស់ លោកមិនកើតសព្វទីស្ថានឡើយ លោកមានប្រាជ្ញាដ៏ខ្ជាប់ខ្ជួន បើកើតក្នុងត្រកូលណា ត្រកូលនោះតែងដល់នូវសេចក្ដីសុខពិត ។

គាថាក្នុងរឿងសម្ពហុលភិក្ខុ

(៨) ព្រះពុទ្ធកើតឡើងជាហេតុឲ្យកើតសេចក្ដីសុខ ការសំដែងនូវព្រះសទ្ធម្មជាហេតុឲ្យកើតសេចក្ដីសុខ ការសាមគ្គីព្រមព្រៀងគ្នារបស់សង្ឃ ជាហេតុនាំមកនូវសេចក្ដីសុខ តបៈធម៌របស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងគ្នាទាំងឡាយ ជាហេតុឲ្យកើតសេចក្ដីសុខ ។

ពុទ្ធវគ្គ ទី ១៤ ចប់ ។

ធម្មបទេ បន្នរសមោ សុខវគ្គោ

ញាតិកលហវូបសមនវត្ថុគាថា

(១) សុ សុខំវត ជីវាម វេរិនេសុ អវេរិនោ

វេរិនេសុ មនុស្សេសុ វិហរាម អវេរិនោ ។

សុ សុខំវត ជីវាម អាតុរេសុ អនាតុរា

អាតុរេសុ មនុស្សេសុ វិហរាម អនាតុរា ។

សុ សុខំវត ជីវាម ឧស្សុកេសុ អនុស្សុកា

ឧស្សុកេសុ មនុស្សេសុ វិហរាម អនុស្សុកោ ។

មារវត្ថុគាថា

(២) សុ សុខំវត ជីវាម យេសន្នោ នត្ថិ កិញ្ចនំ

បីតិភក្ខា ភវិស្សាម ទេវា អាភស្សរា យថា

សុខវគ្គទី ១៥ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងរម្ងាប់ជម្លោះរបស់ញាតិ

(១) យើងទាំងឡាយជាអ្នកមិនមានពៀរក្នុងពៀរទាំង៥ តែងរស់នៅជាសុខស្រួលពិត កាលបើមនុស្សទាំងឡាយមានពៀរ យើងទាំងឡាយតាំងនៅជាមនុស្សមិនមានពៀរ ។ យើងទាំងឡាយជាអ្នកមិនក្តៅក្រហាយហើយ ក្នុងសេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងឡាយ តែងរស់នៅជាសុខស្រួលពិត កាលបើមនុស្សទាំងឡាយក្តៅក្រហាយ យើងទាំងឡាយនៅជាអ្នកមិនក្តៅក្រហាយ ។ យើងទាំងឡាយជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយក្នុងការខ្វល់ខ្វាយទាំងឡាយ តែងរស់នៅជាសុខស្រួលពិត កាលបើមនុស្សទាំងឡាយខ្វល់ខ្វាយហើយ យើងទាំងឡាយតាំងនៅជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ ។

គាថាក្នុងរឿងមារ

(២) សេចក្តីកង្វល់របស់យើងគ្មាន យើងរស់នៅជាសុខស្រួលពិត យើងមានបីតិជាអាហារ ដូចទេវតាទាំងឡាយក្នុងទេវលោកឈ្មោះអាភស្សរៈ ។

ធម្មបទេ បន្នរសមោ សុខវគ្គោ

កោសលរញ្ញោ បរាជយវត្ថុគាថា

(៣) ជយំ វេរំ បសវតិ ទុក្ខំ សេតិ បរាជិតោ
ឧបសន្តោ សុខំ សេតិ ហិត្វា ជយបរាជយំ ។

អញ្ញតរកុលទារិកាវត្ថុគាថា

(៤) នត្ថិ រាគសមោ អគ្គិ នត្ថិ ទោសសមោ កលិ
នត្ថិ ខន្ធសមា[១] ទុក្ខា នត្ថិ សន្តិ បរំ សុខំ ។

ឯកឧបាសកវត្ថុគាថា

(៥) ជិឃច្ឆា បរមា រោគា សង្ខារា បរមា ទុក្ខា
ឯតំ ញត្វា យថា ភូតំ និព្វានំ បរមំ សុខំ ។

បសេនទិកោសលវត្ថុគាថា

(៦) អារោគ្យបរមា លាភា សន្តុដ្ឋីបរមំ ធនំ
វិស្សាសបរមា ញាតិ និព្វានំ បរមំ សុខំ ។

---

១ ទិសា ទុក្ខាតិបិ ពាះឋា ។

សុខវគ្គទី ១៥ ក្នុងព្រះធម្មបទ

គាថាក្នុងរឿងអបុរាជ័យនៃស្ដេចកោសល

(៣) បុគ្គលឈ្នះគេតែងសោយពៀរ បុគ្គលចាញ់គេតែងដេកសោយទុក្ខ បុគ្គលមានកិលេសស្ងប់រម្ងាប់បង់ហើយ លះបង់នូវការឈ្នះនឹងចាញ់បានហើយ តែងដេកសោយសុខ ។

គាថាក្នុងរឿងអញ្ញតរកុលទារិកា

(៤) រកភ្លើងអ្វីស្មើដោយរាគៈគ្មាន សេចក្ដីខុសអ្វីស្មើដោយទោសៈគ្មាន រកទុក្ខអ្វីស្មើដោយបញ្ចក្ខន្ធគ្មាន រកសុខអ្វីក្រៃលែងជាងព្រះនិព្វានគ្មាន ។

គាថាក្នុងរឿងឯកឧបាសក

(៥) សេចក្ដីឃ្លានជារោគយ៉ាងក្រៃលែង សង្ខារទាំងឡាយជារបស់នាំឲ្យកើតទុក្ខយ៉ាងក្រៃលែង អ្នកប្រាជ្ញដឹងច្បាស់នូវសេចក្ដីនេះដោយពិតហើយ តែងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វានជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។

គាថាក្នុងរឿងបសេនទិកោសល

(៦) ភាវៈនៃបុគ្គលមិនមានរោគជាលាភយ៉ាងក្រៃលែង សេចក្ដីសន្ដោសជាទ្រព្យយ៉ាងក្រៃលែង សេចក្ដីស្និទ្ធស្នាលជាញាតិយ៉ាងក្រៃលែង ព្រះនិព្វានជាសុខ (ដ៏ឧត្ដម) ក្រៃលែង ។

លោកសង្ឃភូមា   គណៈសុធម្ម
(បែបយ៉ាងគណៈមហានិកាយនៅស្រុកខ្មែរ)
កាន់បាត្រខ្ទុកម្រាក់គោចរបិណ្ឌបាត ។

ပျီး ဆ ခါ ယာ ကြီး

រឿងមាយាស្រី

នេះយើងនិយាយពីរឿងព្រេងពីដើម

ថាមានបុរសម្នាក់មានប្រពន្ធនៅជាមួយគ្នា តែពុំមានកូនចៅ ដល់យូរទៅប្រពន្ធនោះមានពុតកំណាចមានសហាយ ហើយនាំសហាយមកដេកក្នុងផ្ទះតែសព្វថ្ងៃ ។

សម័យថ្ងៃ ១ ប្ដីនោះពុំនៅ ទៅរកជីកដំឡូងក្នុងព្រៃ ដល់ថ្ងៃក្ដៅចូលទៅអាស្រ័យនៅខ្ទមអ្នកតា ប្រពន្ធក៏រៀបឥវ៉ាន់ទៅបន់អ្នកតាឲ្យទៅធ្វើប្ដីឲ្យស្លាប់ នឹងយកសហាយធ្វើប្ដី លុះរៀបស្រេចហើយ ក៏យកឥវ៉ាន់នោះដើរចូលទៅក្នុងខ្ទមអ្នកតា ឯប្ដីនោះឃើញ ប្រពន្ធដើរចូលទៅក្នុងខ្ទមអ្នកតាហើយគិតឆ្ងល់ថាប្រពន្ធអញវាមករកអ្វីក្នុងខ្ទមអ្នកតានេះ គិតហើយចូលពួនក្រោយខ្នងរូបអ្នកតាលបស្ដាប់ប្រពន្ធ ។

ឯប្រពន្ធចូលទៅហើយអុចទៀនធូបហើយនិយាយបន់អ្នកតាថា ខ្ញុំមិនចង់យកប្ដីខ្ញុំទេ ខ្ញុំយកប្ដីទៀត សូមអ្នកតាកាច់ប្ដីខ្ញុំឲ្យស្លាប់ទៅ ខ្ញុំថ្វាយជ្រូក ១ ។

ប្ដីនោះឮដូច្នោះហើយឆ្លើយឡើងថាក្រោយអ្នកតាថា អើ បើនាងមានសហាយ ហើយចង់ឲ្យអញកាប់ប្ដីឲ្យស្លាប់នោះងាយទេ វិលទៅវិញហើយរកមាន់ក្រាបទាំងមេទាំងពង ១ សំបុកស្ងោរឲ្យប្ដីនាងឯងស៊ីទៅវាស្លាប់ហើយ ។

នាងនោះឮដូច្នោះហើយក៏ក្រែងតែអ្នកតាបង្គាប់ ប្រញាប់វិលមកផ្ទះវិញ រកទិញបានមាន់ក្រាប ១ សំបុក ស្ងោរទុកឲ្យប្ដីស៊ីឲ្យស្លាប់នឹងយកសហាយ ។

លុះដល់ពេលប្ដីនោះមកពីដកដំឡូងដល់ហើយសួរថាគេអើយ បានឥស៊ីបាយរឺយ មេនោះឆ្លើយថា ខ្ញុំបានទពងមាន់ក្រាប ១ សំបុកស្ងោរទុកឲ្យអ្នកប្ដី ។ ចារៀបបាយមកនឹងស៊ី ។

ប្រពន្ធលើកបាយទាំងពងមាន់ក្រាបមកឲ្យប្ដីស៊ី ប្ដីនោះស៊ីអស់ពងមាន់ហើយធ្វើជាឈឺដេកថ្ងូរៗ មេនោះគិតស្មានជាប្ដីត្រូវនឹងពាក្យអ្នកតាបង្គាប់ហើយឆ្អែតឆ្អន់រីករាយណាស់ ប្ដីនោះធ្វើជាដេកទៅ ឯមេនោះបើកទ្វារនាំយកសហាយចូលទៅដេកផងគិតស្មានថាជាប្ដីស្លាប់ ។

កំពុងតែនិយាយគ្នាប្ដីឡើងអង្គុយហៅប្រពន្ធថារងាណាស់ ឲ្យដងទឹកមកដាំនឹងងូតបន្តិច ។

ឯសហាយនោះលុះឃើញប្ដីនាងនោះឡើងអង្គុយដូច្នោះ ក៏ស្ទុះរត់ពុំទាន់ ចូលទៅពួនក្នុងពាងធំ ១ នៅខាងជំណោកសំងំចាំប្ដីនោះដេកនឹងចេញពីពាងទៅដេកនឹងមេនោះវិញ ។

ឯប្ដីនោះឃើញហើយក៏ពុំស្រដី ធ្វើជាមិនឃើញមិនដឹង ហៅប្រពន្ធថារងាណាស់ ឲ្យដាំទឹកឲ្យងូតបន្តិចនឹងអាលស្លាប់ មេនោះឮថាចង់ស្លាប់ដូច្នោះអរណាស់ ដ្បិតត្រូវនឹងពាក្យដែលទៅបន់អ្នកតា ។

លុះដាំទឹកពុះហើយប្ដីថាទៅដងទឹកត្រជាក់បាន ១ ក្អមយកមកលាយនឹងទឹកក្ដៅនោះ ប្រពន្ធឮប្ដីប្រើដូច្នោះក៏យកក្អមចេញទៅដងទឹក ឯប្ដីនោះឃើញប្រពន្ធទៅបាត់ហើយ ក៏ឡើងដើរទៅលើកទឹកពុះ ១ ខ្ទះនោះយកទៅស្រោចលើសហាយនៅក្នុងពាងស្លាប់ទៅ ហើយចូលទៅដេកវិញធ្វើជាឈឺថ្ងូរហឺៗទៀត ។

ឯមេនោះដងទឹកយកមកដល់ហើយមើលទៅឃើញសហាយត្រូវទឹកក្ដៅរួញសរសៃដូចគេដកកចេញពីពាង ក៏

ឱនខ្សឹបថាប្ដីក៏មិនឱនទៅវាមិនទាន់ដេកទេ អានោះនៅធ្ងក់ដដែល មេនោះយកដៃទៅចាប់ជ្រមុជទៅត្រូវស្លឹកត្របៀករហែកជ្រុះទាំងសក់ ក៏ដឹងជាប្ដីស្រោចទឹកក្ដៅស្លាប់ហើយ ក៏ពុំស្រដីយកគ្របពាងមកគ្របហើយយកទឹកឲ្យប្ដីងូត ឯប្ដីក៏មិនស្រដីទឹកក៏មិនងូត ប្រាប់ប្រពន្ធថាអញគ្រាន់បើហើយ ៗ ហៅប្រពន្ធចូលទៅដេក ។

លុះព្រឹកព្រហាមឡើងមេនោះពុំដឹងបើនឹងគិតធ្វើដូចម្ដេចនឹងយកខ្មោចចេញឲ្យរួចពីផ្ទះ ក៏គិតក្នុងចិត្តថាក្នុងស្រុកនេះមានចោរ ៤ នាក់ តែងលបលួចអ្នកផងតែសព្វថ្ងៃ សព្វយប់គ្រប់ភូមិ ៗ ដូច្នេះអញនឹងគិតឲ្យចោរទាំងបួននាក់នោះយកខ្មោចចេញពីផ្ទះអញទៅចោលក្នុងព្រៃឲ្យបាន គិតហើយដើរទៅសំពត់ហូលអារព្រៃគេយកមកហាលជុំផ្ទះ ឯចោរទាំង ៤ នាក់នោះឃើញហើយគិតគ្នាថា ដើ! មេនេះមានណាស់តើ យប់នេះយើងទៅលបលួចវាឲ្យបានកុំខាន សព្វថ្ងៃយើងក្រែងតែវាក្រ ។

ឯមេនោះហាលអាវព្រៃសំពត់ហូលនោះ លុះដល់ពេលល្ងាចក៏យកទៅជូនគេវិញអស់ ហើយក៏យកខ្សែបង់រឹតរួតពាងខ្មោចនោះឲ្យជាប់ទុកឲ្យចោរបូលមកសែង ។

ឯចោរទាំងបួននាក់ លុះយប់ក៏បបួលគ្នាទៅលួច បូលទៅរករបស់ទាំងនោះពុំឃើញ ៗ តែពាង ១ បង្ខាប់មាត់បើកពុំរួច ចោរទាំងបួននិយាយគ្នាថា របស់អស់នោះវាដាក់ក្នុងពាងនេះហើយ បើដូច្នោះយើងសែងពាងនេះទៅ គិតហើយក៏នាំគ្នាសែងពាងនោះទៅ ដល់ព្រៃឆ្ងាយហើយក៏ស្រាយលូកមើល ។ អា ១ លូកដៃទៅត្រូវសក់ ហារុីយស្ងួតដកដៃចេញវិញ ។ អា ១ លូកដៃទៅទៀតត្រូវស្លឹកត្រចៀក ត្រូវភ្នែក ច្រមុះ ហើយស្រែកហារុីយខ្មោចទេ ។ អា ១ ទៀតមិនជឿ លូកដៃទៅទៀតត្រូវដើមទ្រូង ក៏ដឹងជាខ្មោច ស្ទុះរត់ចោលហើយខឹងណាស់ថា ដ្បិតមេនោះបញ្ឆោតឲ្យសែងខ្មោចទៅចោលបាន ចោរទាំងបួនគិតគ្នាថា យើងឃ្លាំមើលមេនោះ បើឃើញវាដើរទៅណាតែម្នាក់វា គ្នាយើងចោមចាប់វាវាយឲ្យវារាង កុំឲ្យវាបញ្ឆោតយើងទៀត ។

ដួន ១ ថ្ងៃ មេនោះបុះទៅកំពង់រកទិញឥវ៉ាន់ ដ្បិតមាន សំពៅចិនទើបនឹងដល់មកពីស្រុកចិន ។ មេនោះដើរដល់ កណ្ដាលផ្លូវ ក៏ជួបនឹងចោរទាំងបួននាក់នោះ ចោរឃើញ ហើយក៏នាំគ្នាប្រួតចាប់នឹងវាយ ហើយជេរពីរឿងដែលវា បញ្ឆោតនោះ មេនោះឆ្លើយថា ណ្ហើយអ្នក បើអ្នកវាយខ្ញុំក៏ ឥតប្រយោជន៍ដែរ ដ្បិតខ្ញុំទៅទារប្រាក់ពីចិន ដូច្នេះមកអញ្ជើញ ទៅនឹងខ្ញុំៗ ទារបានបែកគ្នាចាយលេង ។ល

ចោរទាំងបួនឮវាថាឲ្យទៅយកប្រាក់ដូច្នោះ ក៏ចូលចិត្តនាំ គ្នាទៅ មេនោះផ្ដាំចោរទាំងបួននោះថា អស់អ្នកឈរចាំនៅលើ ច្រាំង បើកាលណាឃើញខ្ញុំបោយដៃនោះអ្នកបុះទៅបុះ បាន ប្រាក់ហើយ ។

មេនោះនិយាយផ្ដាំចោរទាំង ៤ ហើយក៏បុះទៅសំពៅ និយាយនឹងនាយសំពៅលក់ចោរទាំង ៤ វាថាចោរនោះជាខ្ញុំវា ហើយវាចង្អុលបង្ហាញនាយសំពៅ ប្រាប់នាយសំពៅថា បើវា បុះមកខ្ញុំឡើងទៅលើគោក អ្នកចាប់វាដាក់ប្រវាក់ឲ្យជាប់កុំឲ្យ វារត់បាន នាយសំពៅព្រមហើយសួរថាខ្ញុំរបស់នាងឯងទាំង

៤ នាក់លក់ថ្លៃប៉ុន្មាន វាថាម្នាក់ថ្លៃ ២ ណែននាយសំពៅឲ្យ ១ ណែន ១ កំណាត់ វាក៏ព្រមលក់ ហើយចេញមកក្រៅបោយដៃហៅចោរទាំង ៤ នាក់នោះ ឯចោរទាំង ៤ គិតស្មានថាជាហៅឲ្យទៅយកប្រាក់ក៏នាំគ្នាចុះទៅ ដល់ហើយស្រាប់តែនាយសំពៅប្រើមនុស្សឲ្យចាប់ ដាក់ច្រវាក់នៅបាតសំពៅទាំងអស់គ្នា ឯមេនោះក៏យកប្រាក់ឡើងមកបាត់ ។

មេនោះបានប្រាក់ហើយដើរវិលមកផ្ទះវិញដល់កណ្ដាលផ្លូវ ក៏ចួនជាយប់ពុំហានដើរទៅទៀត ក៏ឡើងទៅដេកលើដើមឈើធំ ១ នៅប្របផ្លូវនោះ ។

ឯចោរទាំងបួននោះលុះបិនដាក់ច្រវាក់ជាប់ហើយក៏និយាយគ្នាថា ដើ! មេនេះហៅប្រាជ្ញាធំ វាបញ្ឆោតឲ្យយើងសែងខ្មោចទៅចោលក្នុងព្រៃហើយ តឡូវវាលក់យើងបានទៀត ។ ចោរទាំង ៤ ខឹងណាស់ កាប់ច្រវាក់បាក់រត់ចុះចេញពីសំពៅដើរឡើងរត់មកទាំងយប់នោះ ក៏ជួនយប់យូរណាស់នាំគ្នាឡើងទៅដេកលើដើមឈើធំដែលមេនោះដេក ចោរបីនាក់ឡើងទៅដេកលើមែកដោយខ្លួន ឯចោរម្នាក់ឡើងៗទៅក៏ចួបនឹងមេនោះនៅលើចុង

ឈើនោះ អាហោរនោះថា អើហងឯងស្លាប់ហើយម្តងនេះ ហងឯងធ្លាប់តែបញ្ឆោតយើង ឥឡូវហងឯងរត់ចុះឡប ។

មេនោះលើកប្រាក់បង្ហាញហើយនិងខ្សឹបថា ណ្ហើយអ្នកកុំស្រដី កុំឲ្យអ្នកទាំងបីនោះដឹង យើងយកគ្នាជាប្តីប្រពន្ធ យកប្រាក់នេះទៅចាយរកស៊ីកុំអ្នកធ្វើបាបខ្ញុំប្តី ។

អាហោរឮដូច្នោះក៏មិនស្រដីទៀត ខិតចូលទៅជិតលូកដៃឱបកៀកហើយថា អើប្អូនឯងហៅប្រាជ្ញាធំ បញ្ឆោតបងពីរបីដងហើយ ឥឡូវបងបានតាងជាប្រពន្ធដោយសារព្រេងយើង និយាយហើយឱបថើប ។ មេនោះពុំមានប្រកែកអ្វីហើយស្រដីថា ខ្ញុំក្រែងអ្នកស្រឡាញ់ខ្ញុំមិនស្មោះ ឯខ្ញុំស្រឡាញ់អ្នកស្មោះចិត្ត ១ ហើយ ។ អានោះថាបងស្រឡាញ់ស្មោះហើយ នាងពុំដឹងចិត្តបងនឹងឲ្យបងស្បថឬឲ្យបងធ្វើដូចម្តេច ។ មេនោះថាបើស្រឡាញ់គ្នាចិត្ត ១ នឹងគ្នា មានតែលិទ្ធអណ្តាតគ្នា នោះមេនោះលៀនអណ្តាត ហើយនិងទៅរកអាហោរនោះ អាហោរនោះ លិទ្ធអណ្តាតមេនោះ ហើយលៀនអណ្តាតឲ្យមេនោះ

លិទ្ធវិញ មេនោះស្រាប់តែខាំជាប់អណ្តាតអានោះអស់ ១ កំណាត់ ហើយប្រានទំលាក់ពីលើចុងឈើ ធ្លាក់ដល់ដីស្រែកឮតែឡូល ៗ ។

ឯចោរទាំងបីគិតស្មានជាបិនសំពៅតាមមកចាប់ ក៏លោតពីមែកឈើរត់ទៅ ហើយស្រែកហៅគ្នាថា រ៉ុយគ្នាយើងរត់ អាបិកជេញហើយ ៗ អាចោរដែលជាប់អណ្តាតនោះស្រែកហៅគ្នាថា មេនោះវានៅលើចុងឈើនោះឲ្យមកចាប់ ប៉ុន្តែវាជាប់អណ្តាតនិយាយមិនច្បាស់ឮតែឡូល ៗ គ្នាវាគិតស្មានជាបិនបេះតែប្រឹងរត់យកព្រះអាយុដោយខ្លួន ។

ឯមេនោះចុះពីលើចុងឈើយកប្រាក់ទៅផ្ទះ ឲ្យប្តីនៅរកស៊ីនឹងប្តីទៅ ។

ចប់រឿងនេះតែប៉ុណ្ណោះ ។